T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE AİLE İLİŞKİLERİ: EBEVEYNLERİN TEKNOLOJİ KULLANIMLARININ ÇOCUKLARIYLA İLETİŞİMLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Muhammet DAĞTEKİN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nurhan NAZ

İstanbul – 2025

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Muhammet DAĞTEKİN

Tezin Dili **:** Türkçe

Tezin Adı **:** Teknoloji Bağımlılığı ve Aile İlişkileri: Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımlarının Çocuklarıyla İletişimleri Üzerindeki Etkileri

Enstitü **:** İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı **:** Psikoloji

Tezin Türü **:** Yüksek Lisans

Tezin Tarihi **:** 26.05.2025

Sayfa Sayısı **:** 92

Tez Danışmanları **:** Dr. Öğr. Üyesi Nurhan NAZ

Dizin Terimleri **:** Teknoloji bağımlılığı, aile ilişkileri, ebeveyn, çocuk, iletişim.

Türkçe Özet **:** Bu araştırmanın amacı, teknoloji bağımlılığının ve sosyal medyanın aile ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmada, ebeveynlerin teknoloji kullanımı ve çocuklarının dijital dünyadaki deneyimlerinin aile içi iletişim, duygusal bağlar ve sosyal etkileşimler üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Dağıtım Listesi **:**
1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Adı SOYADI

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE AİLE İLİŞKİLERİ: EBEVEYNLERİN TEKNOLOJİ KULLANIMLARININ ÇOCUKLARIYLA İLETİŞİMLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Muhammet DAĞTEKİN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nurhan NAZ

İstanbul – 2025

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Muhammet DAĞTEKİN

…/…/2025

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Muhammet DAĞTEKİN'in "Teknoloji Bağımlılığı ve Aile İlişkileri: Ebeveynlerin Teknoloji Kullanımlarının Çocuklarıyla İletişimleri Üzerindeki Etkileri" adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji anabilim dalı, Klinik Psikoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan

Prof. Dr. Adı SOYADI

İmza

Üye

Prof. Dr. Adı SOYADI

(Danışman)

İmza

Üye

Prof. Dr. Adı SOYADI

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2025

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeylerinin aile içi iletişim ve ebeveyn-çocuk ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmada nicel araştırma desenlerinden korelasyonel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Osmaniye ili Kadirli ilçesinde yaşayan 267 ilkokul ve ortaokul öğrencisinin ebeveynleri oluşturmaktadır. Örneklem, uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Veriler, demografik bilgi formu, "Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği" ve "Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği" kullanılarak toplanmış ve SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, ebeveynleri internet bağımlılığı ebeveyn çocuk ilişki üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Diğer bulgulara göre, ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeyleri ile çocuklarıyla olan iletişim düzeyleri arasında çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle erkek ebeveynlerin internet bağımlılığı ve iletişim alt boyutlarından bazılarına ilişkin puanlarının daha yüksek olduğu; yaş, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve çalışma durumu gibi demografik değişkenlerin bazı alt boyutlarda anlamlı farklılıklar yarattığı görülmüştür. Bununla birlikte, eğitim durumu, medeni durum ve çocuk cinsiyeti değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin internet kullanım alışkanlıklarının aile içi ilişkiler üzerinde doğrudan etkili olduğunu ve bu konuda önleyici çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji bağımlılığı, aile ilişkileri, ebeveyn, çocuk, iletişim.

SUMMARY

The aim of this study is to examine the effects of parents' internet addiction levels on family communication and parent-child relationships. The study was designed using the correlational survey model, one of the quantitative research designs. The sample of the study consists of 267 parents of primary and secondary school students residing in Kadirli district of Osmaniye, Turkey. The sample was determined through the convenience sampling method. Data were collected using a demographic information form, the Young Internet Addiction Scale, and the Parent-Child Communication Scale, and analyzed with the SPSS program. According to the findings of the research, parents' internet addiction has a negative impact on parent-child relationships. Additional findings revealed that there are statistically significant differences between parents' internet addiction levels and their communication with their children in relation to various demographic variables. In particular, male parents had significantly higher scores in certain sub-dimensions of both internet addiction and communication. It was also found that age, income level, number of children, and employment status created significant differences in certain sub-dimensions. However, no significant differences were observed in terms of parents' educational status, marital status, or the gender of the child. The results indicate that parents' internet usage habits have a direct impact on family relationships and highlight the need for preventive efforts in this area.

Keywords: Technology addiction, family relationships, parent, child, communication.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
SUMMARY ..... **ii**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
KISALTMALAR ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vii**
ÖNSÖZ ..... **viii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

1.1. Araştırmanın Problemi 3
1.2. Araştırmanın Amacı 5
1.3. Araştırmanın Önemi 5
1.4. Araştırmanın Sayıltıları 6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları 6
1.6. Araştırmanın Hipotezleri 6

İKİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile İçi İlişkiler 8
2.2. Ebeveyn Tutumları 9
2.2.1. Demokratik tutum 9
2.2.2. Otoriter tutum 10
2.2.3. Aşırı hoşgörülü tutum 10
2.2.4. İlgisiz tutum 10
2.2.5. Koruyucu tutum 11
2.3. Bağımlılık Kavramı 11
2.4. Teknoloji Bağımlılığı Kavramı 12
2.5. Teknoloji Bağımlılığının Sınıflandırılması 13
2.5.1. Teknoloji bağımlılığı 13
2.5.2. İnternet bağımlılığı 14
2.5.3. Oyun bağımlılığı 15
2.5.4. Sosyal medya bağımlılığı 16
2.5.5. Akıllı telefon bağımlılığı 16
2.6. Teknoloji ve Çocuk 17
2.7. Çocukların Teknoloji Kullanımı 18
2.8. Teknoloji Kullanımının Çocuk Gelişimine Etkileri 20
2.8.1. Teknoloji kullanımının bilişimsel gelişime etkileri 20
2.8.2. Teknolojinin dil gelişimine etkisi 21

2.8.3. Teknolojinin fiziksel gelişime etkisi 22
2.8.4. Teknolojinin motor (hareket) gelişimine etkisi 23
2.8.5. Teknolojinin sosyal – duygusal gelişime etkisi 24
2.8.6. Teknolojinin kişilik gelişimine etkisi 25
2.8.7. Teknolojinin ahlak gelişimine etkisi 25
2.8.8. Teknolojinin cinsel gelişime etkisi 26
2.9. Teknoloji Kullanımının Çocuklar için Faydaları 27
2.10. Çocuklarda İnternet Kullanımı Bağımlılığı 29
2.10.1. Çocukların internet kullanımı 30
2.10.2. Çocuklarda internet kullanımında karşılaşılabilecek problemler 31
2.10.3. Çocuklarda bilgisayar ve sosyal medya kullanımı 34
2.10.4. çocuklar ve dijital oyunlar 36
2.11. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığının Belirtileri 37
2.11.1. Yoksunluk 37
2.11.2. Kontrol güçlüğü 38
2.11.3. İşlevsellikte bozulma 38
2.11.4. Sosyal izolasyon 39
2.12. Teknoloji ve Ebeveyn 40
2.12.1. Teknoloji kullanımında ebeveynin rolü 41
2.12.2. Çocukların teknoloji kullanımına yönelik ebeveyn tutumları 46
2.12.2.1. Aktif medya aracılığı 47
2.12.2.2. Kısıtlayıcı medya aracılığı 48
2.12.2.3. Birlikte izleme medya aracılığı 49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deneysel Tasarımı 52
3.2. Evren ve Örneklem 52
3.3. Veri Toplama Araçları 52
3.3.1. Kişisel bilgi formu 53
3.3.2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği 53
3.3.3. Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği 53
3.4. Verilerin Toplanması 54
3.5. Verilerin Analizi 54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular 55
4.2. Boyutlara Yönelik Normallik Sınaması ve Tanımsal İstatistik Bilgiler 56
4.3. Korelasyon Analizi 57
4.4. Regresyon Analizi 58

4.5. Grup Farklılığı Analizi 59

BEŞİNCİ BÖLÜM
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma 71
5.2. Sonuç 77
5.3. Öneriler 78
KAYNAKÇA 80
EKLER 90

KISALTMALAR

DBB	**:**	Duyusal Bütünleme Bozukluğu
DEHB	**:**	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
ESÖ	**:**	Ebeveynlik Stres Ölçeği

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı.....55
Tablo 2. Boyutlara yönelik tanımlayıcı istatistik bilgiler ve normallik test sonuçları.....57
Tablo 3. Ebeveynin çocuğuyla iletişimi ve internet bağımlılığı ilişki analizi.....58
Tablo 4. İnternet bağımlılığının ebeveynin çocuğuyla iletişimine etkisine yönelik regresyon tahmin sonuçları 59
Tablo 5. Ebeveyn cinsiyet açısından t-testi sınaması sonuçları 59
Tablo 6. Ebeveyn yaşı açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları.....60
Tablo 7. Çocuk yaşı açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları 62
Tablo 8. Çocuk cinsiyeti açısından t-testi sınaması sonuçları.....63
Tablo 9. Gelir düzeyi açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları 64
Tablo 10. Öğrenim düzeyi açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları.....66
Tablo 11. Medeni durum açısından t-Testi sınaması sonuçları 67
Tablo 12. Çocuk sayısı açısından ANOVA sınaması sonuçları.....68
Tablo 13. Çalışma durumu açısından t-Testi sınaması sonuçları 69
Tablo 14. Anketi dolduran ebeveyn açısından t-Testi sınaması sonuçları.....70

ÖNSÖZ

Yüksek lisans yapmaya karar verdiğimde alanımda uzman birisi olmak istediğim içindi. Tabi sadece uzmanlık değil hayatımın en büyük dönüm noktalarından birisi olan abimin vefatı da buna etkendir. Abim kariyerimde başarılı bir şekilde ilerlememi istiyordu. Kendisi beni en güzel yerden izlediğine inanıyorum ve bana en iyi motivasyonu veren kişidir.

Teknoloji Bağımlılığı üzerine konu seçmem ise günümüzde teknolojinin kullanımı çok sık görüyoruz. Kendi psikoterapi seanslarımda bunu fark etmeye başlamıştım. Burada ebeveynlerin çocukları ile iletişim ilişkilerini merak ediyordum. Kendi gözlemlerimle de yola çıkarak bu konuyu araştırmaya karar verdim.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca desteklerini esirgemeyen, ihtiyaç duyduğum her anda değerli vakitlerini bana ayıran, çalışmam süresince değerli bilgi ve görüşleriyle bana yol gösteren, kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nurhan Naz Saygılarımı sunar, tüm katkı ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Her zaman başarılı olacağıma inanan ve beni hep destekleyen babam Cengiz Dağtekin, annem Gülay Dağtekin bu zorlu tez sürecimde stres olduğum zamanlar, yorgun düştüğümde ve moralim bozulduğunda beni hep güzel bir şekilde destekledi çok teşekkür ediyorum her ikisine de iyi ki varsınız.

.

GİRİŞ

Teknolojinin hızla ilerlediği günümüzde cep telefonları, televizyonlar, bilgisayarlar ve internet hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bu teknolojik araçların sunduğu kolaylıklarla birlikte, kullanım oranlarının artışı bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle bu araçların aşırı kullanımı, çocukların okul ve sosyal hayatlarından uzaklaşmalarına neden olmaktadır. İnternet üzerinden iletişimi tercih eden çocuklar, gerçek sosyal çevreleriyle kurdukları ilişkilerde zorluklar yaşayabilmektedir. Bu durum, çocukların sosyal becerilerinin azalmasına, yalnızlık hissine ve çeşitli diğer sorunlara yol açabilmektedir (Usta, 2016).

Teknolojinin günlük yaşamda yoğun bir şekilde yer alması, aile dinamiklerini, ilişkileri ve çocukları büyük ölçüde etkilemektedir. Teknolojik cihazların kullanım biçimleri ve özelliklerine bağlı olarak hem olumlu hem de olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır. Teknoloji, bir yandan çocukların sosyalleşmesine katkı sağlarken, diğer yandan onları gerçek sosyal çevrelerinden uzaklaştırabilmektedir. Çocukların günlük yaşamda teknolojik araçları dengesiz ve uzun süreler boyunca kullanmaları, çeşitli bağımlılıkların yanı sıra sağlık sorunlarına da yol açabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, teknolojik araçların ebeveynler ve çocuklar tarafından doğru kullanımına yönelik stratejiler geliştirmek, ebeveynlerin çocuklarına karşı tutum ve davranışlarını fark ederek bilinç düzeylerini artırmak açısından önemlidir (Arnas, 2005).

Bu araştırma, günümüzde gelişen teknoloji araçlarının çocuklar ve aileler üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, ailelerin sosyodemografik yapısına göre teknolojiden etkilenme düzeylerini belirlemek ve teknolojik araçların ilköğretim çağındaki çocukların bilişsel, zihinsel, sosyal, duygusal ve dil gelişimleri üzerindeki etkilerini incelemek, bu alanlarda ailelere farkındalık kazandırmak açısından önemlidir. Bu çalışma, ailelerin teknoloji kullanımına dair bilinçlenmelerine ve çocuklarının gelişimini olumlu yönde desteklemelerine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu araştırma, 10-12 yaş aralığındaki çocukların ebeveynlerinin tutum ve davranışlarını incelemeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışmalar, ilkokul ve ortaokul çağındaki çocukların teknolojik araçları daha sık kullandığını göstermektedir. Bu nedenle, araştırmada 10-12 yaş grubundaki çocukların ebeveynleri hedef alınmıştır.

Bu yaş aralığı, çocukların fiziksel gelişim açısından orta çocukluk ve erken ergenlik dönemini, bilişsel gelişim açısından ise somut işlem aşamasından soyut işlem aşamasına geçiş sürecini kapsamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim çağındaki çocuklar üzerinde televizyon, bilgisayar, tablet ve telefon gibi teknolojik araçların etkilerini incelemektir. Ayrıca, ebeveynlerin 10-12 yaş arasındaki çocuklarını teknoloji bağımlılığından korumak için aldıkları önlemleri belirlemek ve ebeveynlerin teknolojik araçlara yönelik tutum, davranış ve bilinç düzeylerini değerlendirmek hedeflenmektedir. Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklarını sağlıklı teknoloji kullanımı konusunda destekleyebilmeleri için gerekli bilgileri sunmayı amaçlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN GENEL ESASLARI

Bu bölümde, araştırmanın genel esaslarına yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Son iki yüzyıldır hızla gelişen ve geliştikçe daha da hızlanan teknoloji ve onun insan hayatına getirdiği kolaylıklar kuşkusuz tartışılamaz niteliktedir. Teknolojinin sağladığı kolaylıklarla beraber sağlıklı kullanılmadığı takdirde birtakım tehlike ve sorunları da getirmesi kaçınılmazdır. Teknoloji bağımlılığı da bu sorunlardan biridir.

Teknoloji bağımlılığı, teknolojiyi kullanırken ortaya çıkan yaygın davranışsal bağımlılık belirtileri olarak da tanımlanmaktadır. Herhangi bir maddeye bağımlı olmadan, birey ile teknoloji araçları arasındaki etkileşim sonucu oluşan bu bağımlılık, "davranışsal bağımlılık" kategorisine girer ve teknolojiyle ilgili çeşitli bağımlılık türlerini kapsar. En sık rastlanan davranışsal bağımlılıklar arasında bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve oyun kullanımı yer almaktadır. Griffiths (2005), bağımlılık belirtilerini anlamak için bazı kriterler belirlemiştir: "çatışma", "dikkat çekme", "Tekrar kullanma, bireyde ruh hali dalgalanmalarına, tolerans gelişimine ve yoksunluk belirtilerine neden olmaktadır". Teknolojik bağımlılık, bireylerin teknolojiyi aşırı ve uygunsuz kullanmasının yanı sıra, teknolojisiz yaşamın büyük bir eksiklik yarattığı duygusunu da içermektedir. Çatışma, bireyin teknoloji nedeniyle yaşamı ve sorumlulukları arasında kalmasıdır. Dikkat çekme, kullanıcının duygularını ve davranışlarını kontrol etmesidir. Tekrar ortaya çıkma, kişinin teknoloji alışkanlığını kendi isteğiyle bırakamamasıdır. Ruh hali değişikliği, teknolojiyi kullandığında kişinin ruh halinin değişmesi ve rahatlama hissetmesidir. Tolerans, kişinin daha önceki kullanımında aldığı hazza ulaşmak için teknoloji kullanımını artırma isteğidir. Yoksunluk ise teknolojiden mahrum kaldığında olumsuz duygular yaşamasıdır. Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte, teknoloji bağımlılığı kavramı zamanla farklı terimlerle ifade edilmiştir. İnternetin yoğun kullanıldığı ve teknolojik cihazların çeşitliliğinin az olduğu dönemlerde ise daha çok internet bağımlılığı terimi kullanılmıştır (Aydın, 2017; Ektiricioğlu, 2020; Yektaş, 2021).

Das ve arkadaşları da teknoloji bağımlılığı ile ilgili olarak; teknoloji bağımlılığı, teknoloji kullanıcısı için olumsuz sonuçlara rağmen mobil cihazların, internetin veya video oyunlarının takıntılı kullanımını içeren bir dürtü kontrol bozukluğudur, tanımlamasını yapmıştır ve söz konusu bozukluğa *dijital bağımlılık* veya *internet bağımlılığı* da dendiğini belirtmiştir (Das, 2017).

2018 yılında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), ICD-11 kapsamında oyun bağımlılığını resmi olarak ruhsal hastalıklar arasında sınıflandırmıştır (WHO, 2018). Oyun bağımlılığı belirtilerinin, madde bağımlılığı belirtileriyle benzerlik gösterdiği vurgulanmaktadır (Küçükvardar, 2018). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin DSM-5'te yer alan tanı kriterlerine göre, internete bağlı oyun bağımlılığı bir ruh sağlığı bozukluğu olarak kabul edilmektedir (APA, 2013).

Aile, temel olarak ebeveynler ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük yapı taşıdır. Sayın (1990), aileyi kapsamlı bir şekilde tanımlamıştır. Ona göre, aile; biyolojik bağlar aracılığıyla insan soyunun devamını sağlayan, toplumsallaşmanın ilk adımlarının atıldığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara göre düzenlendiği; toplumda birikmiş olan maddi ve manevi değerleri nesilden nesile aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal ve hukuksal yönleri bulunan bir sosyal kurumdur. Bu tanım, ailenin çeşitli işlevleri yerine getiren ve bireylerin sosyalleşme sürecini başlatan önemli bir yapı olduğunu göstermektedir.

Aile, çocuğun dış dünyayla ilk temas kurduğu ve sosyalleşmeyi öğrendiği temel ortamdır. Çocuk, toplumun kuralları, gelenekleri ve normları gibi sosyal yapı unsurlarını aile aracılığıyla öğrenir. Aile, çocuk ile toplum arasında bir köprü oluşturarak sosyal kontrolü sağlar. Bu kontrol, sosyalleşme sürecinde çocuğa toplumun kabul gören ve kabul edilmeyen davranışlarını öğretmekle ve bu bilgilerin nesiller boyu aktarılmasıyla gerçekleşir. Sosyal yapıda normlar ve değerler, bireylerin toplum içindeki davranışlarını yönlendirir ve ilişkilerini düzenler. Bu normlar ve değerler, bireylerin toplumdaki rollerini belirleyen önemli unsurlar olarak aile tarafından aktarılır (Oktik, 2018). Ailenin bu temel bilgileri çocuğa aktarması hem toplumun sürekliliği hem de bireyin yetişkinlik döneminde topluma uyum sağlaması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Teknolojinin aile yaşamına entegrasyonu, çocukların sosyal, psikolojik ve duygusal gelişimlerini etkilemektedir. Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuklarına teknoloji kullanımı konusunda rehberlik etmeleri ve doğru kullanım alışkanlıklarını kazandırmaları önemlidir. Ebeveynler, çocuklarına teknoloji kullanımını öğretirken kendileri de iyi birer örnek olmalıdır. Ebeveynlerin teknoloji kullanımının ebeveynlik rolüne zarar vermemesi gerekmektedir. Son yıllarda literatüre giren dijital ebeveynlik kavramı, çocukların çeşitli gelişim alanları açısından büyük önem taşır. Bu nedenle, ebeveynlerin dijital ebeveyn rolünü üstlenmeleri gerekmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın temel problemi, "Ebeveynlerin teknoloji bağımlılığı aile içi iletişimi ve duygusal bağları olumsuz yönde etkiler mi?" olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

1. Teknoloji bağımlılığı ve sosyal medya kullanımı, aile içi iletişimi nasıl etkiler?
2. Ebeveynlerin teknoloji kullanımı, çocuklarıyla olan ilişkilerini nasıl şekillendirir?
3. Dijital ebeveynlik stratejileri, çocukların dijital dünyadaki deneyimlerini nasıl etkiler?
4. Sosyal medya kullanımı, aile üyeleri arasındaki yüz yüze iletişimi nasıl değiştirir?
5. Ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşleri ve stratejileri, çocuklarının teknoloji bağımlılığı üzerindeki etkileri nelerdir? olarak tespit edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlerde teknoloji bağımlılığının ve sosyal medyanın aile ilişkileri üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışmada, ebeveynlerin teknoloji kullanımı ve çocuklarının dijital dünyadaki deneyimlerinin aile içi iletişim, duygusal bağlar ve sosyal etkileşimler üzerindeki etkileri değerlendirilecektir. Ayrıca, dijital ebeveynlik stratejilerinin ve sosyal medya kullanımının aile dinamiklerine nasıl şekil verdiği araştırılacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Teknolojinin hızlı gelişimi ve yaygınlaşması, günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, aile içi ilişkilerde ve iletişimde önemli değişimlere

yol açmıştır. Bu araştırma, teknolojinin ve sosyal medyanın aile içi ilişkiler üzerindeki etkilerini anlamak ve bu alanda literatüre katkı sağlamak amacıyla önemlidir. Ayrıca, ebeveynlerin teknoloji ve sosyal medya kullanımını nasıl yönlendirebileceklerine dair pratik öneriler sunarak, sağlıklı aile dinamiklerinin korunmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıltıları

1. Çalışmaya katılan katılımcı örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

2. Araştırmada kullanılmış olan veri toplama araçlarının ölçmek istediği özellikleri geçerli ve güvenilir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır

3. Çalışmaya katılım sağlayan kişilerin sorulan sorulara doğru, tarafsız ve eksiksiz cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya katılan ebeveynler Osmaniye'nin Kadirli ilçesi ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma ebeveynlerin teknoloji bağımlılığının en fazla 12 yaş düzeyindeki çocuklar üzerindeki etkisi ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Hipotezleri

H_1: Ebeveynin çocuğuyla iletişimi ve internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.

H_{1a}: Ebeveynin paylaşıma açık olması ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.

H_{1b}: Ebeveynin engelsiz dinlemesi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.

H_{1c}: Ebeveynin sayı-kabul düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.

H_{1d}: Ebeveynin duyarlılık düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.

H_{1e}: Ebeveynin problem çözme düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır.

H_2: İnternet bağımlılığının ebeveynin çocuğuyla iletişimine olumsuz etkisi vardır.

H_3: Ebeveynlerin teknoloji bağımlılığı düzeyi demografik değişkenlere göre anlamlı fark göstermektedir.

H_4: Ebeveynin çocuğuyla iletişimi demografik değişkenlere göre anlamlı fark göstermektedir

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile İçi İlişkiler

Çocukların ilk 6 yılı, gelişimin en kritik dönemi olup, bu süreçte kişilik büyük ölçüde şekillendiği için oldukça önemlidir. Bu dönemde çocuklar, anne ve babalarından yeterli miktarda sevgi görmeye ve onları destekleyen zengin bir çevreye ihtiyaç duyarlar (Yasin, 2024). Bu nedenle, ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocukların kişilik gelişiminde, yetişkinlikte kuracakları ilişkilerde ve psikolojik gelişimlerinde son derece önemli bir rol oynar. Ebeveyn-çocuk ilişkilerinin etkileri hem teorik açıdan hem de klinik araştırmalar yoluyla kapsamlı bir şekilde incelenmiştir (Burger, 2006).

Aile, toplumun en temel yapı taşı olarak psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve kültürel unsurları içinde barındırmakta ve bu unsurlarla sürekli bir etkileşim halindedir. Tarihsel süreçte yaşanan değişiklikler, aile kurumunu da etkileyerek aile yapıları ve aileye yönelik bakış açıları üzerinde zamanla değişikliklere yol açmıştır (Bozdağ, 2006). Bunun yanı sıra, aile yapısı ve aileye dair tutumlar coğrafi farklılıklara göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin, doğu ve batı toplumları arasında aileye ilişkin sosyal roller ve toplumsal kolektivizm ile bireysellik açısından belirgin farklar bulunmaktadır.

Aile üzerine yapılan araştırmalar, ailenin altı temel işlevi olduğunu göstermektedir. Bu işlevler; biyolojik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik, kültürel ve eğitimsel olmak üzere sınıflandırılmıştır. Biyolojik işlev, neslin devamını sağlama, cinsel tatmin ve koruma gibi unsurları içerir. Sosyolojik işlev, bireylerin güvenliğini sağlama ve onları topluma kazandırma sürecini kapsar. Psikolojik işlev ise, aile üyelerinin duygusal ihtiyaçlarını, sevgi ve ilgi beklentilerini karşılamayı hedefler. Ekonomik işlev, ailenin maddi gereksinimlerini karşılama ve bireylerin meslek edinmelerine yardımcı olma ile ilgilidir. Kültürel işlev, dini ve milli değerlerin korunması ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını içerir. Son olarak, eğitim işlevi, bireylerin öğrenme süreçlerinin temelini oluşturarak kişisel gelişimlerine katkı sağlar (Yasin, 2024).

Aile içi ilişkiler olumsuz olduğunda, bireyler de bu durumdan etkilenerek ailelerinden uzaklaşabilir ve yalnızlaşabilirler. Bu yalnızlık, çeşitli psikolojik sorunların ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu nedenle, aile içindeki ilişkilerin, iletişimin ve etkileşimin güçlü ve sağlıklı olması son derece önemlidir (Nirun, 1994).

2.2. Ebeveyn Tutumları

Çocuk yetiştirme tutumlarına dair temel bir yaklaşım, Diana Baumrind'e aittir ve ebeveynliği dört ana boyutta ele alır: ebeveynlerin sıcaklık ve bakım düzeyi, beklentilerin ve olgunluk taleplerinin seviyesi, kuralların netliği ve tutarlılığı yani denetim ve ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişim. Bu dört boyutun kombinasyonu, üç farklı ebeveynlik stilinin oluşmasına neden olur. İzin verici ebeveynlik stilinde, yalnızca bakım düzeyi yüksekken, otoriter ebeveynlik stilinde hem bakım hem de iletişim düzeyleri düşüktür. Açıklayıcı-otoriter ebeveynlik stilinde ise tüm bu boyutlar yüksek seviyededir. Daha sonra Eleanor Maccoby ve John Martin bu dört kategoriye bir ekleme yaparak ihmalkâr ebeveynlik tarzını tanımlamışlardır (Bee, 2009). Günümüzde ise farklı çalışmalarla birçok ebeveynlik tutumu tanımlanmıştır.

2.2.1. Demokratik tutum

Yetkili (demokratik) ebeveyn tutumu; çocuk yetiştirme tarzları arasında en dengeli ve olumlu yaklaşımlardan biri olarak kabul edilir. Bu tutumda, ebeveynler hem sevgi dolu hem de disiplinli bir yaklaşıma sahiptirler. Demokratik ebeveynler, çocuklarına sınırlar koyarken aynı zamanda onların bireysel ihtiyaçlarına ve duygularına değer verirler. Çocukların kendi kararlarını verebilmeleri için onlara rehberlik ederken, sağlıklı bir iletişim ortamı oluşturarak özgüven gelişimlerini desteklerler. Yetkili ebeveynler, çocuklarının duygularını dinler ve anlamaya çalışır, aynı zamanda uygun sınırlar koyarak sorumluluk sahibi olmalarını sağlarlar. Disiplin, katı kurallar yerine mantıklı ve açıklayıcı yöntemlerle sağlanır. Ebeveynler, çocuklarına karar alma süreçlerinde rehberlik ederken, onların görüşlerini ve duygularını dikkate alır. Bu yaklaşım, çocukların özgüvenini artırır, kendilerini ifade etmelerine olanak tanır ve sağlıklı bir sosyal gelişim sağlar. Demokratik ebeveyn tutumu, çocukların hem duygusal hem de sosyal gelişiminde olumlu etkiler yaratır. Bu yaklaşım sayesinde çocuklar, sağlıklı iletişim kurmayı öğrenir, empati yetenekleri gelişir ve problem çözme becerileri kazanırlar. Ayrıca, bu tür bir ebeveyn tutumu,

çocukların kendi değerlerinin farkına varmasına ve sorumluluk alabilen bireyler olarak yetişmesine katkıda bulunur. Demokratik ebeveynlerin çocukları, genellikle daha mutlu, bağımsız ve sosyal ilişkilerde daha başarılı olurlar. Yetkili (demokratik) ebeveyn tutumu hem otoriteyi hem de şefkati dengeleyen bir yaklaşım olduğu için çocukların sağlıklı bir şekilde gelişmesine olanak tanır. Ebeveynler, bu tutumla çocuklarına güven verirken aynı zamanda onlara sınırların ve sorumlulukların önemini öğretirler. Bu denge, çocukların güvenli bir ortamda büyümelerini ve sağlıklı bireyler olarak topluma katılmalarını sağlar (Kaya, 1997).

2.2.2. Otoriter tutum

Aşırı baskıcı (otoriter) ebeveyn tutumu; çocuk yetiştirme sürecinde katı kurallar ve yüksek beklentilerin ön planda olduğu bir yaklaşımdır. Bu tutumda ebeveynler, çocuklarının davranışlarını sıkı bir şekilde kontrol eder ve otoriteye mutlak itaat beklerler. İletişim genellikle tek yönlüdür; ebeveynler emir verir ve çocuklardan bu emirleri sorgulamadan yerine getirmeleri beklenir. Otoriter ebeveynler, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarına fazla önem vermez ve hatalara karşı hoşgörüsüzdürler. Bu yaklaşım, çocuklarda özgüven eksikliği, yüksek stres seviyesi ve bağımsızlık geliştirmede zorluklar gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir (Yasin, 2024).

2.2.3. Aşırı hoşgörülü tutum

Aşırı hoşgörülü (İzin verici) ebeveyn tutumu; çocuklara çok az sınır koyan ve kurallar konusunda oldukça esnek olan bir yaklaşımdır. Bu tutumda ebeveynler, çocuklarının isteklerine ve davranışlarına fazlasıyla hoşgörülü davranır, disiplin uygulamaktan kaçınır ve çocukların kararlarına müdahale etmezler. Sık sık çocukların her istediklerini yapmalarına izin verir ve onların memnuniyetini ön planda tutarlar. İletişim genellikle sıcak ve destekleyicidir, ancak sınırlar ve sorumluluklar konusunda zayıftır. Bu yaklaşım, çocuklarda özdenetim eksikliği, otoriteye karşı saygısızlık ve sosyal becerilerde yetersizlik gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir (Baumrind, 1966).

2.2.4. İlgisiz tutum

İhmalkâr (ilgisiz) ebeveyn tutumu; çocuklara karşı düşük derecede ilgi ve bakım gösteren, ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmekte yetersiz kalan bir yaklaşımı ifade eder. Bu tutumda ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarına duyarsız kalabilir ve

onları yönlendirme, destekleme veya disipline etme konusunda isteksiz olabilirler. İhmalkâr ebeveynler genellikle çocukların duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını göz ardı eder, onların gelişim süreçlerine aktif bir şekilde katılmazlar. Bu tutum, çocukların kendilik değerlerini, güven duygularını ve sosyal becerilerini olumsuz yönde etkileyebilir, ayrıca çocuklar arasında kaygı, düşük özsaygı ve davranışsal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir (Yasin, 2024).

2.2.5. Koruyucu tutum

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu; çocukları sürekli olarak koruma ve onları olumsuz durumlardan uzak tutma eğiliminde olan bir yaklaşımdır. Bu tutumda ebeveynler, çocuklarının her hareketini kontrol eder, risklerden kaçınmaları için fazla müdahalede bulunur ve bağımsızlıklarını sınırlayabilirler. Çocukların kendi başlarına karar vermelerine ve sorunları kendi başlarına çözmelerine genellikle izin verilmez, bu da onların kendilerine güvenlerini ve problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Aşırı koruyucu ebeveynler, çocuklarının güvenliğini ön planda tutarken, çocukların sosyal becerilerinin ve öz-yeterliliklerinin gelişmesini engelleyebilirler (Yasin, 2024).

2.3. Bağımlılık Kavramı

Yeşilay, bağımlılığı "kişinin bir madde, alkol, nesne veya davranış (eylem) üzerinde kontrolünü kaybetmesi" olarak tanımlamıştır (Yeşilay, 2023). Bağımlılığın en belirgin özelliği, bireyin ruhsal, bedensel veya sosyal açılardan zarar görmesine rağmen, kullandığı maddeyi ya da yaptığı eylemi kontrol edememesi ve bırakma konusunda zorluk yaşamasıdır. Bağımlı kişi, madde ya da eylemden uzak kaldığında yoksunluk belirtileri gösterir ve depresif semptomlar yaşayabilir. Genel olarak bağımlılık denildiğinde ilk olarak madde bağımlılığı akla gelse de günümüzde alışveriş bağımlılığı, yeme bağımlılığı, kumar bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı gibi çeşitli bağımlılık türleri de yaygın olarak görülmektedir (Yasin, 2024).

Bağımlılığın nedenleri genellikle üç ana kategoride incelenir: psikolojik, biyolojik ve sosyal-çevresel nedenler. Psikolojik nedenler, bireylerin yaşam doyumlarının düşük olması, özsaygılarının zayıf olması, sosyal etkileşimlerden kaçınmaları, güvensiz bir dünya algısına sahip olmaları veya dürtü kontrolünde zorlanmaları gibi faktörleri içerir. Biyolojik nedenler arasında ise bireyin yaşı ve

cinsiyeti önemli rol oynar. Araştırmalar, ergenlik dönemindeki bireylerin ve erkeklerin teknoloji bağımlılığı açısından daha yüksek risk taşıdığını göstermektedir. Ayrıca, ailede bağımlılığa yatkınlık, anksiyete, depresyon ya da dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi durumların varlığı da biyolojik nedenler arasında sayılabilir. Sosyal ve çevresel nedenler açısından, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynlerin tutumları en önemli risk faktörlerinden biri olarak öne çıkar. Bunun yanı sıra, arkadaşlar ve diğer sosyal ilişkiler de bağımlılık riskini etkileyen önemli etkenlerdir (Yasin, 2024).

2.4. Teknoloji Bağımlılığı Kavramı

Teknoloji, günümüzde hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş olup, sağlık, eğitim, eğlence gibi birçok alanda kullanım oranı giderek artmaktadır. Bunun yanı sıra, ebeveynler çocuklarını sakinleştirmek amacıyla sıklıkla teknolojik cihazlardan yararlanmaktadır. Bu durum, çocukların çok erken yaşlardan itibaren teknoloji bağımlılığı riskiyle karşı karşıya kalmalarına neden olabilir. Teknolojinin kullanım alanlarındaki genişleme ve sürelerin artışı, aynı zamanda kullanım yaşının düşmesiyle birleşince, teknoloji bağımlılığına karşı bilinçli ve dikkatli olmak büyük önem taşımaktadır (Yasin, 2024).

Teknoloji bağımlılığı, klasik madde bağımlılığından belirgin bir şekilde farklıdır. Madde bağımlılığında, bağımlılık doğrudan maddeye yönelikken, teknoloji bağımlılığı, doğrudan bilgisayar, telefon, tablet ya da oyun konsolu gibi cihazlara değil; bu araçlar aracılığıyla sunulan içeriklere ve faaliyetlere karşı gelişen bir bağımlılık türüdür. İlgili bağımlılık türünde, teknoloji aracılığıyla elde edilen bilgi, etkileşim ve eğlenceye duyulan bağımlılık öne çıkar. Teknoloji bağımlılığı kavramı, son yıllarda ortaya çıkmış ve bu alandaki araştırmalar hızla artmıştır. Teknoloji bağımlılığı; internet, cep telefonu ve sosyal medya gibi çeşitli alanları kapsayan geniş bir olgudur. Literatürde, teknoloji bağlı bağımlılıkların alt kategorileri arasında internet, sosyal medya, cep telefonları ve çevrimiçi oyunlar gibi konuların sıklıkla incelendiği gözlemlenmektedir (Demirel, 2022).

Teknoloji bağımlılığı, günümüzde önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ve yayımlanan hayat bilgisi öğretim programında, birinci sınıflar için belirlenen

“HB.1.4.6. Teknolojik araç ve gereçleri güvenli bir şekilde kullanır.” kazanımı, teknoloji bağımlılığına yol açabilecek durumlara karşı dikkatli olunması gerektiğini vurgulamaktadır. Türkiye’de teknoloji bağımlılığı konusunda farkındalığı artırmak ve bu bağımlılığın önüne geçebilmek amacıyla, Yeşilay ile Milli Eğitim Bakanlığı iş birliğinde bir proje hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda, Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır (Demirel, 2022).

Teknoloji bağımlılığının temel nedenlerinden biri, öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarıdır. Bireylerin bağımlılıktan uzak, sağlıklı ve verimli bir şekilde teknolojiyi kullanabilmeleri için öncelikle bağımlılığa yol açan faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu faktörler, genellikle gençlerin sosyalleşme, kendilerini ifade etme ve enerjilerini atma fırsatlarının ve ortamlarının eksikliği ile ilgilidir (Demirel, 2022).

2.5. Teknoloji Bağımlılığının Sınıflandırılması

2.5.1. Teknoloji bağımlılığı

Teknoloji bağımlılığı, aşırı teknoloji kullanımının bireyin zihinsel, ruhsal ve psikolojik sağlığını etkileyerek mesleki ve sosyal yaşamında diğer insanlarla olan iletişimini bozması ve zarar görmesi olarak tanımlanabilir. Bu bağımlılık, kişinin teknolojiye fazla yönelmesi sonucu hem kişisel hem de sosyal ilişkilerinde olumsuz değişiklikler yaşamasına neden olabilir (Çalık, 2023).

Teknoloji denilince, internet, telefon, tablet, oyun konsolu ve televizyon gibi cihazlar hemen akla gelir ve bu tür araçların herkes tarafından bilindiği varsayılır. Ancak bağımlılık, türü ne olursa olsun, insanların hayatında uzun vadeli olumsuz etkiler bırakabilir. Özellikle öğrencilerin sıkça kullandığı teknoloji, akademik yaşamı da doğrudan etkiler. Teknolojinin kullanımı ne amaçla olursa olsun, bir kez kullanıldığında kullanıcıda tekrar kullanım isteği ve dikkat çekme eğilimi yaratır (Çalık, 2023).

Teknoloji bağımlılığı, teknolojiden uzak kalındığında çeşitli semptomların ortaya çıkmasına yol açan bir durumdur. Bu semptomlar arasında sıkıntı, kaygı ve stres gibi problemler bulunur. Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) tarafından 2020 yılında yapılan "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" sonuçlarına göre, teknoloji kullanım oranlarında bir artış gözlemlenmiştir. İnternet kullanım oranı 16-74

yaş grubundaki bireylerde %79,0 olarak belirlenmişken, bu oran bir önceki yıl %75,3'tü. İnternet kullanım oranları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, erkeklerde %84,7, kadınlarda ise %73,3 olarak bulunmuştur. Ayrıca, geçen yıl hanelerin %88,3'ü evlerinden internete erişim imkanına sahipken, bu yıl bu oran %90,7'ye çıkmıştır. Bu veriler, her yıl teknoloji kullanım oranlarının arttığını göstermektedir (Yasin, 2024).

Birçok çalışmada teknoloji bağımlılığı ve internet bağımlılığı terimleri genellikle eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, fiziksel istismar, sorunlu internet kullanımı, bağımlılık ile ilgili bozukluklar ve internetin aşırı kullanımı gibi konular araştırmacıların dikkatini çeken ana başlıklar olmuştur. Teknoloji bağımlılığı, sadece internet kullanımına bağlı kalmayıp; akıllı telefon, sosyal medya, dijital oyunlar ve televizyon gibi çeşitli dijital araçlara yönelik aşırı ve kontrolsüz kullanımları da içeren geniş kapsamlı bir sorundur. Özellikle internetin günlük yaşamda giderek artan önemi, diğer iletişim araçlarına kıyasla daha belirgin bir rol oynamasına yol açmaktadır (Çalık, 2023).

2.5.2. İnternet bağımlılığı

İnternet, günümüzde en yaygın kullanılan teknolojik araçlardan biridir ve bilgiye ulaşmanın yanı sıra dünyanın dört bir yanıyla iletişim kurmanın en hızlı ve kolay yolunu sunar. Bu özellikler, internetin kullanımının artmasına neden olmuş ve bununla birlikte bağımlılığın gelişmesine katkıda bulunabilir. İlk başta, internet bağımlılığı madde bağımlılığı tanımlarından yola çıkarak açıklanmıştır. Ancak zamanla, internet kullanımının artması, yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, uyku sorunları gibi psikolojik problemler ve sosyal ilişki sorunlarının görülmesi, bu bağımlılığın yeni bir tanımını gerektirmiştir. Araştırmalar, internet bağımlılığının dürtü kontrol bozukluğu ve kumar bağımlılığı gibi belirtiler gösterdiğini ortaya koymuştur (Yasin, 2024).

Internet bağımlılığı, Young tarafından, internet kullanımına karşı koyma ihtiyacının önüne geçilememesi, internet dışında geçirilen zamanın verimsiz şekilde değerlendirilmesi ve bu durumun kişinin iş, sosyal yaşam ve aile hayatında olumsuz etkiler yaratarak artmasına yol açması olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, internet bağımlılığı, mesleki ve sosyal hayatta problemlere yol açan ve kontrol mekanizmasını olumsuz etkileyen klinik bir rahatsızlık olarak da görülmektedir. Özetle, internet

hayatımızı büyük ölçüde kolaylaştırırken, aynı zamanda önemli olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir (Yasin, 2024).

2.5.3. Oyun bağımlılığı

Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte oyunlar da büyük bir dönüşüm geçirmiştir ve dijital oyunlar giderek daha yaygın hale gelmiştir. Bu dijital oyunlar, çocuklardan yaşlılara kadar geniş bir yaş grubuna hitap etmekte ve günlük yaşamımıza müdahale edecek şekilde yayılmaktadır (Uras, 2022). Dijital oyunlar, sınırlı süreyle oynandığında bazı bilişsel beceriler üzerinde olumlu etkiler gösterebilirken, sınırsız oynandığında hem psikolojik hem de fizyolojik açıdan birçok olumsuz sonuç doğurabilir (Yasin, 2024). Teknoloji bağımlılıkları arasında dijital oyunlar, en fazla bağımlılık yaratan etkenlerden biridir ve internetin büyük kısmının oyun oynama amacıyla kullanılması bu durumu desteklemektedir (Uzbay, 2018). Dijital oyun bağımlılığı, DSM-5'te "İnternette Oyun Oynama Bozuklukları" başlığı altında tanımlanmış ve dokuz maddeden oluşan tanı ölçütleri belirlenmiştir. Bu ölçütler şunlardır:

- Oyun oynama için sürekli bir arzu ya da güçlü bir istek duyma: Kişi sürekli olarak oyun oynama isteği hisseder.
- Oyun süresinin kontrol edilmesinde zorluk yaşama: Oyun süresinin kontrolünü sağlamakta güçlük çekme.
- Oyun oynama için önemli miktarda zaman harcama: Oyun oynama amacıyla günün büyük bir kısmını harcama.
- Oyun oynamak için diğer aktivitelerden ve sosyal ilişkilerden ödün verme: Oyun oynamak için diğer aktivitelerden ve sosyal ilişkilerden feragat etme.
- Oyun oynamanın olumsuz sonuçlarına rağmen devam etme: Oyun oynama sonucunda yaşanan olumsuz durumlara rağmen oyuna devam etme.
- Oyun oynama sırasında duygusal olarak huzursuz olma: Oyun oynama sırasında huzursuzluk, kaygı veya sinirlilik hissetme.
- Oyun oynama arzusunu karşılamak için kaçış veya rahatlama aracı olarak kullanma: Oyun oynamayı, stres veya olumsuz duygulardan kaçış veya rahatlama aracı olarak kullanma.

- Oyun oynama sonucunda günlük işlevlerin, okul veya iş performansının etkilenmesi: Oyun oynama nedeniyle günlük işlevlerin, okul veya iş performansının bozulması.
- Oyun oynama nedeniyle sosyal, akademik veya mesleki sorunlar yaşama: Oyun oynama sonucu sosyal, akademik veya mesleki yaşamda sorunlar yaşama (APA, 2013).

2.5.4. Sosyal medya bağımlılığı

Sosyal medya bağımlılığı, bireylerin sosyal medya platformlarına aşırı ve sürekli bir şekilde bağlı hale gelmesi durumudur. Bu bağımlılık, sosyal medya kullanımıyla geçirilen zamanın artması, çevrimdışı yaşamın ihmal edilmesi ve sosyal medya içeriklerine sürekli erişim ihtiyacı ile kendini gösterir. Sosyal medya bağımlılığı, bireylerin gerçek dünyadaki ilişkilerinden ve günlük sorumluluklarından uzaklaşmasına neden olabilir, bu da hem sosyal hem de psikolojik sorunlara yol açabilir. Kullanıcılar, sosyal medya platformlarında sürekli olarak güncellemeleri kontrol etme, bildirimlere yanıt verme ve içerik paylaşma gibi davranışlar sergileyebilirler, bu da onların zaman yönetimini olumsuz etkiler ve yaşam kalitesini düşürebilir (Yasin, 2024).

2.5.5. Akıllı telefon bağımlılığı

Akıllı telefon bağımlılığı, bireylerin akıllı telefonlarını aşırı derecede ve sürekli olarak kullanması durumudur. Bu bağımlılık, telefonların çeşitli uygulama ve özelliklerine olan bağımlılığı içerir ve kullanıcıların sosyal medya, oyun, mesajlaşma ve internet tarayıcısı gibi özelliklere sürekli erişim arayışını ifade eder. Akıllı telefon bağımlılığı, bireylerin gerçek dünyadaki sosyal etkileşimlerden ve günlük sorumluluklardan uzaklaşmasına yol açabilir. Bu durum, kişisel ve profesyonel hayatın olumsuz etkilenmesine, uyku düzensizliklerine, dikkat dağınıklığına ve genel yaşam kalitesinin düşmesine neden olabilir. Akıllı telefon bağımlılığı, bireylerin çevrimdışı etkinliklere ve yüz yüze ilişkilere yeterince zaman ayıramamalarına da yol açabilir. Akıllı telefonlar, yaşamımızı kolaylaştırmakla birlikte, yanlış ve aşırı kullanımı şu problemleri doğurabilir:

Fiziksel Sorunlar:

- Göz yorgunluğu ve kuruluğu
- Baş ağrıları ve migren
- Duruş bozuklukları ve boyun ağrıları
- Uyku düzensizlikleri ve uyku problemleri

Psikolojik Sorunlar:

- Kaygı ve stres
- Depresyon ve düşük özsaygı
- Bağımlılık ve dikkat dağınıklığı
- Yetersizlik hissi ve sürekli karşılaştırma

Sosyal Sorunlar:

- Gerçek dünya etkileşimlerinin azalması
- Sosyal izolasyon ve yalnızlık
- Aile ve arkadaş ilişkilerinde bozulmalar
- Yüz yüze iletişim becerilerinin zayıflaması (Yasin, 2024)

2.6. Teknoloji ve Çocuk

Teknoloji, geniş bir kavram olup insan hayatında büyük bir yer kaplamaktadır. Günümüzde teknolojinin yaşam üzerindeki etkileri oldukça belirgindir. Çocuklar üzerinde teknoloji etkisi denildiğinde akla gelen başlıca araçlar arasında televizyon, bilgisayar, video oyunları ve telefon yer alır. Bu teknolojik cihazlar, çocuklar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratabilir. Teknoloji, bir yandan çocukları sosyalleştirebilirken, diğer yandan sosyal yaşamdan uzaklaştırabilir. Bilgisayar, internet ve televizyon karşısında geçirilen uzun süreler, çocukların eğitim hayatını olumsuz yönde etkilerken sağlık sorunlarına da yol açabilmektedir. Günümüzde, çocuklar teknolojik aletlere kolay erişim sayesinde, temel ihtiyaçlarının öncesinde telefon ve tablet gibi dokunmatik ekranlı cihazları kullanmayı öğrenmektedirler. İnternet, bu tür cihazlarla birlikte daha erişilebilir hale gelmiş ve internete erişim yaşı giderek düşmüştür. Teknolojik aletlerin sık kullanıldığı ve kolay erişim sağlanan ortamlarda büyüyen çocuklar, bu cihazlara karşı bağımlılık geliştirebilir ve teknolojiyi hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline getirebilirler (Bostancı, 2020).

2.7. Çocukların Teknoloji Kullanımı

1980 sonrası doğan jenerasyon, “dijital yerli” olarak adlandırılmaktadır. 2008 yılında Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün desteğiyle yapılan İnternet kullanımı ve Aile Araştırması’na göre, çocukların interneti ne sıklıkla ve ne kadar süreyle kullandıkları ile iletişim amaçlı internet kullanım arasında belirgin bir ilişki tespit edilmiştir .“Avrupa Çevrim İçi Çocuklar Projesi” çerçevesinde yapılan araştırmada, Türkiye de dahil olmak üzere 9 ile 16 yaş arasındaki çocukların internet kullanmaya ortalama 10 yaş civarında başladığı ve günlük internet kullanım sürelerinin 1 ila 1,5 saat arasında olduğu tespit edilmiştir. İnternetin en yaygın kullanım alanları arasında okul ile ilgili işler, ödev ve araştırmalar (%92), oyun oynamak (%49), haberleri takip etmek (%40), video izlemek ve eğlence amaçlı içerik izlemek (%59), müzik ya da film indirmek (%40), sosyal ağlarda paylaşım yapma (%48) gibi faaliyetler öne çıkmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (2021) yayımladığı "Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması’na göre, 6-15 yaş arasındaki bireylerin %82,7’si internet kullanıcısıdır ve bu grubun %90,1’i her gün çevrimiçi platformları kullanmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, interneti düzenli şekilde kullanan 11 ila 15 yaş arasındaki çocukların %94,2’si sosyal medya platformlarını aktif olarak kullanmakta ve her gün ortalama 3 saatlerini bu platformalar da geçirmektedir. Türk çocuklarının Avrupa'daki akranlarına kıyasla, iletişim odaklı etkinliklere daha az katıldıkları tespit edilmiştir (Akbulut, 2013).

Alan’ın yaptığı araştırmalar, çocukların teknoloji kullanıma dahil iki temel yaklaşımı ele almaktadır. Bir kısmı, çocukların teknoloji kullanımındaki faydalara ve olumlu etkilerine odaklanırken, diğer kısmı ise teknolojinin getirebileceği riskler ve zararlar üzerinde durarak olumsuz bir yaklaşım sergilemektedir. Teknolojiyi, özellikle bilgisayarlar, internet ve diğer modern araçları çocuklar için bir fırsat olarak değerlendiren ve bu araçların doğru bir şekilde kullanılması gerektiğini savunan görüşler, uygun uygulamaların çocukların yaratıcılık becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacağını öne sürmektedir. Ayrıca, güncel teknolojilerin bireysel öğrenme farklılıklarına uygun eğitim sağlama ve öğrenme motivasyonunu artıran etkinlikler sunma konusundaki avantajları, bu teknolojilerin doğru şekilde kullanılmasıyla mümkün olmaktadır. Teknolojik olanaklar, farklı öğrenme senaryoları, gerçekçi oyunlar ve sosyal etkileşim fırsatları sağlayarak, gelişimsel aşamalara uygun

deneyimlerin edinilmesini ve anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Haugland, 1997). Çağdaş eğitim anlayışı, deneyimleme ve gerçek yaşam durumlarına yönelik çözümler üretmeyi vurgular. Bu yaklaşım, çocukların gelişimsel özelliklerini uygun program ve uygulamaların pedagojik yöntemlerle entegre edilerek yaratıcılığın desteklenebileceğini öne sürmektedir.

Teknolojinin çocuklar üzerindeki etkisine şüpheyle yaklaşan görüşler, sanal dünyanın gerçek dünyayı yeterince yansıtamadığını ve bu nedenle çocukların gerçeklerden uzak, yapay bir yaşam deneyimi yaşadığını belirtir. Bu durum, çocukların farkındalığının ve yaratıcılığının azalmasına yol açabileceği eleştirileri sıkça gündeme getirilmektedir. Çocukların gelişim dönemleri ve bu dönemlere özgü hassas durumlar göz önüne alındığında, teknolojiyle karşılaşmanın etkileri sorgulanmaktadır (Uçar, 2023).

Amerikan Pediatri Akademisi (2013), iki yaşından küçük çocukların televizyon izlememesi gerektiğini belirtmiştir. Günümüzde, televizyonun yanı sıra bilgisayarlar ve mobil cihazlar da teknolojinin olumsuz etkileri arasında yer almaktadır. Ebeveynler, çocuklarının iki yaşından itibaren teknolojiği kullanmalarını sınırlamakta zorluklarla karşılaşmakta ve dijital platformlar üzerinden geçirilen hareketsiz zamanı, çocukların bilişsel, fiziksel ve psikososyal gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler yaratılacağı düşünülmektedir. Küçük yaşlardaki çocuklar için etkili iletişim kurma ve sosyal bağlar oluşturma süreçleri son derece değerlidir. Çocukların dijital ortamlardan uzak kalması, onların fiziksel gelişimlerini destekleyecek pek çok oyun etkinliğinden faydalanmalarına imkan tanır. Bilgisayar ve internet kullanımının, çocukların yaşamsal ve gelişimsel deneyimlerini engellememesi gerektiği belirtilmektedir. Dijital medya yoğunluğu nedeniyle yeterli sosyal uyarım veya fiziksel etkinlik yaşayamayan çocukların gelişimlerinde anormallikler görülebilir. Bu nedenle, teknoloji kullanımının bu süreci olumsuz etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Kırık (2014) tarafından yapılan bir araştırmada, ailelerin büyük bir kısmının çocuklarını teknoloji kullanırken takip etmedikleri ve bu süre zarfında genellikle başka işlerle meşgul oldukları belirtilmiştir. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarının teknolojiyi kontrolsüz bir şekilde kullanmalarının yaratabileceği olumsuz etkiler hakkında bilgi sahibi olmaları büyük önem taşımaktadır (Uçar, 2023).

2.8. Teknoloji Kullanımının Çocuk Gelişimine Etkileri

Teknolojinin çocukların fiziksel, bilişsel, dil, motor (hareket), sosyal, duygusal, ahlaki, kişilik ve cinsel gelişimleri üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Çocuk gelişimi, eğitimde bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bilişsel, fiziksel, ahlaki, kişilik, dil, sosyo-duygusal ve cinsel gelişim süreçleri birbirleriyle bağlantılıdır ve her bir gelişim alanı diğerlerini destekler. Bu nedenle, bilgisayar teknolojilerinin çocuk gelişimine olan etkileri de bu bütüncül yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmelidir (Kartal, 2015).

2.8.1. Teknoloji kullanımının bilişimsel gelişime etkileri

Teknolojinin bilişsel gelişim üzerindeki etkisi, doğum öncesinden başlayıp doğum sonrası dönemde de devam eden önemli bir konudur. Senemoğlu (2013)'a göre, bilişsel gelişim, bir bebeğin dünyayı öğrenme ve anlama sürecindeki temel problemleri ifade eder. Bu gelişim süreci, dört ana kuramdan oluşur: i) Bilgiyi işleme kuramı, ii) Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, iii) Bruner'in bilişsel gelişim kuramı ve iv) Vygotsky'nin bilişsel gelişim kuramı.

Bilgisayar teknolojileri, çocukların bilişsel gelişimini desteklemek amacıyla kullanıldığında, bilgi organize etme, örüntüleri tanıma, çıkarımlarda bulunma ve bu çıkarımları paylaşma gibi çeşitli bilişsel etkinlikleri gerçekleştirmelerine yardımcı olur (Kartal, 2006).

Teknoloji kullanımı, geniş bir alanı kapsar ve bu alan içinde bilişsel gelişim üzerindeki etkileri hem çeşitlidir hem de karmaşıktır. Bu nedenle, bilgisayar ve internetin bilişsel etkilerine dair yapılan araştırmaların sonuçları farklılık göstermektedir. Genel olarak, teknolojilerin bilişsel gelişime katkısı, kullanım biçimlerine bağlı olarak değişir. İnternet ve bilgisayar kullanımın Zihinsel becerileri aktif hale getirdiği, bireyin pasif kalmadığı durumlar bilişsel gelişimi olumlu yönde desteklerken, düşük kaliteli yazılımlar ve internet ortamlarının yaygın kullanımı çocukların bilişsel gelişimini olumsuz etkiliye bilir. Ancak, birçok ebeveyn çocukları teknoloji kullanırken onları denetlememekte ve kendi işlerine odaklanmaktadır. Teknoloji kullanım süresi, çocukların çevreleriyle etkileşim kurma, kendi düşüncelerine yoğunlaşma ve hayal kurma gibi önemli düşünsel faaliyetlerin yerini aldığında, bu becerilerin yeterince gelişmemesi telafi edilmesi zor, hatta bazen

imkânsız olabilir (Uçar, 2023). Çocukluğun erken dönemlerinde iletişim ve sosyal becerilerin önemi büyüktür. Bu bağlamda, Uhls ve arkadaşları (2014) tarafından gerçekleştirilen kritik bir çalışma, çocukların teknoloji kullanımının iletişim becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, çocukların teknolojik araçlardan sadece beş gün uzak tutulduğunda, sözsüz iletişim unsurlarını daha iyi anladıkları görülmüştür. Ayrıca, gençlerin internet ve cep telefonlarında sıkça kullandıkları kısaltılmış kelime ve cümlelerin yazma becerilerini olumsuz etkilediği; teknolojiye özgü jargonun ise geleneksel dil kullanımını kötüleştirdiğine dair bulgular da mevcuttur. Erken dönemlerde kazılana bilgi ve deneyimlerin, birey hayatı boyunca büyük bir etkisi olduğu dikkate alındığında, çocukların teknolojik araçlarla geçirdikleri zamanın içeriği ve kalitesi son derece önemlidir. (Uçar, 2023). Yapılan araştırmalar ışığında, bireylerin teknolojiye ne kadar ve ne şekilde maruz kaldıkları göz önünde bulundurularak hem bireylerin hem de onlardan sorumlu yetişkinlerin bilinçli tercihlerde bulunması büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde, bireysel gelişim açısından teknoloji devriminin sunduğu avantajlardan en verimli ve etkili şekilde yararlanılması hedeflenmelidir (Uçar, 2023).

2.8.2. Teknolojinin dil gelişimine etkisi

Dil, çocukların doğuştan sahip olduğu bir yetenek olup, doğumdan itibaren konuşma becerisi geliştirmek için sürekli bir çaba içindedir (Aral, 2010). Bu çaba, çevresel etkenlerin de etkisiyle şekillenir. Çocuk çevresindeki sesleri sürekli olarak izler, duyar ve taklit etmeye çalışır. Bu bağlamda, dil gelişiminde sosyal etkileşim ve sosyal gelişimin önemli bir rol oynadığı görülür. Dil gelişimi üzerine çeşitli kuramlar öne sürülmüştür. Bruner, sosyal öğrenme kuramını benimseyerek çocukların çevresindeki kişilerin konuşmalarını taklit ve tekrar etme yoluyla dil öğrendiğini savunur. Piaget'in bilişsel gelişim kuramı, dil öğreniminin bilişsel gelişimle bağlantılı olduğunu belirtirken, Skinner'in davranışçı kuramı dilin pekiştireçlerle öğrenildiğini öne sürer. Chomsky ve Lenneberg'in biyolojik kuramı ise bebeklerin dil açısından genetik olarak donanımlı doğduğunu ve kalıtımın bu süreçte temel etken olduğunu ileri sürer.

Dil, alıcı ve ifade edici dil olarak iki ana kategoriye ayrılır. Teknolojik araçların, çocukların yeni kelimeler öğrenmelerini ve kelime dağarcıklarını genişletmelerine katkı sağladığı belirtilmektedir. Ancak, bu araçların alıcı dil üzerinde olumlu etkileri

olsa da ifade edici dil üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği öne sürülmektedir. Büyükbaykal (2012)'ya göre, çocuk televizyon karşısında fazla vakit geçirirse, geç konuşma ve cümle kurmada zorluk gibi sorunlar yaşanabilir. Kol (2017)'ye göre, dil gelişimini destekleyen çeşitli yazılımlar mevcuttur ve bu yazılımlar uzmanlar tarafından denetlenip desteklendiğinde, çocukların kelime öğrenme, doğru telaffuz yapma, eş ve zıt anlamlı kelimeleri anlama gibi alanlarda gelişimlerine katkı sağlar. Ancak, dil gelişiminin temelinde sosyal etkileşim yattığı için, çocukların çevreleriyle mümkün olduğunca fazla iletişim kurmaları önemlidir.

Sonuç olarak, dil gelişimi teknolojik araçlardan hem olumlu hem de olumsuz şekilde etkilenmektedir. Çocukların teknoloji kullanım süresi ve bu araçları nasıl ve hangi amaçla kullandığı büyük önem taşır. Örneğin, uzun süre televizyon karşısında kalmak, çocuklarda geç konuşma gibi çeşitli olumsuz sonuçlara yol açabilir. Bu noktada ailelerin çocuklarına bu konuda rol model olmaları gerekmektedir. Çocuk televizyon izlerken, yanında bir yetişkin bulunmalı ve izlenen program hakkında sorular sorarak, çocuğun sadece alıcı dilini değil, aynı zamanda ifade edici dilini de geliştirmeye yardımcı olmalıdır (Ocak, 2023).

2.8.3. Teknolojinin fiziksel gelişime etkisi

Bilgisayar ve internetin uzun süreli kullanımı, fizyolojik sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle gelişim aşamasında olan çocuklar ve ergenler için bu sorunlar daha ciddi boyutlara ulaşabilir ve etkileri daha ciddi sonuçlar doğurabilir. Bu bağlamda, göz yorgunluğu, göz ağrısı veya rahatsızlık, kuruluk gibi problemler sıkça karşılaşılan şikayetler arasında yer almaktadır (Uçar, 2023).

İnsan vücudunun yapısal değişim ve olgunlaşma süreci, zigotun oluşumuyla başlar ve bireyin yaşamı boyunca çeşitli evrelerden geçerek sürer. Bu süreç, bedenin ağırlık ve boy olarak artışını, kemiklerin ve organların olgunlaşmasını, dişlerin çıkmasını, kas ve beynin gelişimini içerir. Fiziksel gelişim, bedenin ve fiziksel görünümün değişimlerinin yanı sıra, psiko-motor becerilerin de gelişimini kapsar. Ayrıca, fiziksel gelişim, vücudun çeşitli sistemlerinin beklenen işlevleri yerine getirebilmesini sağlamak için boy, ağırlık ve hacim artışını da içerir (Senemoğlu, 2013).

Bilgisayar, mobil cihazlar ve internetin uzun süre ve dikkatsizce kullanımı, fiziksel gelişim üzerinde zararlı etkiler yaratabilir. Özellikle gelişim aşamasındaki çocuklar bu olumsuz etkilerden daha fazla etkilenir. Uzun süreli oturumlar kas ve iskelet sisteminde sorunlara yol açabilir; gözlerde yorgunluk, yanma, kuruluk ve görme bozukluklarına neden olabilir. Ayrıca, bu teknolojilerin yaydığı radyasyon çocuklar üzerinde zararlı etkiler gösterebilir (Ocak, 2023).

Yapılan araştırmalar, teknolojinin genel kullanımının fizyolojik problemler yaratabileceğini ve fiziksel gelişim üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceğini ortaya koymaktadır. Teknoloji kullanımıyla ortaya çıkan fizyolojik problemler, çocukların yaşam biçimlerini etkileyerek zamanla kalıcı davranış biçimlerini dönüşmektedir. Toronto Üniversitesi'nde yapılan ve sekiz bin gencin katıldığı bir araştırma, ekran başında (bilgisayar veya televizyon) karşısında uzun süre vakit geçiren bireylerin, fiziksel aktivitelere katılma motivasyonların azaldığını ortaya koymuştur (Koezuka, 2006). Günümüzde bireylerin teknolojiyi yoğun şekilde kullanmaları, fiziksel aktivitelerden uzak, durağan bir yaşam tarzını benimsemelerine neden olmakta; bu durum ise uzun vadede ciddi sağlık problemlerini beraberinde getire bilmektedir. Araştırmalar, internet kullanımının çocuklar ve ergenler üzerindeki etkisinin, fiziksel aktivite seviyesindeki düşüşü, fiziksel gelişimle ilgili anormallikleri ve kilo artışını artıran bir etken olduğunu göstermektedir. Özellikle aşırı bilgisayar ve internet kullanımı, bu olumsuz durumların başlıca nedenlerinden biri olarak öne çıkmaktadır (Mota, 2006). Bu risklerin ciddiyetine rağmen, ailelerin bilgisayar kullanımının yol açabileceği fizyolojik sorunlar hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarını araştıran yeterli çalışma yapılmamıştır. Ebeveynlerin, özellikle çocukların bilgisayar kullanımıyla ilgili sağlık sorunları hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, önemli bir risk oluşturur. Bu eksiklik, çocukların sağlıkları açısından büyük tehlikeler taşıyabilir.

2.8.4. Teknolojinin motor (hareket) gelişimine etkisi

Teknolojinin motor gelişim üzerindeki etkisi, günümüzde çocukların ve gençlerin yaşam tarzlarını önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve tabletler gibi teknolojik cihazların yaygın kullanımı, çocukların fiziksel aktiviteler yerine ekran karşısında uzun süre geçirmelerine neden olmaktadır. Bu durum, motor becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Özellikle erken

yaşta teknolojiye maruz kalan çocuklar, hareketli oyunlar ve fiziksel aktiviteler yerine daha çok statik etkinliklerle zaman geçirme eğiliminde olabilirler. Bu değişim, kaba motor becerilerde ve ince motor becerilerde gerilemelere yol açabilir. Teknolojinin motor gelişim üzerindeki olumsuz etkileri, çeşitli araştırmalarla desteklenmektedir. Uzun süreli ekran kullanımı, çocukların fiziksel aktivitelerde bulunma sürelerini kısıtlayabilir ve bu da kas gelişimi, koordinasyon ve denge gibi motor becerilerin zayıflamasına neden olabilir. Örneğin, bilgisayar oyunları veya video izleme süresinin artması, çocukların dışarıda oynama ve fiziksel egzersiz yapma fırsatlarını azaltarak motor gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Ancak, teknolojinin motor gelişim üzerinde sadece olumsuz etkileri olmayabilir. Özellikle eğitim teknolojileri ve motor beceri geliştirmeye yönelik uygulamalar, çocukların motor becerilerini destekleyebilir. Örneğin, bazı interaktif oyunlar ve uygulamalar, koordinasyon ve motor becerileri teşvik edebilir. Bu tür teknolojik araçların doğru şekilde kullanılması, motor gelişimi destekleyen ve teşvik eden olumlu etkiler sağlayabilir (Mota, 2006).

2.8.5. Teknolojinin sosyal – duygusal gelişime etkisi

Teknolojinin sosyal-duygusal gelişim üzerindeki etkisi, günümüz çocuk ve gençlerinin sosyal etkileşim biçimlerini ve duygusal sağlıklarını önemli ölçüde etkilemektedir. Teknolojik cihazlar ve internet, sosyal bağlantıları artırma potansiyeline sahipken, aynı zamanda sosyal etkileşimlerde de bazı olumsuz sonuçlara yol açabilir. Sosyal medya platformları, çocuklar ve gençler için yeni iletişim ve etkileşim yolları sunarken, yüz yüze iletişimin azalmasına neden olabilir. Bu durum, sosyal becerilerin gelişimini olumsuz etkileyebilir ve sosyal anksiyete, yalnızlık gibi duygusal sorunlara yol açabilir (Kol, 2017).

Teknolojinin sosyal-duygusal gelişim üzerindeki olumsuz etkileri, özellikle gençlerin sosyal medya üzerindeki etkileşimleriyle ilişkilidir. Sosyal medya, bireylerin kendilerini başkalarıyla karşılaştırmasına, onay arayışına ve dışsal doğrulama ihtiyacına neden olabilir. Bu durum, düşük özsaygı ve yüksek düzeyde stres ile ilişkilidir. Ayrıca, çevrimdışı sosyal etkileşimlerin azalması, sosyal becerilerin yeterince gelişmemesine neden olabilir, bu da arkadaşlık ilişkilerinin ve empati yeteneğinin zayıflamasına yol açabilir. Öte yandan, teknoloji sosyal-duygusal gelişimi destekleyici de olabilir. Örneğin, çevrim içi topluluklar ve destek grupları, bireylere duygusal destek ve sosyal bağlantılar sağlayabilir. Ayrıca, video konferans araçları ve

mesajlaşma uygulamaları, fiziksel olarak uzak olan kişilerin iletişimde kalmalarını sağlayarak sosyal bağları güçlendirebilir. Bu tür teknolojiler, özellikle izolasyon yaşayan bireyler için sosyal destek sistemlerini güçlendirebilir (Kol, 2017).

2.8.6. Teknolojinin kişilik gelişimine etkisi

Teknolojinin kişilik gelişimi üzerindeki etkisi, bireylerin kişisel özellikleri, değerleri ve davranış biçimleri üzerinde önemli bir rol oynayabilir. Teknolojik araçlar ve dijital ortamlar, bireylerin kendilerini ifade etme biçimlerini, sosyal ilişkilerini ve kişisel kimliklerini şekillendirme yöntemlerini etkileyebilir. İnternet ve sosyal medya, bireylerin kendilerini tanıtma ve sosyal kimlik oluşturma biçimlerini değiştirmiştir. Bu platformlar, bireylerin toplumsal normlara ve kültürel standartlara uyum sağlama şekillerini etkileyebilir ve bu süreçte kişilik özelliklerinin gelişimini şekillendirebilir. Özellikle genç bireylerde, sosyal medya kullanımı kişilik gelişiminde belirgin bir etkiye sahip olabilir. Sosyal medya, bireylerin kendilerini başkalarına nasıl sunduklarını ve kendilerini nasıl hissettiklerini etkileyebilir. Bu platformlar aracılığıyla sürekli geri bildirim alma ve onay arayışı, bireylerin özsaygılarını ve kendilik algılarını etkileyebilir. Ayrıca, sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar ve etkileşimler, bireylerin sosyal kimliklerini oluşturma süreçlerini etkileyebilir ve kişiliklerinin belirli yönlerinin ön plana çıkmasına neden olabilir (Kol, 2017).

Teknoloji, kişilik gelişiminde aynı zamanda olumlu etkiler de yaratabilir. Özellikle dijital araçlar, bireylerin çeşitli ilgi alanlarını keşfetmelerine, yeni beceriler geliştirmelerine ve yaratıcı yönlerini ifade etmelerine olanak tanır. İnteraktif ve eğitim teknolojileri, bireylerin problem çözme yeteneklerini, özgüvenlerini ve kişisel hedeflere ulaşma motivasyonlarını artırabilir. Ayrıca, çevrim içi topluluklar ve destek grupları, bireylerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunabilir.

2.8.7. Teknolojinin ahlak gelişimine etkisi

Bireylerin etik değerlerini, karar alma süreçlerini ve sosyal sorumluluklarını şekillendirme potansiyeline sahiptir. Dijital araçlar ve internet, bireylerin ahlaki normlarla ilgili algılarını ve davranışlarını etkileyebilir. İnternet üzerindeki anonimlik ve kolay erişim, bireylerin etik sınırları zorlamasına ve ahlaki standartlara uyma konusunda belirsizlik yaşamasına neden olabilir. Özellikle gençler arasında, çevrim içi

etkileşimler ve sosyal medya, ahlaki değerlerin öğrenilmesi ve uygulanmasında karmaşıklıklara yol açabilir. Teknolojinin ahlak gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerinden biri, çevrim içi ortamların ahlaki sınırları belirsizleştirmesi olabilir. Anonimlik, bireylerin çevrim içi ortamda daha cesur veya sorumsuz davranmalarına neden olabilir, bu da ahlaki değerlere karşı bir gevşeme yaratabilir. Ayrıca, sosyal medyada yayılan yanlış bilgiler ve dezenformasyon, bireylerin etik değerlendirmelerini zorlaştırabilir ve toplumdaki ahlaki normların bozulmasına yol açabilir. Bu durum, ahlaki sorumluluk bilincini etkileyebilir ve bireylerin etik kararlar alma becerilerini zayıflatabilir. Öte yandan, teknoloji ahlaki gelişimi destekleyici bir rol de oynayabilir. Eğitim teknolojileri ve çevrim içi kaynaklar, bireylere etik ve ahlaki değerler hakkında bilgi sağlayabilir ve bu değerlerin önemini vurgulayabilir. Özellikle çevrim içi eğitim programları, bireylerin ahlaki düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir ve etik sorunlarla başa çıkma stratejileri sunabilir. Ayrıca, dijital platformlar aracılığıyla sosyal sorumluluk projelerine katılım ve gönüllü çalışmalara destek verme fırsatları, bireylerin ahlaki sorumluluk duygularını güçlendirebilir (Kol, 2017).

2.8.8. Teknolojinin cinsel gelişime etkisi

Doğumdan itibaren çocuğun gelişimi hızla ilerlemekte ve bu süreç, cinsel gelişimini de kapsamaktadır (Güngör, 2014). Cinsel eğitimin temel kaynağı aile ortamıdır. Cinsel eğitim, bireyin önce fiziksel olarak kendini tanıması, duygusal olarak anlaması ve cinsel gelişimini kavraması açısından büyük bir önem taşır. Bu eğitim, ilerleyen yaşlarda olumlu bir kişilik gelişimini destekler. Ayrıca, bireylerin diğer insanların haklarına, görüşlerine ve cinselliğine saygı gösterme konusunda olumlu bir yaklaşım geliştirmelerini sağlar (Bayhan, 2004). Üç yaşına gelen çocuklar, bu dönemde büyük bir merak duygusuna sahiptir ve anne babalarına sık sık sorular yöneltirler; bu sorular arasında cinsel içerikli olanlar da bulunabilir. Çocuklarına bu tür bilgileri etkili bir şekilde verebilmeleri için anne babaların bilgi sahibi ve bilinçli olmaları gereklidir. Bilgi eksikliği yaşayan ailelerin, bu konuda bilgi edinmek için çaba göstermeleri, çocuklarının sağlıklı gelişimini desteklemek açısından oldukça önemlidir.

İnternetin gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek sanal zorbalık gibi bir kavram ortaya çıkmıştır. Çocuklar, oyun oynarken veya internetten çizgi film izlerken, yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun olmayan reklamlara maruz kalabilirler ve bu durum çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bırakabilir. Bu nedenle, ailelerin dikkatli olmaları ve çocuklarını tek başına internetle baş başa bırakmamaları önemlidir (Ocak, 2023).

2.9. Teknoloji Kullanımının Çocuklar için Faydaları

Günümüzde internet, coğrafi sınırlamaları ortadan kaldıran, sürekli erişilebilir ve hızlı iletişim sağlayan bir araç olarak hem yetişkinler hem de çocuklar ve gençler için oldukça çekici ve işlevsel bir hale gelmiştir (Uçar, 2023). İnternet, temel bir bilgi ve iletişim aracı olarak, bilgiye ulaşma ve paylaşma imkânı sağlayarak öğrenme süreçlerini daha zengin ve erişilebilir hale getirmektedir. Bilgiye kolayca ulaşabilen çocuklar, öğrenme süreçlerinden bağımsız olarak istedikleri bilgilere hızla erişim sağlayabilirler. Yurttaş (2013) ise, internetin bilgiye hızlı erişim sağlama yeteneğinin öğrenmeyi zenginleştirdiğini ve kolaylaştırdığını vurgulamaktadır. Bu özellikler, konuların araştırılmasında, çeşitli ev ödevlerinin planlanması ve öğrenme stratejilerinin iyileştirilmesinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Uçar, 2023).

Araştırmalar, internet kullanımının çocukların zihinsel becerilerini güçlendirdiğine dair bulgular sunmaktadır. İnternetin, bilişsel işlevler ve genel esenlik gibi birçok farklı alanda olumlu etkiler yarattığı yaygın olarak belirtilmektedir. Bu olumlu etkiler, çocukların zihinsel gelişimlerini destekleyen önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir (Uçar, 2023).

İnternet, çocuklara geniş bir eğitimsel kaynak yelpazesi sunar. Çevrimiçi kütüphaneler, eğitim siteleri ve etkileşimli öğrenme platformları, çocukların okul dışı bilgi edinmelerine yardımcı olur. Birçok araştırma, internetin, özellikle zengin içerikli eğitim materyalleri ve interaktif öğrenme araçları sunmasıyla, çocukların akademik başarılarını artırabileceğini göstermektedir. Örneğin, çevrimiçi eğitim platformları, çocuklara matematik, bilim ve dil konularında bireysel hızlarına uygun olarak öğrenme fırsatları sunar (Kulik, 2016).

Colwell ve Kato (2003), yaptıkları araştırmada, teknoloji ile etkileşimde bulunan çocukların sembolik kodları çözme, analitik ve hızlı düşünme, yaratıcılık, hayal gücü ve teoriyi pratiğe dönüştürme gibi zihinsel becerilerinin yüksek düzeyde ve daha hızlı geliştiğini göstermiştir. Ayrıca, bu gelişimlerin, çocukların zekâ puanlarında bir artışa yol açtığını ortaya koymuşlardır.

Chou ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan araştırmada, internetin öğrenme ve araştırma amacıyla kullanıldığında öğrencilerin yaşamında vazgeçilmez bir unsur haline geldiği ortaya konmuştur. İstenilen her türlü bilgiye anında erişim sağlama kolaylığı ve avantajları, internet kullanımını önemli ölçüde etkileyip şekillendirmektedir.

İnternet, çocukların sosyal etkileşimlerini ve iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Sosyal medya platformları, çevrimiçi oyunlar ve diğer etkileşimli uygulamalar, çocuklara sosyal ilişkiler kurma ve sürdürme konusunda pratik yapma imkânı sunar. Çevrimiçi topluluklar, çocukların benzer ilgi alanlarına sahip yaşıtlarıyla bağlantı kurmalarını sağlar ve sosyal becerilerini güçlendirir (Subrahmanyam, 2008).

İnternet, çocukların teknolojiye hâkim olmalarını sağlar ve dijital becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Çocuklar, çeşitli uygulamalar ve yazılımlar aracılığıyla dijital araçları kullanma becerilerini öğrenirler. Bu beceriler, gelecekteki eğitim ve kariyer fırsatları için temel bir yetkinlik olarak değerlendirilebilir (Hargittai, 2010).

İnternet, çocuklara yaratıcılıklarını ifade edebilecekleri ve problem çözme becerilerini geliştirebilecekleri çeşitli platformlar sunar. Çevrimiçi oyunlar, kodlama uygulamaları ve yaratıcı projeler, çocukların analitik düşünme ve yenilikçilik becerilerini destekler. Bu tür aktiviteler, çocukların problem çözme yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Papert, 1993).

Teknoloji ve internet kullanımının sağladığı avantajların kapsamı oldukça geniş olduğundan, bu faydaların yanı sıra getirdiği riskleri anlamak da zorlaşmaktadır. Ancak, internet ve teknolojiyle büyüyen çocuklar uygun şekilde bilinçlendirildiğinde, teknolojiye karşı olumlu bir yaklaşım geliştirebilirler. Bu çocuklar, gerekli eğitim, kültür ve bilgiye sahip olarak teknolojiyi sağlıklı bir şekilde kullanma yeteneği kazanacaklardır (Uçar, 2023).

2.10. Çocuklarda İnternet Kullanımı Bağımlılığı

Bilgiye erişimin hızla artması ve internet tabanlı teknolojilerin hayatın her alanına nüfuz etmesi, sorgulanması, dikkatlice ele alınması ve kontrol edilmesi gereken bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan biri de internet bağımlılığıdır. İnternet bağımlılığı terimi hem literatürde hem de toplumda sıkça kullanılmasına rağmen, tanım ve sınırları konusunda çeşitli tartışmalar mevcuttur. Problemli internet kullanımı olarak tanımlanan bu davranışsal bağımlılık, kişinin interneti ne kadar ve ne amaçla kullandığı kontrol etmekte zorlanmasıyla ortaya çıkar. Söz konusu, bireylerin psikolojik, sosyal, akademik ve ekonomik boyutlarda çeşitli sorunlar deneyimlemesine yol açmaktadır. Çocuklar, zihinsel yetileri tam gelişmediğinden ve öz denetim becerileri yeterince güçlü olmadığından, internet bağımlılığına karşı daha kırılgan bir grubu oluşturmaktadır. Ayrıca, bireyin aile ilişkileri de internet bağımlılığı ile bağlantılı olabilir. Park ve arkadaşlarının (2008) yaptığı çalışma, internet bağımlılığı ile ebeveyn tutumları, aile içindeki uyum düzeyi ve aile içi şiddet arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Özellikle doğal sosyal ortamlarda arkadaşlık ilişkilerini yeterince geliştiremeyen ergenler, interneti kendilerini mutlu hissetme aracı olarak kullanmaktadır. Bu durum, birçok ergenin internet bağımlılığı riskiyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Uçar, 2023).

Araştırmalar, internet bağımlılığının çeşitli ruhsal ve fizyolojik sorunlarla ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Çeşitli ampirik araştırmalar, internete kullanımının bağımlılık düzeyine ulaştığında depresyon, kaygı bozuklukları ve psikolojik sorunlarda artış gibi ruh sağlığını olumsuz etkileyen durumlarla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, internet bağımlılığının ruhsal sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamaktadır (Uçar, 2023).

Aziz ve arkadaşlarının (2021) yürüttükleri araştırma, internetin aşrı kullanımı ve uzun süreli hareketsizlik sonucunda bireylerde obezite, sırt ve boğun ağrıları, görme ve işitme sorunları ile fiziksel hareketsizlik gibi çeşitli sağlık problemlerini ortaya çıkabileceğini göstermektedir.

Ergenlik dönemi, bireyin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik açılardan önemli değişimlerin yaşandığı, gelişimin yoğun olarak gözlemlendiği bir süreçtir. Bu dönemde birey yalnızca bedensel ve ruhsal olarak dönüşüm geçirmez; aynı zamanda ileriki yaşamını şekillendirecek kalıcı davranış örüntüleri ve yaşam tarzları da

oluşturmaya başlar. Cao ve Su (2007), ergenlerin henüz tam olarak psikolojik olgunluk düzeyine ulaşmamış olmaları nedeniyle, internet bağımlılığı geliştirme açısından risk altında olan bir grup olduğunu ifade etmektedir (Uçar, 2023).

Lam ve Peng (2010), 13-18 yaş aralığındaki gençlerle yaptıkları araştırmada, internet bağımlılığı yaşayan bireylerin zamanla depresyon geliştirme riski taşıdığını ortaya koymuşlardır. Çalışmaları, internet bağımlılığının depresyonun bir belirleyeni (yordayıcısı) olduğunu göstermiştir.

Çocukların interneti bilinçli kullanmayı öğrenmesi ve dijital ortamda kendi davranışlarını doğru şekilde yönlendirilmesi son derece önemlidir. Bazı Ebeveynler, çocuklarının yalnızca ev ortamında bilgisayar ve internetle etkileşimde bulunduğunu ya da bu araçlara erişimleri olmadığında hiç kullanmadıklarını düşünerek ciddi bir yanılgıya kapılmaktadır. Ortaöğretim dönemindeki bireyler, yalnızca ev ortamıyla sınırlı kalmaksızın farklı mekanlarda da internet erişimi sağlayabilmektedir (Uçar, 2023).

2.10.1. Çocukların internet kullanımı

Günümüzde internet, bilgiye erişim ve iletişim alanında en yaygın kullanılan teknoloji haline gelmiş ve temel bir gereksinim olarak kabul edilmeye başlamıştır. Bu özelliği sayesinde, son on yıl içinde hem yetişkinler hem de çocuklar arasında kullanıcı sayısında kayda değer bir artış gözlemlenmiştir. Smahel ve arkadaşları (2020), radyo ve televizyonun aksine internet teknolojisinin, bireyleri sadece içerik tüketicisi olmaktan öteye taşıyıp her yerden erişilebilen bir ortam sunduğunu belirtmektedir. Bu teknoloji, geniş kitlelere içerik ulaştırma konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Bu teknoloji, kişilere içeriklere kolaylıkla ulaşma ve yeni içerikler üretme olanağı tanır. Bu özelliği, internetin fonksiyonlarının sınırsız bir şekilde genişlemesine ve karmaşık bir yapı kazanmasına neden olmaktadır. İnternet, her yerden ve kesintisiz iletişim imkânı sunduğundan, çocuklar ve gençler tarafından sıkça tercih edilmektedir. Bugünlerde internetle tanışma yaşı her geçen gün azalmakta ve çocuklar, okul öncesi dönemde bile akıllı telefonlar ve tabletler gibi internet bağlantılı cihazları kullanmaya başlamaktadır. Bu cihazlar sayesinde çocuklar video izleme, oyun oynama, ödev yapma gibi internetten yararlanmanın yanı sıra, sanal dünyada sosyalleşme ve çeşitli çevrim içi etkinlikler gerçekleştirme imkanına da sahiptirler. Berson (2003) tarafından

yapılan bir çalışmada, çocukların yaklaşık %80'inin haftada beş saate yakın bir süreyi e-posta kontrolü ile geçirdiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, çocukların yaklaşık %75'i bu zamanı ödevlerini tamamlamak ve çerim içi bilgi araştırması yapmak için kullanmaktadır. Öte yandan %66'lık bir kesimin ise bu süreyi daha çok internette gezinti yaparak değerlendirdiği saptanmıştır. Ancak, günümüzde çocukların internet kullanım süreleri ve bu platformlarda gerçekleştirdikleri etkinlikler değişiklik göstermiştir (Uçar, 2023).

İnternet kullanım süresinin zamanla artması şaşırtıcı olmamakla birlikte, bu kullanımın ciddi boyutlara ulaşması, internetin çocuklar üzerindeki etkilerinin ebeveynler tarafından iyi anlaşılmasını gerektirir. İnternetin bireylerin zaman algısını zayıflattığı gerçeği, özellikle çocuklar söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Çocukların gelişim süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlerin çocuklarının internet kullanımı sırasında nelerden vazgeçtiklerini fark etmeleri ve internet kullanımının hem nitelik hem de süre açısından kontrol edilmesi gerekmektedir (Uçar, 2023).

2.10.2. Çocuklarda internet kullanımında karşılaşılabilecek problemler

Teknoloji, özellikle internet, yaşamımız üzerinde derin etkiler yaratan ve şekillendiren güçlü bir araçtır. İnternetin olumlu ve işlevsel kullanımı, çocuklar ve gençler için çeşitli gelişim fırsatları sunabilirken, kötüye kullanımı da pek çok olumsuz etki barındırmaktadır. Çocuklar internet üzerinde uygunsuz içeriklerle karşılaşabilir ve bu durum, onların iyi niyetli ve kolayca inanan doğalarını istismar etmeye yönelik riskler taşır. Bu nedenle, ebeveynler, eğitimciler ve tüm toplum, çocukları internetin potansiyel tehlikelerinden korumak için sorumluluk taşımaktadır (Şendağ, 2006).

İnternetin sunduğu büyük riskler arasında sosyal medyanın barındırdığı tehlikeler önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal medya platformlarında, her kullanıcı kendi hesabını oluşturarak diğer kullanıcılarla etkileşime geçebilir ve çeşitli amaçlarla oluşturulmuş gruplara hızla katılabilir. 2022 itibarıyla, dünya genelinde 4,95 milyar internet kullanıcısı ve 4,62 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunduğu göz önüne alındığında, sosyal medya sisteminin neredeyse internet erişimi olan herkesin dahil olduğu geniş bir ağ olduğu anlaşılmaktadır (Uçar, 202). Sosyal medya platformlarına katılımın sınırlı koşullara sahip olması, geniş bir kullanıcı kitlesine açık olması ve

kimlik doğrulamasının genellikle yapılmaması, bu platformlarda suç unsurları içeren ve uygunsuz içeriklerin varlığını engellemenin oldukça zor olmasına yol açmaktadır (Yücel, 2013). Sosyal medya platformları, çocukların yaşlarına uygun olmayan etkileşimlerde bulunmalarına zemin hazırlayabilir. Bu tür etkileşimler, çeşitli tehlikeleri beraberinde getirebilir ve çocukların psikolojik, sosyal ve güvenlik açısından risklerle karşılaşmalarına neden olabilir. Sosyal medya platformlarında çocuklar ve gençler için en ciddi risklerden biri, kişisel verilerini ve fotoğraflarını paylaşarak kimliklerini tamamen ifşa etmeleridir. Kurum ve kuruluşların hesaplarıyla etkileşimde bulunmak, fotoğraflara adres bilgisi eklemek gibi işlemler, bireylerin kişisel verilerini riske atacak derecede bilgi paylaşımını içermektedir. Turan (2011), sosyal paylaşım ağlarında kişisel bilgilerin ve fotoğrafların tanımadıkları kişilerle paylaşılmaması gerektiğini vurgulamakta ve gizlilik ayarlarının kişisel ve ailevi mahremiyeti en üst düzeyde koruyacak şekilde yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle, çocukların ve gençlerin sosyal medya güvenliği konusunda bilinçlendirilmesinin önemini ifade etmektedirler (Uçar, 2023). Bilgisayar ve internet kullanımında çocuklar ile gençlerin karşılaşabileceği problemler genel hatlarıyla belirli başlıklar altında toplanabilir ve sıralanabilir:

- İnternet Bağımlılığı: Uzun süreli ve kontrolsüz kullanımın sonucunda oluşan bağımlılık ve bunun getirdiği yaşam kalitesi düşüşü.
- Gizlilik ve Güvenlik Sorunları: Kişisel bilgilerin ve fotoğrafların tanımadıkları kişilerle paylaşılması, gizlilik ayarlarının yetersizliği.
- Sanal Zorbalık: Çevrimiçi ortamda kötü niyetli kişiler tarafından yapılan zorbalık ve psikolojik taciz.
- Uygunsuz İçeriklere Maruz Kalma: Çocuklar için yaşlarına uygun olmayan veya zararlı içeriklere erişim.
- Sosyal ve Psikolojik Etkiler: Sosyal medya ve diğer internet platformlarının çocukların psikolojik durumlarını, kendilik algılarını ve sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesi.
- Fiziksel Sağlık Sorunları: Uzun süreli bilgisayar ve internet kullanımı sonucu oluşan göz yorgunluğu, postür sorunları ve diğer fizyolojik problemler.

- Sahte Bilgiler ve Bilgi Kirliliği: Yanlış veya yanıltıcı bilgilerin yayılması ve çocukların bu bilgilere kolayca inanabilmesi.
- Gelişimsel Sorunlar: İnternet ve bilgisayar kullanımı yüzünden sosyal beceri, dil gelişimi ve akademik başarıda yaşanan sorunlar.

Çocukların ve gençlerin internet kullanım süresinin artmasıyla birlikte karşılaştıkları zararlı içeriklerin sayısının da yükselmesi, ailelerde kaygıya neden olmuştur. Bu durumun sonucunda, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) zararlı içeriklerle ilgili gelen şikâyetler üzerine harekete geçmiştir. Çocukların ve gençleri zararlı içeriklerden korumak ve interneti daha güvenli hale getirmek amacıyla, 22 Kasım 2012 tarihinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından 'Güvenli İnternet' filtresi uygulamaya konulmuştur. Bu hizmetin ilk yılını doldurduğu 21 Kasım 2012 itibarıyla, 1 milyon 300 binden fazla birey ve 55 bin civarında ticari işletme ile kurum bu hizmete abone olmuştur (Demirel, 2012).

İnternetin sağladığı fırsatlar, kötü niyetli kişiler veya gruplar tarafından suistimale açık hale gelebilmektedir. Bu durum, tüm bireyler için bir risk unsuru oluşturur. Özellikle çocuklar ve gençler hedef alınarak bilinçli veya bilinçsiz şekilde suça teşvik edici zararlı içerikler internet üzerinde bulunmaktadır. Bu tür tehditler hem bireyler hem de toplum için tehlike arz ettiğinden, güvenli internet kullanımını sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

2.10.2.1. Çocuklarda Akıllı Telefon Kullanımı

Bilimin hızla ilerlemesiyle birlikte teknolojik cihazların üretimi de önemli bir gelişim göstermiştir. Bu ilerlemelerle beraber, televizyon, bilgisayar ve internet gibi teknolojik araçların yanı sıra akıllı cep telefonları da hayatımızda önemli bir yer edinmiştir. Günümüzde telefonlardaki değişimler ve yenilikler öne çıkmakta, özellikle akıllı telefonların geniş ve dokunmatik ekranları, onları vazgeçilmez birer araç haline getirmektedir. Akıllı telefonların kullanım alanı oldukça geniş olup, sadece yetişkinler ve ebeveynler değil, çocuklar da bu cihazları sıkça kullanmaktadır (Meral, 2017).

Akıllı telefonlar ile insan yaşamına birçok kolaylık gelmiştir. Ancak akıllı telefonlar birçok olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Akıllı telefonlara kolay ulaşımın sağlanması, fiyat konusunda temin edilmesinin kolay olması her yaştan ve her kesimden insanların kullanmasına vesile olmaktadır. Buna bağlı olarak akıllı

telefonların olumsuz sonuçlarından her kesimin etkilenmesine sebep olmaktadır. Akıllı telefonların aşırı ve kontrolsüz kullanımı özellikle çocuklar ve gençler üzerinde sosyal, bilişsel ve fiziksel sorunlara yol açmaktadır. Akıllı telefonlar sözlü ve yüzyüze iletişim dışında farklı iletişim olanakları sunduğu için çocuk ve gençlerin yalnız ve utangaç bir yapılarının oluşmasına zemin oluşturmaktadır. Ayrıca aşırı ve kontrolsüz kullanımı durumunda akıllı telefonların çocuklar ve ergenler üzerinde saldırganlığı arttırdığı görülmüştür. Diğer bir sorun ise çocuk ve ergenlerin dikkat sürelerinin kısalması, derslere karşı odaklanma problemlerinin yaşanması ve hiperaktivite davranışlarında artışın olmasıdır (Bostancı, 2020).

2.10.3. Çocuklarda bilgisayar ve sosyal medya kullanımı

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak teknolojik cihaz sahipliğinin artması, internet altyapısının genişlemesi ile birlikte bilgisayar, akıllı telefon, dokunmatik ekranlı tablet gibi cihazların kullanımı çeşitlenmiş ve her yaş grubundaki bireylerin ulaşımı kolaylaşmıştır. Genellikle internet bağlantılı bu cihazları kullanmaya başlama yaşı gün geçtikçe düşmektedir (Mustafaoğlu, 2018). Bilgisayar, internet, telefon, tablet gibi teknolojik aletler özellikle çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu etkiler göz önüne alındığında, ebeveynler sorumluluk alanlarını genişletmeli ve çocukların tehlikelere maruz kalmamaları için ebeveynlerin çocuklarının teknolojik aletlerin kullanımlarını takip etmeleri gerekmektedir (Brown, 2011).

Bilgisayar programları ve internet içerikleri, çocukların bilgiye erişimini kolaylaştırırken, yaratıcılıklarını ve problem çözme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Ancak, bu teknolojilerin aşırı, kontrolsüz veya amacı dışında ve bilinçsiz kullanımı, kişisel becerilerin gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, bilgisayar programları ve internet kullanımında dikkatli olunması ve uygun şekilde yönlendirilmesi büyük önem taşır (Tüzün, 2002).

Teknolojinin hızla ilerlemesi, bireylerin sosyal etkileşimlerini, bağlantı kurma biçimlerini, çalışma şekillerini ve boş zaman aktivitelerini köklü bir şekilde değiştirmiştir. İletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, ebeveynler ve çocuklar, bu cihazlarla olan bağlarını güçlendirmiştir. Bu teknolojilerin bireylerin yaşamlarındaki rolü her geçen gün artmakta ve daha da kökleşmektedir.

Bilgisayarların yaygın kullanımıyla medya ve sosyal medya kavramları da sürekli olarak çeşitlenmekte ve genişlemektedir. Sosyal medya, aile içindeki ve çocuklar arasındaki iletişimde önemli bir araç haline gelmiş ve kişilerarası ilişkilerde kendine sağlam bir yer edinmiştir. Ancak, bu durum, çocuklar ve aileler için iyi yönetilmesi gereken bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Yusufoğlu, 2017).

Günümüzde sosyal medya, ebeveynlerin ve çocukların en sık gerçekleştirdiği aktivitelerden biri haline gelmiştir. Sosyal medya, bireylerin kendilerini ifade etmeleri için bir platform sunarken, aynı zamanda sanal dünyalarda kimlik arayışında olanları da barındırmaktadır (O'Keeffe, 2011). Bilgisayarlar ve internet, çağımızın en etkili kitle iletişim araçları arasında yer almakta ve bilgi edinme, iletişim kurma, haberleşme ve eğlence gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Bilgisayarların hızla yaygınlaşması ve neredeyse her evde bulunması, çocukların bu teknolojilere ve sosyal medya platformlarına erişiminde büyük bir rol oynamaktadır (Ulusoy, 2014). Çocuklar, bilgisayar ve interneti hem okul çalışmalarında destek olarak hem de eğlence amaçlı kullanmaktadırlar. Bu araçlar doğru şekilde kullanıldığında, çocukların eğitim süreçlerinde önemli bir rol oynayabilir ve büyük bir fayda sağlayabilir. Bilgisayar ve internetin etkin kullanımı hem ebeveynler hem de çocuklar için yararlı bir ortam sunabilir. Bilgiye hızlı erişim imkânı sağlaması, uzak bölgelerdeki kişilerle iletişim kurma olanağı sunması ve daha kaliteli eğitim fırsatları sunması gibi avantajları ile bilgisayar, internet ve sosyal medya çeşitli fırsatlar sunmaktadır (Kelleci, 2008).

Bilgisayar ve sosyal medya, bilgiye erişim, bilgiyi paylaşma ve iletişim kurma konusunda büyük kolaylıklar sağlasa da hem yetişkinler hem de çocuklar için çeşitli riskler taşımaktadır. Çocuklar genellikle sosyal medyayı oyun oynamak ve eğlence amaçlı kullanmaktadır. Ancak, sosyal medya platformlarının çoğunda yaş sınırlamaları bulunmasına rağmen, bu sınırlamalara genellikle uyulmamaktadır. Bu durum, çocukların sosyal medyanın potansiyel tehlikelerine maruz kalabileceği anlamına gelmektedir. Yaş sınırlamalarına uyulmayan sosyal medya sitelerinde çocukların karşılaşabileceği tehlikeler arasında suç teşvik eden kişilerle iletişim kurma, pornografik veya müstehcen içeriklere maruz kalma, öfke ve şiddet temalı içeriklerle karşılaşma ve bilişsel ile duygusal istismar yer almaktadır (Ulusoy, 2014). Ebeveynler, çocuklarını sosyal medya ve internetin potansiyel tehlikelerinden korumak için önemli görevler üstlenmelidir. Sosyal medya ve internet sitelerinin

kullanım özelliklerini ve koşullarını belirleyip çocuklara bunları açıklamak büyük bir önem taşır. Çocukların bu tür risklerden uzak kalmalarını sağlamak için ebeveynlerin, ekran başında geçirdikleri süreyi kısıtlamaları gerekmektedir. Bu sınırlama yerine, elektronik cihazlar dışında eğlenceli oyunlar, kitap okumalar ve birlikte vakit geçirme fırsatları sunmak faydalı olacaktır (Arnas, 2005).

2.10.4. çocuklar ve dijital oyunlar

Bilgisayar oyunları, çocukların ve gençlerin günlük yaşamlarını, okul performanslarını ve ruhsal sağlıklarını önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Araştırmalar, 13-19 yaş grubundaki gençlerin, ebeveynlerine kıyasla interneti çok daha yoğun kullandığını göstermektedir. Ebeveynler genellikle bilgisayar ve interneti iş amaçlı ve bilgi edinme için kullanırken, gençler bu araçları çoğunlukla oyun oynamak, müzik dinlemek ve yeni insanlarla tanışmak için kullanmaktadır (Bostancı, 2020).

Teknolojinin ilerlemesi, çocukların oyun alışkanlıklarını da köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bilgisayar oyunları oynayan çocukların davranışları ve beyin aktiviteleri incelendiğinde, dijital oyunların bağımlılık yaratabileceği ve bu bağımlılığın çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yapabileceği görülmüştür. Bilgisayar başında fazla vakit geçirmek, çocukların aşırı radyasyona maruz kalmalarına neden olabilir; bu durum, baş ağrısı, yorgunluk ve baş dönmesi gibi fiziksel rahatsızlıklarla sonuçlanabilir. Psikolojik açıdan bakıldığında ise, bilgisayar ve internet kullanımının olumsuz etkileri daha belirgin hale gelmektedir. Uzun süre bilgisayar başında kalan çocuklar, dış dünyadan kopma eğiliminde olabilir ve bu da sosyal hayatlarına karşı çekingenlik ve uzaklaşma duygusu yaratabilir (Bostancı, 2020).

Günümüzde dijital oyunlar, televizyon, video/ses oynatıcılar, bilgisayarlar, oyun konsolları, elde taşınabilir cihazlar ve akıllı cep telefonları gibi çeşitli teknolojik cihazlar aracılığıyla erişilebilir hale gelmiştir. Yeni teknolojiler, ebeveynler veya büyük kardeşler tarafından video oyunlarının ücretsiz olarak satın alınmasını veya indirilmesini mümkün kılarak çocukların bu oyunlara erişimini kolaylaştırmaktadır. Çocuklar sıklıkla şiddet içerikli oyunları tercih edebilir, bu tür oyunlar zamanla agresif davranışlara yol açabilir ve çocukların yaratıcılık gerektiren diğer oyun becerilerini engelleyebilir. Dijital teknolojilerin giderek daha fazla hayatımıza entegre olması ve

çocukların günlük rutinlerinde önemli bir yer edinmesi, açık hava oyun alanlarının giderek azalmasıyla birleştiğinde, çocuklar üzerinde olumsuz etkiler oluşturabileceği endişesini doğurmaktadır. Çocukların teknolojik cihazlarla geçirdiği sürenin artması, akranlarıyla yüz yüze iletişim kurma ve grup halinde oyun oynama fırsatlarını azaltmakta; bu durum, bireysel oyunların yaygınlaşmasına yol açmaktadır. (Mustafaoğlu, 2018).

2.11. Çocuklarda Teknoloji Bağımlılığının Belirtileri

Çocuklarda teknoloji bağımlılığı, çeşitli belirtilerle kendini gösterebilir ve bu belirtiler, çocukların genel yaşam kalitesini ve gelişimini etkileyebilir. Teknoloji bağımlılığı yaşayan çocuklar, ekran karşısında geçirdikleri sürenin giderek artmasıyla birlikte, günlük aktivitelerden ve sosyal etkileşimlerden uzaklaşabilirler. Bu durum, çocukların sosyal becerilerinin gelişimini engelleyebilir ve aile içi ilişkilerde sorunlara yol açabilir. Teknoloji bağımlılığının diğer belirtileri arasında, ekran başında uzun süreler geçirme isteği, teknoloji kullanımını azaltma veya kontrol etme konusunda zorluklar yaşama, teknolojiye erişim olmadığında huzursuzluk veya sinirlilik hali ve okul performansında düşüş gibi etkiler yer alır. Çocuklarda teknoloji bağımlılığı riski incelenirken internetin yanlış kullanımından kaynaklanan yoksunluk, kontrol güçlüğü, işlev bozukluğu ve sosyal izolasyon boyutları göz önünde bulundurulmalıdır (Mustafaoğlu, 2018).

2.11.1. Yoksunluk

Çocuklarda teknoloji bağımlılığının belirtilerinden biri, "yoksunluk" olarak tanımlanabilir ve bu, çocukların teknolojik cihazlardan uzak kaldıklarında yaşadıkları rahatsızlık ve olumsuz durumları ifade eder. Teknolojiye bağımlı çocuklar, cihazlarına erişemediklerinde huzursuzluk, sinirlilik ve genel bir rahatsızlık hissi yaşayabilirler. Bu durum, onların teknolojik araçlara olan yoğun bağlılıklarının bir göstergesi olarak ortaya çıkar. Ayrıca, teknolojiden mahrum kalmak, çocukların odaklanma yeteneklerini olumsuz etkileyebilir; diğer aktivitelere ilgisizlik ve dikkatsizlik gözlemlenebilir. Fiziksel belirtiler de ortaya çıkabilir; baş ağrısı, göz yorgunluğu ve uykusuzluk gibi sorunlar yaşanabilir. Sosyal etkileşimlerde zorlanma ve düşük ruh hali gibi duygusal belirtiler de yaygındır. Bu yoksunluk belirtileri, çocukların teknoloji

bağımlılığının ne kadar güçlü olabileceğini ve teknolojinin dengeli kullanımının önemini vurgular (Orzack, 1998).

2.11.2. Kontrol güçlüğü

Bu durum, çocukların teknolojik cihazları kullanma sürelerini ve bu kullanımı yönetme becerilerini kaybetmeleriyle kendini gösterir. Kontrol güçlüğü yaşayan çocuklar, teknolojiye karşı aşırı bir bağlılık geliştirirler ve bu bağlılık, onların günlük yaşamlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Örneğin, çocuklar teknoloji kullanımını sınırlamakta zorlanabilirler ve bu durum, ebeveynlerin koyduğu sınırlamalara rağmen cihazlarla geçirdikleri sürenin giderek artmasına neden olabilir (Polat, 2019).

Bu tür bir kontrol güçlüğü, çocukların teknoloji kullanımını düzenleme becerilerini zayıflatır. Çocuklar, teknoloji kullanımı konusunda kendilerini kontrol edemedikleri için, belirli bir süre boyunca cihazlardan uzak durma ya da kullanım limitlerine uyma konusunda başarısız olabilirler. Bu durum, çocuğun gün içindeki aktivitelerini ve sosyal ilişkilerini etkileyebilir, çünkü çocuklar genellikle teknolojiye aşırı odaklanır ve diğer önemli görev ve sorumlulukları göz ardı edebilirler. Ayrıca, kontrol güçlüğü, çocukların teknoloji kullanımını sürekli olarak artırma eğiliminde olmalarına neden olabilir. Bu durum, çocuğun ekran başında geçirdiği süreyi sürekli olarak uzatmasına ve bu süreyi kısaltma konusunda yaşanan güçlüklerin artmasına yol açar. Sonuç olarak, teknoloji bağımlılığı, çocuğun günlük rutinlerinde, okul başarısında ve sosyal ilişkilerinde ciddi olumsuz etkiler yaratabilir (Polat, 2019).

2.11.3. İşlevsellikte bozulma

Teknoloji bağımlılığına sahip çocuklarda işlevsellikteki bozulma çeşitli şekillerde kendini gösterebilir. İnternetin aşırı kullanımı, çocukları bir dizi sorunla karşı karşıya bırakabilir. Bu sorunlar arasında aile içi anlaşmazlıklar, arkadaşlarla iletişim problemleri, sosyal etkinliklere (spor, sinema, kitap okuma vb.) olan ilginin azalması, ev ve okul sorumluluklarının ihmal edilmesi gibi durumlar yer alır. Çocukların günlük yaşamda yerine getirmeleri gereken aktiviteleri gerçekleştirmede yaşadıkları güçlükler; aile içi sorunlar, sosyal etkinliklere katılım eksikliği ve günlük sorumlulukların ihmal edilmesi gibi alanlarda kendini göstermektedir (Polat, 2019).

2.11.4. Sosyal izolasyon

Teknoloji bağımlılığı yaşayan çocuklar sıklıkla sosyal izolasyon ve yabancılık hissi yaşarlar. Sosyal hayattan uzaklaşma nedeniyle, şiddet ve bu durumun belirginliği değişkenlik gösterebilir. Bu koşullarda çocuk, çevresiyle ve toplumla olan bağlarını yitirmiş gibi hissedebilir, kendini aşağı veya farklı görerek kalabalıklardan kaçınabilir. Toplumun bir parçası olarak hissetmemek, çocukta benlik sorgulamasına yol açar ve grup içinde rahatlıkla bulunma yeteneğini kaybedebilir. Gergin ve utangaç hale gelir, uyum sağlamak için diğer bireylerle aynı davranışları sergilemeye çalışır ve kendi sıra dışı yönlerini gizlemeyi tercih eder (Pourakbarıannıaz, 2023).

İnternet bağımlılığı yaşayan çocuklar, aşırı internet kullanımı nedeniyle arkadaşlarıyla çeşitli sorunlar yaşarlar. Sanal ortamda edindikleri arkadaşlıkları, gerçek hayattaki arkadaşlarına tercih ederler ve dışarıda yüz yüze görüşmek yerine, internette iletişim kurmayı seçerler. Günümüz çocukları için internet, günlük yaşamlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir; internete erişimin olmadığı bir hayat, onlar için cazibesini yitirmiş olabilir Ayrıca, dijital ortamda uzun süre vakit geçirmeleri, bireylerin yüz yüze iletişim kurmada güçlük çekmelerine yol açabilir (Pourakbarıannıaz, 2023).

Çocukların sorunlu internet kullanımı, aile ve arkadaş çevresiyle olan sosyal davranışlarında bozulmalara neden olabilir. Bu durum, çocukların arkadaşlarıyla yaşadığı sorunları, aileleri ve dış dünya ile olan iletişimde karşılaştıkları zorlukları ve gerçek hayat yerine sanal dünyayı tercih edip etmediklerini etkileyebilir. Bu tür problemler, çocukların sosyal ilişkilerindeki bozulmaları, aile içindeki iletişim eksikliklerini ve sanal dünyaya aşırı bağlılıklarını ortaya koymaktadır (Polat, 2019).

Yabancılaşma ve yalnızlık, internet bağımlılığının önemli nedenleri arasında yer alır. "Yabancılaşma" kavramı, bireyin toplumsal yapıyla olan bağlarının zayıflaması anlamına gelir ve internet bağımlılığına bağlı olarak ortaya çıkan problemli davranışları anlamada önemli bir yere sahiptir. Yalnızlık da yabancılaşma, toplumsal uzaklaşma, can sıkıntısı ve sosyalleşme güçlüğü gibi kavramlarla bağlantılıdır. Yalnızlık, internet bağımlılığı açısından hem bir neden hem de bir sonuç olarak değerlendirilebilir, zira yalnızlık, depresyon gibi durumlara yol açabilir ve aynı zamanda internet bağımlılığına zemin hazırlayabilir (Ögel, 2015).

Aile içi sorunlar yaşayan, sosyal becerileri zayıf ve benlik saygısı düşük olan öğrenciler, çevrelerinden uzaklaşma ve yalnızlaşma eğiliminde olabilirler. Bu çocuklar için kendilerini rahatça ifade edebilecekleri en uygun alan genellikle internet olmaktadır (Ceyhan, 2007). Yıldız ve Bölükbaş (2005) ise, internet kullanım süresi arttıkça bireylerin sosyal çevreleriyle olan etkileşimlerinin azaldığını ve kendilerini diğerlerinden daha fazla izole ettiklerini belirtmektedir.

2.12. Teknoloji ve Ebeveyn

Aile, çocuğun gelişiminde kritik bir rol oynar. Çocuğun anne karnında başladığı ve ilk altı yaşını kapsayan bu dönem, aile için yoğun bir çaba, zaman ve emek gerektiren bir süreçtir. Ancak bu dönemde çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, onun bilişsel, fiziksel, duygusal ve diğer yönlerden sağlıklı bir birey olarak gelişmesi için son derece önemlidir. Anne babanın tutumları, çocuklarına duydukları ilgi, duygusal destekleri ve rehberlikleri, çocuğun ilerleyen yaşlarda toplumsal ilişkilerini ve özgüvenini geliştirmesi açısından temel bir temel oluşturur. Ailenin bu süreçteki katkıları, çocuğun gelecekteki kişiliğini şekillendirmede büyük bir etkiye sahiptir (Ocak, 2023).

Çocuklar doğuştan gelen bir merak, araştırma ve keşfetme isteği ile çevrelerini tanır ve öğrenirler. İlk öğrenme genellikle aile ortamında başlar. Sosyal öğrenme teorisine göre, çocuklar öğrenmeyi gözlem yaparak gerçekleştirirler; bu dönemde özellikle anne, baba ve öğretmenlerini gözlemler ve taklit ederler. Teknoloji farkındalığı da ilk olarak aile içinde gelişir. Ailenin teknolojik araçları kullanıp kullanmadığı, çocuklara uygun bir ortam sağlayıp sağlamadığı ve birlikte teknolojik araçları kullanıp kullanmadığı, çocuğun teknolojiye karşı tutumunu etkiler. Bilgisayar ve internet kullanımının hem faydaları hem de riskleri bulunur. Bu noktada ebeveynlere büyük görevler düşmektedir. Bilgisayar ve internet kullanımında etkinliklerin çocukların yaşına ve gelişim düzeyine uygun olması gerekir. Çocuklar bu süreçte denetlenmeli ve bilgisayar ile internet kullanımı konusunda ebeveynler ile çalışılmalıdır. Bu yaklaşımlar uygulandığında, çocukların bilgisayar ve internet kullanımının faydalı olması sağlanabilir (Ocak, 2023).

2.12.1. Teknoloji kullanımında ebeveynin rolü

Ebeveynlik, karmaşık bir süreçtir ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte dijital teknolojiler hayatımızın her alanında yer almaya başlamıştır, bu durum ebeveynler için de önemli hale gelmiştir. Ebeveynler, çocuk sahibi olacaklarını öğrendiklerinde genellikle çeşitli sorularla karşılaşırlar. Günümüzde pek çok ebeveyn, "Telefon ve bilgisayar gibi dijital cihazları kullanmalı mıyım?", "Çocuğumla tablet kullanırken nelere dikkat etmeliyim?" veya "Evdeki internet bağlantısı çocuğum için bir tehlike oluşturur mu?" gibi sorular sormaktadır. Dijital çağda, birçok kişi ebeveyn olduktan sonra teknoloji ile ilişkilerini daha dikkatli bir şekilde düzenlemek ister, ancak bazen kendilerini bu konuda yetersiz hissedebilirler (Yazar, 2021).

Teknolojinin hızla ilerlemesi, ebeveynlik sürecine yeni zorluklar ve sorular getirmiştir. Ebeveynler, çocuklarıyla ilgili çeşitli konularda karar verme sürecindedir. Dijital teknolojilerin hayatımızın her alanında yer alması, ebeveynlerin çocuklarıyla telefon, bilgisayar gibi cihazların nasıl kullanılacağı konusunda düşünmelerine neden olmaktadır. Çocuğun tablet kullanımı konusunda nelere dikkat edilmesi gerektiği, evdeki internet bağlantısının çocuk güvenliği için bir tehdit oluşturup oluşturmadığı gibi sorular öne çıkmaktadır. Bu sorular, ebeveynlerin teknolojiyi çocuklarıyla dengeli ve bilinçli bir şekilde kullanma isteğini yansıtır. Ebeveynler, teknoloji ile ilgili endişelerini gidermek, çocuklarının güvenliğini sağlamak ve sağlıklı kullanım alışkanlıkları geliştirmek için bilgi sahibi olmak ve bilinçli bir yaklaşım sergilemek istemektedirler (Öğ, 2024).

Ebeveynler arasında, çocukların dijital teknolojileri kullanımı ve bu teknolojilerle etkileşimlerinden endişe duyanlar olduğu gibi, ebeveynlik görevlerinin bir parçası olarak teknolojiyi kullanmak zorunda kalan ve çocuklarını erken yaşlardan itibaren bu teknolojilere maruz bırakanlar da vardır. Bazı ebeveynler, çocuklarını oyalamak veya kendi işlerini yürütmek amacıyla teknolojiye başvururken, diğer ebeveynler çocuklarına oyuncaklar, kitaplar ve çeşitli etkinlikler sunmayı tercih ederler. Ancak, genel olarak çoğu ebeveynin teknoloji kullanım oranının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, ebeveynlerin teknolojiyi çocuklarıyla olan etkileşimlerinde bir araç olarak kullanma eğilimlerini ortaya koymaktadır (Ateş, 2019).

Teknoloji, her yaş grubundan çocuğun ilgisini çekmektedir. Ancak günümüzde küçük yaş gruplarındaki çocuklarda geleneksel materyaller olan oyuncaklar, kitaplar ve etkinliklerin kullanımının azalmasıyla birlikte, taşınabilir oyun cihazları ve diğer dijital teknolojilerin kullanımı artış göstermektedir. Bu değişim, bazı ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojiye veya sosyal medyaya bağımlı hale gelmelerinden ve uygunsuz içeriklere maruz kalmalarından endişe duymalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin erken yaşlardan itibaren dijital teknoloji kullanımında bilinçli olmaları ve farkındalıklarını artırmaları büyük önem taşır. Ayrıca, ebeveynler beslenme ve fiziksel aktiviteler konusunda da kritik bir rol oynamaktadır. Ev ortamında sınırların belirlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Araştırmalar, ebeveynlerin okuma alışkanlıkları ile çocuklarının okuma süreleri arasında bir bağlantı olduğunu göstermektedir; yani ebeveynler ne kadar çok okuma yaparsa, çocuklar da bundan olumlu etkilenmektedir. Benzer şekilde, çocuklar teknoloji ve bilişim konusunda da annelerinden öğrendiklerini uygulamaktadır. Bu nedenle ebeveynlere teknoloji kullanımında rehberlik edilmesi, teknolojinin olumsuz etkilerini azaltmaya yardımcı olurken, ebeveyn-çocuk ilişkisini sağlıklı bir şekilde sürdürmek, aile bağlarını güçlendirmek ve olumsuz etkileri minimize etmek açısından önemlidir (Öğ, 2024).

Ebeveynlerin bazıları, çocuklarının dijital teknolojileri kullanması ve iletişim kurmasından endişe duyarak bu konuyu sınırlarken, diğerleri ise ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmek adına dijital teknolojilere başvurur ve çocuklarını küçük yaşlardan itibaren bu teknolojilere maruz bırakır. Örneğin, ebeveynler kişisel işlerini hallederken çocuklarını meşgul etmek için sıkça teknolojik araçları kullanmaktadır. Her ne kadar bazı ebeveynler çocukları için oyuncak, kitap ve çeşitli aktiviteler tercih etse de birçok ebeveynin teknolojik araçları kullanma oranının oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir (Yazar, 2021).

Çocuğun yaşı küçüldükçe, geleneksel materyaller olan oyuncaklar, kitaplar ve etkinliklerin kullanımında bir azalma görülürken, taşınabilir oyun cihazları ve diğer teknolojilerin kullanımında bir artış gözlemlenmektedir (Karahan, 2021). Bu değişim, bazı ebeveynlerin çocuklarının dijital teknoloji veya sosyal medya bağımlılığı geliştirmelerinden ve uygunsuz içeriklere maruz kalmalarından endişe duymalarına neden olmaktadır (Yıldırım, 2021). Bu bağlamda, ebeveynlerin çocukluk döneminden

itibaren dijital teknolojilerin kullanımı konusunda daha bilinçli olmaları ve farkındalıklarını artırmak için çaba göstermeleri gerekmektedir (Yıldız, 2021).

Kurtoğlu Erden ve Uslupehlivan (2021), çocukların teknolojik cihazları genellikle çizgi film izlemek ve dijital oyun oynamak için kullandığını ve bu kullanımın aileler üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Çocukların teknolojiye olan ilgisi, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tavsiyelerinin değişiklik göstermesiyle ilişkilendirilmiştir. Bu alanlar arasında kızgınlık davranışlarının kontrolü, değişikliklere uyum sağlama, görev tamamlama, ilişki kurma, sonuçları kabul etme ve sosyal beceriler bulunmaktadır. Bununla birlikte, ebeveynlerin çocuklarına yeterli ilgi ve sevgi göstermemesi veya aile içindeki rollerin karışması gibi etkenler, çocukların mobil cihazlara ve internete daha fazla yönelmesine neden olabilir ve bu durum iletişimde kopmalara yol açabilir (Çakar, 2019).

Baskıcı veya gevşek tutum sergileyen ebeveynlerin genellikle çocuk gelişimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, çocukların televizyon, tablet ve akıllı telefon kullanımının aşırıya kaçmasına neden olabilir. Ayrıca, ebeveynlerin teknoloji kullanımının etkileri konusunda yüksek seviyede kaygı duydukları da belirtilmektedir (Oğuz, 2020).

Saltuk ve Erciyes (2020) tarafından yapılan araştırmalarda, ebeveynlerin teknolojiyi ve sanal oyun bağımlılığını kontrol etme konusundaki tutumlarının, özellikle 4-5 yaş arası çocukları teknoloji kullanımının tehlikelerinden koruma açısından kritik öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Z kuşağı olarak adlandırılan 2000'li yıllarda doğan çocuklar, teknolojiyle çok küçük yaşlardan itibaren tanışmaktadırlar ve bu nedenle ebeveynlerin teknoloji ile ilişkilerini daha kolay yönetebildikleri düşünülmektedir. Okul öncesi eğitim dönemine başlayan çocuklarda ebeveynlerin televizyon, tablet, akıllı telefon, dijital oyun ve internet kullanımına yönelik tutumlarının farklılıklar gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda, teknolojinin doğru bir şekilde kullanılmasının, aile içinde çocuklardan çok ebeveynlerin sorumluluğunda olduğu vurgulanmaktadır.

Ailelerin çocukların gelişim ve eğitim süreçlerinde kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir (Saltuk ve Erciyes, 2020). Çocukların sağlıklı bir şekilde sosyalleşmeleri ve doğru bilgilere ulaşabilmeleri için teknoloji kullanımında ebeveynlerin rehberliği büyük önem taşır. Ebeveynler, çocuklarına teknolojiyi nasıl

kullanacaklarını, hangi tür içeriklere erişim sağlayabileceklerini ve güvenli bir şekilde teknolojiyi nasıl kullanacaklarını öğretmeli ve denetim altında tutmalıdır. Böylece çocuklar teknolojiyi etkili bir şekilde kullanmayı öğrenir ve olumsuz etkilerden korunmuş olurlar (Mustafaoğlu, 2018).

Ebeveynlerin teknoloji hakkında bilinçli olmaları ve çocuklarını bu alanda yönlendirmeleri, teknolojinin avantajlarından yararlanırken zararlarını en aza indirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarıyla etkili bir iletişim kurmaları ve onlara yeterli ilgi, sevgi ve rehberlik sağlamaları, çocukların teknolojiyi sağlıklı bir şekilde kullanmalarına destek olur (Öğ, 2024).

Ailenin çocuk üzerindeki etkisi, çocuğun gelişimi açısından büyük bir önem taşır. Günümüzde ebeveynler genellikle televizyon izlemeyi tercih ederken, çocuklar ise dijital cihazlar aracılığıyla çevrim içi içeriklere ulaşmakta, sosyal medya platformlarında vakit geçirmekte ya da çeşitli video oyunlarıyla ilgilenmektedir. Bu sebeple, teknoloji kullanımını yalnızca çocuklar üzerinden değil, tüm aile bireylerini kapsayacak şekilde değerlendirmek daha yerinde olacaktır. Çocukların teknolojiyle erken yaşlarda tanışması, ebeveynlerin onlara bilinçli ve etkili bir rehberlik sunmalarını gerekli kılmaktadır. Aksi takdirde, çocukların olumsuz içeriklerle ve uygulamalarla karşılaşması kaçınılmaz olabilir. Teknolojinin çocuk gelişimine zararlarını önlemek için ebeveynlerin dikkat etmeleri gereken bazı unsurlar vardır. Çocukların teknolojiyle tanışması için uygun yaş aralığı konusunda farklı görüşler bulunsa da bazı araştırmalar genellikle üç yaş ve sonrasında başlangıç noktası olarak önermektedir (Oğuz, 2020).

Ebeveynler, çocukların beslenme ve fiziksel aktiviteleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ev ortamında ebeveynlerin sınırlar koyması gerekmektedir. Özellikle okul öncesi dönemde çocuklar ebeveynlerinin davranışlarını gözlemler. Araştırmalar, ebeveynlerin okuma alışkanlıklarının çocukların okuma süreleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir; yani ebeveynler ne kadar fazla okuma yaparsa, çocuklar da bundan etkilenmektedir. Çocukların teknoloji ve bilişim konularında annelerinden öğrendikleri ve uyguladıkları gözlemlenmiştir. Teknoloji kullanımında ebeveynlerin rehberlik yapması önemlidir. Bu yaklaşım, teknolojinin olumsuz etkilerini en aza indirgeyebilir ve ebeveyn-çocuk ilişkisini sağlıklı tutarak aile bağlarını güçlendirebilir ve zedelenmelerini azaltabilir (Yazar, 2021).

Çocuklar teknolojik cihazları genellikle çizgi film izleme ve dijital oyun oynama amacıyla kullanmaktadır ve ailelerin bu kullanım üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Çocukların teknoloji kullanımı, kızgınlıklarını kontrol etme, değişikliklere uyum sağlama, görevleri tamamlama, ilişki kurma, sonuçları kabul etme ve sosyal becerileri gibi çeşitli davranışlarıyla ilişkilidir. Teknoloji kullanımı arttıkça veya azaldıkça, ebeveynlerin teknoloji kullanımı ile ilgili önerilerinin de artış veya azalış gösterdiği tespit edilmiştir. Ebeveynlerin çocuklara yeterli ilgi ve sevgi göstermemesi ve aile içindeki rollerin belirsizliği, çocukların mobil cihazlar ve internete daha fazla yönelmesine neden olabilir. Bu durum, aile içi iletişimi daha da kopararak bir kısır döngüye yol açabilir (Yazar, 2021).

Anne babaların tutumlarına baktığımızda, demokratik yaklaşıma sahip ebeveynlerin bile teknoloji kullanımı konusunda sıkı kurallar koydukları gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, baskıcı ve gevşek tutum sergileyen ebeveynlerin de çocuklarının televizyon, tablet ve akıllı telefon kullanımını fazla buldukları ve bu konudaki bilgi seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin benimsedikleri tutumdan bağımsız olarak, tüm ebeveynlerin teknolojinin çocuklar üzerindeki etkileri konusunda yüksek bir kaygı taşıdıkları görülmektedir (Yazar, 2021).

Teknolojinin doğru bir şekilde kullanımı, ailede çocukların değil ebeveynlerin sorumluluğunda olmalıdır (Oğuz, 2020). Yapılan aile görüşmeleri, çocukların televizyon başında sınırsız zaman geçirdiğini, tüm çizgi film kanallarını, belgesel ve dizi filmlerini izlediklerini ortaya koymuştur. Ayrıca, birçok ailenin bu konuda herhangi bir kısıtlama getirmediği belirtilmektedir (Cengiz, 2020).

Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin teknolojiyi ve sanal oyun bağımlılığını denetlemeye yönelik tutumlarını ve 4-5 yaş arasındaki çocukları teknoloji kullanımının tehlikelerinden koruma çabalarını incelemektedir (Çakar, 2019). 2000'li yıllarda doğan ve Z kuşağı olarak adlandırılan çocuklar, teknoloji ile çok küçük yaşlarda tanışmaktadır. Bu nedenle, ebeveynlerin teknolojiyle ilişkilerini bu erken yaşlarda daha kolay kontrol edebildikleri düşünülmektedir. Okul öncesi eğitime başlayan çocukların teknoloji kullanımı, ebeveynlerin tutumlarına bağlı olarak televizyondan, tabletten, akıllı telefondan dijital oyun ve internet kullanımına kadar farklılıklar göstermektedir (Cengiz, 2020).

Ailelerin teknolojik cihazların potansiyel zararlı etkileri konusunda genellikle sınırlı bilgiye sahip oldukları gözlemlenmiştir. Teknolojiyi olumlu bir şekilde değerlendiren ebeveynler, teknolojinin çocukların gelişimini destekleyebileceğini düşünmektedir. Çocuk gelişimi ve eğitimi söz konusu olduğunda ailenin rolü son derece önemlidir. Çocukların sağlıklı bir şekilde sosyalleşmeleri ve doğru bilgilere ulaşmaları için, teknolojiyi kullanırken ebeveynlerin rehberlik yapmaları gerekmektedir (Yazar, 2021).

2.12.2. Çocukların teknoloji kullanımına yönelik ebeveyn tutumları

Günümüzün dijitalleşmiş dünyasında, ebeveynlerin çocuklarını teknolojik cihazlardan tamamen uzak tutarak medya kullanım sorunlarını çözmesi pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, aileler çocuklarının teknoloji kullanımını belirli süreler ve kaliteli içeriklerle sınırlayarak, cihazları belirli kurallar dahilinde kullanmalarını sağlamalı ve bu süreçte onlarla etkileşim kurarak bu deneyimi daha sağlıklı bir hale getirmelidirler. Ebeveynler, kendi teknoloji kullanımları ve bu konudaki tutumları ile çocuklarına model olmakta, bu sayede üzerlerinde güçlü bir etki bırakabilmektedirler. Erken çocukluk döneminde, çocukların günlük yaşamla uyum sağlamalarının yanı sıra, ileri yaşlara hazırlık yapmaları için de desteklenmeleri gereklidir. Bu süreçte ebeveynlerin rehberlik veya aracılık yaparak, çocuklarının bu dönemi daha sağlıklı atlatmalarına katkı sağlaması önemlidir. Ebeveyn rehberliği veya aracılığı, çocukların henüz deneyimlemedikleri hayata uyum sağlamalarına ya da geçiş süreçlerini sorunsuz bir şekilde yaşamalarına yardımcı olan ebeveyn davranışları ve stratejilerini içermektedir. Ebeveyn medya aracılığı, çocukların kullandığı içeriklerin ebeveynler tarafından kontrol edilmesi ve denetlenmesini, ayrıca çocuklarla birlikte etkileşimli medya araçlarının kullanılmasını içermektedir. Ebeveynlerin, bu rehberlik veya aracılık rolünü etkili bir şekilde üstlenmeleri, ekran kullanımının doğru yönlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Ekran süresine dair sınırlamalar, ilk bakışta yanlış bir yaklaşım gibi görünse de aslında bilinçli ebeveynlik yaklaşımının bir sonucudur. Çocuklar, ebeveynlerinin koyduğu sınırlarla yönlendirilme ihtiyacı duyarlar. Bu sınırlar, çocukların keşif süreçlerine rehberlik ederken, davranışları netleştirerek güvenli bir ortam sağlar. Ebeveynlerin verdikleri mesajlar güvenilir ve yönlendirici olmalıdır. Net ve etkili sınırlardan yoksun ailelerde ise sorunlar kaçınılmaz bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Kır, 2024).

Teknolojik cihazların çok erken yaşlarda yaygınlaşarak kullanılmaya başlanması, ebeveynlerin çocukları için duyduğu endişelerin giderek artmasına neden olmaktadır. Araştırmalar, 9-12 aylık yürümeye başlayan bebeklerin günde ortalama 15 dakika ekrana maruz kaldığını ve 2 yaşındaki çocukların akıllı telefon gibi dokunmatik ekranları kolaylıkla kullanabildiğini göstermektedir. Çocuklar ilk üç yaşına kadar televizyonla çok fazla zaman geçirirken, üç yaş sonrasında internet içeren teknolojik cihazlarla etkileşimleri artmaktadır. Ebeveynler, kendilerine daha fazla zaman ayırabilmek veya uzun çalışma saatleri gibi nedenlerle teknolojik cihazları bir bakıcı gibi kullanabilmektedirler. Anne ve babalar, çocuklarının özellikle eğitici olduğunu düşündükleri uygulamalarla ilgilendiklerinde, bu cihazların zarar vermediğine inanmaktadırlar. Araştırmalar ise yetişkinlerin genellikle çocukların teknolojiyle geçirdikleri süreye odaklandığını, ancak sürenin yanı sıra içerik kalitesine de dikkat etmenin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Kır, 2024).

Ebeveynlerin aracılık rollerini etkili bir şekilde kullanmaları, çocukların ekran sürelerini daha bilinçli ve sağlıklı bir şekilde yönetmelerine yardımcı olmaktadır. Bu sayede çocuklar, teknoloji kullanımını daha dengeli bir hale getirirken, ekran karşısında geçirdikleri zamanın kalitesi de artmaktadır. Ebeveynlerin rehberliği, çocukların uygun içeriklerle etkileşim kurmasını sağlayarak ekran kullanımının olumsuz etkilerini azaltmaya katkıda bulunmaktadır (Weaver, 1992). Ebeveynlerin televizyon izleme, film seyretme, bilgisayar ve akıllı telefon kullanma alışkanlıkları, çocuklar için önemli bir rol model olma işlevi görür. Bu davranışlar, çocuklara hangi cihazları ne kadar ve nasıl kullanmaları gerektiği konusunda örnek teşkil eder. Bu yüzden ebeveynlerin, çocuklarının ekran karşısında geçirdiği süreyi ve izledikleri içerikleri dikkatle kontrol etmeleri oldukça önemlidir (Işıkoğlu, 2019). Ebeveynlerin medya kullanımına yönelik aracılık yaklaşımları üç ana kategoriye ayrılmaktadır: aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izleme (Nathanson, 1999).

2.12.2.1. Aktif medya aracılığı

Aktif medya aracılığı, ebeveynlerin çocuklarıyla medya içerikleri hakkında bilinçli bir şekilde iletişim kurarak rehberlik etmeleri anlamına gelir. Bu yaklaşımda ebeveynler, çocuklarının izlediği, dinlediği veya oynadığı medya içerikleri hakkında sorular sorar, açıklamalar yapar ve bu içerikleri eleştirel bir gözle değerlendirmelerine yardımcı olur. Aktif medya aracılığı, çocukların medya okuryazarlığını geliştirir,

gördükleri içerikleri daha iyi anlamalarına ve değerlendirmelerine olanak tanır. Bu sayede çocuklar, medya içeriklerini sadece pasif bir şekilde tüketmek yerine, onlardan ders çıkararak ve bilinçli tercihler yaparak kullanabilirler.

Bu tür bir aracılık, çocukların medya ile etkileşimlerinde olumlu sonuçlar doğurur. Medya içeriklerini ebeveynleriyle tartışan çocuklar, eleştirel düşünme becerilerini geliştirir ve içeriklerin olumlu ve olumsuz yönlerini daha iyi kavrayabilirler. Ebeveynler, çocukların merak ettikleri konulara açıklık getirerek ve medyanın olası yanlış yönlendirmelerine karşı çocukları bilgilendirerek onların gelişim sürecine katkıda bulunurlar. Ayrıca, aktif medya aracılığı, ebeveyn ve çocuk arasında sağlıklı bir iletişim kurulmasını teşvik eder ve çocukların medya kullanımı üzerindeki ebeveyn denetimini güçlendirir.

Aktif medya aracılığını uygularken, ebeveynler çocuklarıyla birlikte medya içeriklerini izlemeli, içerik hakkında sorular sormalı ve tartışmaya açık bir ortam yaratmalıdır. Örneğin, bir film izledikten sonra filmdeki karakterlerin davranışları, olayların nedenleri ve sonuçları üzerine konuşabilirler. Ayrıca, ebeveynler çocuklara medya içeriklerini nasıl eleştirel bir şekilde analiz edebileceklerini gösterebilirler. Bu tür etkileşimler, çocukların medya kullanımını daha anlamlı hale getirir ve onların eleştirel medya okuryazarlığı becerilerini geliştirir (Kır, 2024).

2.12.2.2. Kısıtlayıcı medya aracılığı

Kısıtlayıcı medya aracılığı, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını belirli kurallar ve sınırlar çerçevesinde düzenlemeye çalıştığı bir yaklaşımı ifade eder. Bu yöntemde, ebeveynler çocuklarının hangi içeriklere erişebileceğini, ne kadar süreyle ekran başında kalabileceğini veya hangi cihazları kullanabileceğini kontrol eder. Kısıtlayıcı medya aracılığı, genellikle çocukların uygunsuz içeriklere maruz kalmasını önlemek, ekran süresini sınırlamak ve çocukların medya kullanımını sağlıklı bir düzeyde tutmak amacıyla uygulanır. Bu yaklaşım, medya tüketiminin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmeyi hedefler ve genellikle küçük yaş gruplarında daha sık kullanılır.

Araştırmalar, kısıtlayıcı medya aracılığının çocukların medya tüketimini ve içerik seçimlerini etkili bir şekilde yönlendirebildiğini göstermektedir. Örneğin, Nikken ve Schols (2015) tarafından yapılan bir çalışma, kısıtlayıcı medya aracılığının

özellikle küçük çocukların medya kullanımını azaltmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmada, ebeveynlerin çocukların medya içeriğine erişimini kısıtlamasının, çocukların olumsuz içeriklere maruz kalma oranını düşürdüğü ve ekran süresini sınırlayarak diğer gelişimsel aktiviteler için zaman yaratılmasına yardımcı olduğu bulunmuştur.

Başka bir çalışma, Gentile ve arkadaşları (2014) tarafından yürütülmüş olup, kısıtlayıcı medya aracılığının çocukların uyku düzeni, okul performansı ve genel davranışları üzerinde olumlu etkiler sağladığını göstermiştir. Bu çalışmada, medya kullanımına getirilen kısıtlamaların çocukların gece uykusunu iyileştirdiği, akademik başarılarını artırdığı ve sosyal becerilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu rapor edilmiştir.

Kısıtlayıcı medya aracılığının avantajları arasında çocukların yaşlarına uygun içeriklerle etkileşimde bulunmalarının sağlanması, ekran başında geçirilen sürenin kontrol altında tutulması ve zararlı içeriklerden korunmaları sayılabilir. Ancak, bazı araştırmalar bu yaklaşımın aşırı sert uygulanmasının, çocukların medya kullanımına ilişkin daha fazla merak duymalarına veya kuralları ihlal etmeye çalışmalarına neden olabileceğini de göstermektedir (Padilla, 2011). Bu nedenle, kısıtlayıcı medya aracılığının dengeli bir şekilde ve çocuğun yaşı, gelişimsel ihtiyaçları ve bireysel özellikleri göz önünde bulundurularak uygulanması önerilmektedir (Engelhardt, 2014).

2.12.2.3. Birlikte izleme medya aracılığı

Birlikte izleme medya aracılığı, ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte medya içeriklerini izleyerek veya medya kullanım süreçlerinde onlara eşlik ederek rehberlik ettikleri bir yaklaşımı ifade eder. Bu yöntem, ebeveynlerin çocuklarla birlikte medya içeriğini deneyimlemesini ve bu esnada çocuklara rehberlik etmelerini sağlar. Birlikte izleme, çocukların medya içeriklerini daha bilinçli bir şekilde anlamalarına, eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine ve potansiyel olumsuz etkileri azaltmalarına yardımcı olabilir. Bu yaklaşım, özellikle çocukların izlediği içerikleri yorumlama, sorgulama ve anlamlandırma süreçlerinde ebeveynlerin aktif bir rol oynamalarını sağlar.

Birlikte izleme medya aracılığı, çocukların medya içeriklerinden etkilenme biçimlerini olumlu yönde değiştirebilir. Örneğin, Valkenburg (1999) tarafından yapılan bir çalışma, ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte televizyon izlemelerinin, çocukların izledikleri içerikleri daha iyi anlamalarına ve medyadaki mesajları eleştirel bir gözle değerlendirmelerine yardımcı olduğunu göstermiştir. Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklarla birlikte medya içeriğini tartışarak onların algılarını yönlendirebileceğini ve bu süreçte çocukların öğrenme ve anlamlandırma becerilerinin güçlendirilebileceğini ortaya koymuştur. Bir başka araştırma, Nathanson (2001) tarafından yürütülmüş olup, birlikte izleme aracılığının çocukların korkutucu veya şiddet içeren sahnelerden kaynaklanan olumsuz duygusal tepkilerini azalttığını göstermiştir. Ebeveynlerin bu tür sahneler sırasında çocuklarına eşlik etmeleri, içerik hakkında açıklamalar yapmaları ve çocukların hissettikleri duygular hakkında konuşmaları, çocukların duygusal tepkilerini düzenlemelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, birlikte izleme sırasında ebeveynlerin değer yargılarını ve toplumsal normları açıklamaları, çocukların medya içeriğini kendi yaşamları ve sosyal çevreleriyle ilişkilendirmelerine katkı sağlar.

Birlikte izleme medya aracılığının en önemli avantajlarından biri, ebeveyn-çocuk arasında güçlü bir iletişim kurulmasına katkı sağlamasıdır. Bu yöntem, ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmelerine, çocukların medya içeriklerini daha bilinçli tüketmelerine ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Ayrıca, çocukların medyadan gelen olumsuz mesajları daha iyi kavrayabilmeleri için ebeveyn rehberliği sağlanmış olur. Bununla birlikte, birlikte izleme her zaman kolay uygulanabilir bir yaklaşım olmayabilir. Yoğun ebeveynlerin iş yükü veya zaman kısıtlamaları, birlikte izleme sürecini zorlaştırabilir. Ayrıca, bazı durumlarda ebeveynler, izledikleri içerik üzerinde yeterince bilgiye sahip olmayabilir veya çocuklarla bu içerikleri doğru şekilde tartışmakta zorluk yaşayabilirler. Bu nedenle, birlikte izleme aracılığının etkili olabilmesi için ebeveynlerin medya okuryazarlığı konusunda bilgili olmaları ve çocukların gelişim düzeyine uygun bir iletişim dili kullanmaları gerekmektedir. Birlikte izleme medya aracılığı, ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımında aktif bir rol oynayarak rehberlik etmelerini sağlayan etkili bir yaklaşımdır. Bu yöntem, çocukların medya içeriklerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerine, duygusal tepkilerini düzenlemelerine ve ebeveyn-çocuk ilişkisini güçlendirmelerine katkıda bulunabilir. Ancak, bu yaklaşımın etkinliği,

ebeveynlerin medya içeriği hakkında bilgi sahibi olmalarına ve çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim kurmalarına bağlıdır. Bu nedenle, ebeveynlerin medya okuryazarlıklarını artırmaları ve çocuklarının medya kullanımına eşlik ederken onlara doğru rehberlik sağlamaları önem taşır (Kır, 2024).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın deneysel tasarımı, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deneysel Tasarımı

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemleri çerçevesinde ele alanmış olup, korelasyonel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma türleri, olgu ve olayları nesnel bir şekilde gözlemleyip ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir hale getiren çalışmalardır. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2012). Başka bir deyişle, ilişkisel tarama modeli, en az iki değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yönünü belirlemek için kullanılır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Osmaniye'de ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin ebeveynleri oluşturmaktadır. Örneklem ise, uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 267 ebeveynden oluşturmaktadır. Uygun örneklemede, araştırmacılar katılımcıları ulaşması kolay, araştırma için uygun ve gönüllü bireylerden seçmektedir (Gravetter ve Forzano, 2012). Ebeveynlere okul ortamında ve sosyal medya grupları (Facebook, Instagram, WhatsApp vb.) aracılığı ile ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Veriler, ölçekler kullanılarak toplanacak ve bu ölçeklerin kullanımı için sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır. Katılımcılara hem yüz yüze hem de internet üzerinden çevrimiçi olarak ulaşılmıştır. Veriler, gizlilik ve gönüllülük ilkelerine uygun olarak toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması sırasında katılımcılara araştırma hakkında gerekli bilgiler verilmiş ve herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve izin alınan diğer ölçekler, hem kâğıt-kalemle hem de Google Formlar aracılığıyla düzenlenmiş ve katılımcılara bağlantı linki gönderilmiştir.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Bu çalışmada, katılımcıların demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu form, katılımcılardan cinsiyet ve sınıf durumu gibi temel demografik bilgilerini edinmeyi amaçlamaktadır. Formdan elde edilen bilgiler, katılımcıların bireysel özelliklerinin incelenen değişkenlerle ilişkisini değerlendirmek için kullanılmıştır.

3.3.2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Öğrencilerin internet bağımlılığı düzeylerini belirlemek amacıyla, Young (1998) tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlilik güvenilirliği yapılan 20 soruluk bir ölçek kullanılmıştır. Bu ölçek, internet bağımlılığına dair belirginlik, aşırı kullanım, işi ihmal etme, beklenti, kontrol eksikliği ve sosyal hayatı ihmal etme gibi faktörleri değerlendirmektedir. Testin güvenilirliği, standardize edilmiş Alpha değeri için 0.91 ve Spearman Brown değeri için 0,87 olarak bildirilmiştir (Bayraktar, 2001) Altılı Likert tipi ölçekle yanıtlanan sorular "Hiçbir zaman" ile "Her zaman" arasında puanlanmaktadır. Ölçek, internet kullanım sıklığını ve bağımlılık düzeyini hafif, orta ve şiddetli olarak sınıflandırmaktadır. Young, 2011'de güncellediği versiyonunda normal aralığı 0-30, hafif bağımlılığı 31-49, orta bağımlılığı 50-79 ve şiddetli bağımlılığı 80-100 olarak tanımlamıştır (Young, 2011). Bu araştırmada, normal aralık "Bağımlı Olmayan", diğer kategoriler ise "İnternet Bağımlısı" olarak kabul edilmiştir.

3.3.3. Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği

Ebeveyn ile çocuk arasındaki iletişimi değerlendiren ölçek, doktora çalışması kapsamında Kahraman (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveynin çocuğu ile olan iletişim kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek, 27 madde ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar "paylaşıma açık olma (PAO)", "engelsiz dinleme (ED)", "saygı-kabul (SK)", "duyarlılık (D)" ve "problem çözme (PÇ)" olarak adlandırılır. Beşli Likert tipi ile "her zaman", "sıklıkla", "bazen", "ara sıra" ve "hiçbir zaman" şeklinde değerlendirilen bu ölçekten alınan yüksek puanlar, ebeveynin çocuğuyla iletişim düzeyinin düşük olduğunu gösterir. Engelsiz dinleme boyutuna ait maddeler ters puanlanmaktadır. Elde edilen güvenirlik analizine göre, Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği'nin alt boyutlarına ait Cronbach Alpha (CA) iç tutarlılık katsayıları

sırasıyla; problem çözme boyutu için .762, paylaşıma açık olma boyutu için .842, saygı-kabul boyutu için .768, duyarlılık boyutu için .769, engelsiz dinleme boyutu için .703 olarak bulunmuştur. Ölçeğin genel toplam güvenirlik katsayısı ise .865'tir (Kahraman, 2016).

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, ölçekler kullanılarak toplanacak ve bu ölçeklerin kullanımı için sahiplerinden gerekli izinler alınacaktır. Katılımcılara hem yüz yüze hem de internet üzerinden çevrimiçi olarak ulaşılacaktır.

3.5. Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 27.0 sürümü kullanılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi α=0,05 olarak alınmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken, tanımlayıcı istatistiksel bilgiler için ortalama, standart sapma, yüzde değer, asimetri, basıklık gibi değerler sunulmuştur. Analiz yöntemlerinin belirlenmesi için Kolmogorov-Simirnov ve shapiro-Wilk testleri sonucunda $p>0.05$ olduğundan normal dağılım sağlanmıştır. İki grup karşılaştırmalarında bağımsız örneklem t test, üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında One-way ANOVA test ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Levene test sonucunda varyansların homojen olduğu belirlendiği için Tukey HSD test kullanılmıştır. İlişkilerin belirlenmesi amaçlı Pearson Korelasyon analizi ve Regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizinde varsayımların sağlanması amaçlı dirençli tahminciler veren Newey-West algoritması kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde veri analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların kişisel bilgi formunda yer alan çeşitli değişkenlere ilişkin demografik ve genel özelliklere ilişkin bilgileri sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların sosyodemografik özelliklere göre dağılımı

Sosyodemografik Özellikler		n	(%)
Ebeveyn Cinsiyeti	Erkek	68	25,5
	Kadın	199	74,5
Ebeveyn Yaşı	20-30	42	15,7
	31-40	132	49,4
	41-50	86	32,2
	51 ve üstü	7	2,6
Çocuk Yaşı	10 yaş altı	14	5,2
	10-11 yaş	245	91,8
	12 yaş ve üzeri	8	3,0
Çocuk Cinsiyeti	Erkek	134	50,2
	Kadın	133	49,8
Gelir Düzeyi	Düşük	34	12,7
	Orta altı	33	12,4
	Orta	176	65,9
	Orta üstü	21	7,9
	Yüksek	3	1,1
Öğrenim Düzeyi	Okuryazar değil	2	0,7
	İlköğretim	84	31,5
	Lise	103	38,6
	Üniversite	70	26,2
	Yüksek Lisans/ Doktora	8	3,0
Medeni Hal	Evli	242	90,6
	Bekar	25	9,4
Çocuk Sayısı	1	43	16,1
	2	106	39,7
	3	81	30,3
	4 ve daha fazla	37	13,9
Çalışma Durumu	Evet	120	44,9
	Hayır	147	55,1
Ölçeği Dolduran Ebeveyn	Anne	199	74,5
	Baba	68	25,5

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, %25,5'i (n=68) erkek, %74,5'si (n=199) kadındır. Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, %49,4'ü (n=132) 31-40 yaş aralığında, %32,2'si (n=86) 41-50 yaş aralığında, %15,7'si (n=42) 20-30 yaş aralığında ve %2,6'sı (n=7) 51 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların çocuklarının yaş dağılımı incelendiğinde, %91,8'inin (n=245) 10-11 yaş arasında, %5,2'sinin (n=14) 10 yaş altı, %3,0'ının (n=8) ise 12 yaş ve üzeri olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların çocuklarının cinsiyet dağılımında %50,2'si (n=134) erkek, %49,8'i (n=133) kadındır. Katılımcıların gelir düzeyine göre dağılımında %65,9'u (n=176) orta gelir düzeyine, %12,7'si (n=34) düşük gelir düzeyine, %12,4'ü (n=33) orta altı gelir düzeyine, %7,9'u (n=21) orta üstü gelir düzeyine ve %1,1'i (n=3) yüksek gelir düzeyine sahiptir. Katılımcıların öğrenim düzeyine göre dağılımında %38,6'sı (n=103) lise mezunu, %31,5'i (n=84) ilköğretim mezunu, %26,2'si (n=70) üniversite mezunu, %3,0'ı (n=8) yüksek lisans/doktora mezunu ve %0,7'si (n=2) okuryazar değildir. Katılımcıların medeni haline göre dağılımında %90,6'sı (n=242) evli, %9,4'ü (n=25) bekardır. Katılımcıların çocuk sayısına göre dağılımında %16,1'i (n=43) bir çocuğa, %39,7'si (n=106) iki çocuğa, %30,3'ü (n=81) üç çocuğa, %13,9'u (n=37) ise dört veya daha fazla çocuğa sahiptir. Ankete katılanların %74,5'i (n=199) anne, %25,5'i (n=68) babadır.

4.2. Boyutlara Yönelik Normallik Sınaması ve Tanımsal İstatistik Bilgiler

Yapılan analizlerin belirlemesinde normallik testi sonuçlarına göre karar verileceği için Tablo 2'de her bir boyut için tanımsal bilgilerin yan sıra normallik test sonuçları da verilmiştir.

Tablo 2. Boyutlara yönelik tanımlayıcı istatistik bilgiler ve normallik test sonuçları

Boyutlar	Ortalama Puan	Ss.	CA	Asimetri	Basıklık	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
						ist	p	ist	p
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	33,58	12,41	0.912	1,40	1,98	6,142	0,387	7,873	0,265
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	6,81	3,62	0.897	1,84	1,63	5,219	0,208	7,764	0,301
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	15,54	2,48	0.906	-0,15	0,81	5,109	0,113	6,976	0,598
Saygı-Kabul Alt Boyutu	10,90	6,12	0.910	1,50	1,05	7,262	0,132	7,643	0,416
Duyarlılık Alt Boyutu	10,40	5,28	0.895	1,67	1,29	6,211	0,187	7,749	0,277
Problem Çözme Alt Boyutu	8,51	4,16	0.887	1,95	1,26	5,199	0,225	6,780	0,405
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	52,15	17,77	0.909	1,31	1,57	6,204	0,110	6,730	0,288

CA: Cronbach-Alpha güvenirlik kriteri ss. Standart sapma

Görüleceği üzere, her iki normallik testi sonucunda $p>0.05$ olduğundan normal dağılımın sağlandığı belirlenmiştir. Diğer yandan, her bir boyuta yönelik CA (Cronbach-Alpha) güvenirlik değeri 0.70 değerini geçmiştir, anketin iç tutarlılığı sağlanmıştır (George ve Mallery, 2003).

4.3. Korelasyon Analizi

Çalışmada ana boyut ve alt boyut ilişkilerinin belirlenmesi amaçlı korelasyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 3. Ebeveynin çocuğuyla iletişimi ve internet bağımlılığı ilişki analizi

		İnternet Bağımlılığı Genel Boyutu
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	***r***	0,216*
	p	0,020
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	***r***	0,019
	p	0,674
Saygı-Kabul Alt Boyutu	***r***	0,253*
	p	0,000
Duyarlılık Alt Boyutu	***r***	0,239*
	p	0,028
Problem Çözme Alt Boyutu	***r***	0,213*
	p	0,002
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Genel Boyutu	***r***	0,256*
	p	0,002

*p<0,05 için anlamlı ilişki, r:Pearson Korelasyon katsayısı

İnternet bağımlılık ölçeği genel boyutu paylaşıma açık olma alt boyutu ile %21,6 (r=0,216, p=0,020) oranında pozitif yönde, saygı-kabul alt boyutu ile %25,3 (r=0,253, p=0,000) oranında pozitif yönde, duyarlılık alt boyutu ile %21,6 (r=0,239, p=0,028) oranında pozitif yönde, problem çözme alt boyutu ile %21,3 (r=0,213, p=0,002) oranında pozitif yönde ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyutu ile %25,6 (r=0,256, p=0,002) oranında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. İnternet bağımlılığı ile engelsiz dinleme alt boyutu arasında anlamlı ilişki belirlenmemiştir (p>0.05).

4.4. Regresyon Analizi

Çalışmada internet bağımlılığının (bağımsız değişken) ebeveynin çocuğuyla iletişimine (bağımlı değişken) etkisinin belirlenmesi amaçlı, regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 4. İnternet bağımlılığının ebeveynin çocuğuyla iletişimine etkisine yönelik regresyon tahmin sonuçları

Bağımsız değişken	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış katsayı	t istatistiği	p
	β	Std. Hata	β		
Sabit	39.824	3.044		13.082	.000*
İnternet Bağımlılığı	.367	.085	.256	4.317	.000*
$R^2 = 0.258$ $F_{hesap} = 18,63$ $F_{anlamlılık} = 0.000$					

Bağımlı Değişken: Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4.'deki regresyon denkleminde, internet bağımlılığı ebeveynin çocuğuyla iletişimi üzerinde pozitif yönde anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). İnternet bağımlılığı ebeveynin çocuğuyla iletişimini R^2 =%25.8 açıklama gücüne sahiptir. İnternet bağımlılığı 1 br. arttığında ebeveynin çocuğuyla iletişimini 0.256 br. artış gösterecektir ($\beta=0.256$, $p<0.05$).

4.5. Grup Farklılığı Analizi

Çalışmanın bu bölümünde, ebeveynlerin demografik ve genel özellikleri açısından internet bağımlılığı ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi için istatistiksel karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tablo 5. Ebeveyn cinsiyet açısından t-testi sınaması sonuçları

	Grup	n	$\bar{X}$	Ss.	t-ist	p
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	Erkek	68	36,81	13,22	2,507	0,013*
	Kadın	199	32,48	11,95		
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	Erkek	68	7,72	4,10	2,223	0,028*
	Kadın	199	6,49	3,39		
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	Erkek	68	15,72	2,32	0,697	0,486
	Kadın	199	15,48	2,53		
Saygı-Kabul Alt Boyutu	Erkek	68	11,87	6,81	1,515	0,131
	Kadın	199	10,57	5,85		
Duyarlılık Alt Boyutu	Erkek	68	11,22	6,14	1,337	0,184
	Kadın	199	10,12	4,93		
Problem Çözme Alt Boyutu	Erkek	68	9,03	4,83	1,196	0,233
	Kadın	199	8,33	3,90		
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	Erkek	68	55,56	20,76	1,645	0,103
	Kadın	199	50,99	16,52		

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Ebeveyn cinsiyet grupları açısından Young internet bağımlılık ölçeği genel boyutu ve paylaşıma açık olma alt boyutu için anlamlı farklılık elde edilmiştir ($p<0.05$). Young internet bağımlılık ölçeği genel boyut skoru erkek katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (36,81±13,22) ve paylaşıma açık olma alt boyut skoru erkek katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (7,72±4,10) olarak elde edilmiştir.

Tablo 6. Ebeveyn yaşı açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları

	Grup	**n**	**S.O**	**X^2**	**p**	**Fark**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	(1) 20-30	42	151,04	3,167	0,367	
	(2) 31-40	132	127,48			
	(3) 41-50	86	134,71			
	(4) 51 ve üstü	7	146,00			
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	**(1) 20-30**	**42**	166,08	12,896	**0,005***	1-2
	(2) 31-40	132	120,02			
	(3) 41-50	86	140,22			
	(4) 51 ve üstü	7	128,79			
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	(1) 20-30	42	125,11	3,209	0,361	
	(2) 31-40	132	142,26			
	(3) 41-50	86	125,38			
	(4) 51 ve üstü	7	137,43			
Saygı-Kabul Alt Boyutu	**(1) 20-30**	**42**	147,93	2,470	0,481	
	(2) 31-40	132	129,11			
	(3) 41-50	86	133,08			
	(4) 51 ve üstü	7	154,00			
Duyarlılık Alt Boyutu	**(1) 20-30**	**42**	169,13	13,048	**0,005***	1-2 1-3 1-4
	(2) 31-40	132	123,58			
	(3) 41-50	86	135,92			
	(4) 51 ve üstü	7	96,14			
Problem Çözme Alt Boyutu	**(1) 20-30**	**42**	156,56	5,568	0,135	
	(2) 31-40	132	126,96			
	(3) 41-50	86	135,76			
	(4) 51 ve üstü	7	109,79			
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	**(1) 20-30**	**42**	161,62	7,360	0,061	
	(2) 31-40	132	125,78			
	(3) 41-50	86	134,76			
	(4) 51 ve üstü	7	114,00			

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Yukarıdaki verilere göre, Paylaşıma Açık Olma alt boyutunda ebeveyn yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($\chi 2(3)=12,896$, $p=0,005$). Fark analizleri sonucunda, 20-30 yaş grubundaki ebeveynlerin (S.O. = 166,08) 31-40 yaş grubundaki ebeveynlere (S.O. = 120,02) göre anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Duyarlılık alt boyutunda ebeveyn yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($\chi 2(3)=13,048$, $p=0,005$). Fark analizleri sonucunda, 20-30 yaş grubundaki ebeveynlerin (S.O. = 169,13) 31-40 yaş grubundaki (S.O. = 123,58), 41-50 yaş grubundaki (S.O. = 135,92) ve 51 yaş ve üstü (S.O. = 96,14) yaş grubundaki ebeveynlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Young İnternet Bağımlılık Ölçeği genel boyutu ($\chi 2(3)=3,167$, $p=0,367$), Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği (EÇİÖ) Engelsiz Dinleme alt boyutu ($\chi 2(3)=3,209$, $p=0,361$), Saygı-Kabul alt boyutu ($\chi 2(3)=2,470$, $p=0,481$), Problem Çözme alt boyutu ($\chi 2(3)=5,568$, $p=0,135$) ve EÇİÖ genel boyutu ($\chi 2(3)=7,360$, $p=0,061$) puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır

Tablo 7. Çocuk yaşı açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları

	Grup	n	S.O	X^2	p	Fark
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	(1) 10 yaş altı	14	121,18	2,647	0,266	
	(2) 10-11 yaş	245	133,40			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	174,88			
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	**(1) 10 yaş altı**	**14**	182,18	2,647	0,266	
	(2) 10-11 yaş	245	131,90			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	114,13			
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	(1) 10 yaş altı	14	137,46	1,514	0,469	
	(2) 10-11 yaş	245	132,75			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	166,25			
Saygı-Kabul Alt Boyutu	**(1) 10 yaş altı**	**14**	181,96	6,092	0,048*	1-2
	(2) 10-11 yaş	245	131,70			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	120,38			
Duyarlılık Alt Boyutu	**(1) 10 yaş altı**	**14**	171,32	4,766	0,092	
	(2) 10-11 yaş	245	132,91			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	102,06			
Problem Çözme Alt Boyutu	**(1) 10 yaş altı**	**14**	172,75	4,998	0,082	
	(2) 10-11 yaş	245	132,79			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	103,19			
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	**(1) 10 yaş altı**	**14**	184,82	7,385	0,025	1-2
	(2) 10-11 yaş	245	132,05			
	(3) 12 yaş ve üzeri	8	104,69			

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Yukarıdaki verilere göre, Saygı-Kabul alt boyutunda çocuk yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($\chi 2(2)=6,092$, $p=0,048$). Fark analizleri sonucunda, 10 yaş altı çocukların ebeveynlerinin (S.O. = 181,96) 10-11 yaş grubundaki çocukların ebeveynlerine (S.O. = 131,70) göre anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği (EÇİÖ) genel boyutunda çocuk yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($\chi2(2)=7,385$, $p=0,025$). Fark analizleri sonucunda, 10 yaş altı çocukların ebeveynlerinin (S.O. = 184,82) 10-11 yaş grubundaki çocukların ebeveynlerine (S.O. = 132,05) göre anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Young İnternet Bağımlılık Ölçeği genel boyutu ($\chi2(2)=2,647$, $p=0,266$), Paylaşıma Açık Olma alt boyutu ($\chi2(2)=2,647$, $p=0,266$), Engelsiz Dinleme alt boyutu ($\chi2(2)=1,514$, $p=0,469$), Duyarlılık alt boyutu ($\chi2(2)=4,766$, $p=0,092$) ve Problem Çözme alt boyutu ($\chi2(2)=4,998$, $p=0,082$) puanları açısından çocuk yaşına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 8. Çocuk cinsiyeti açısından t-testi sınaması sonuçları

	Grup	**n**	**$\bar{X}$**	**Ss.**	**t-ist**	**p**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	Erkek	134	33,50	12,06	0,111	0,912
	Kadın	133	33,67	12,79		
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	Erkek	134	6,72	3,48	0,402	0,688
	Kadın	133	6,89	3,76		
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	Erkek	134	15,54	2,61	0,036	0,971
	Kadın	133	15,53	2,35		
Saygı-Kabul Alt Boyutu	Erkek	134	10,72	5,82	0,488	0,626
	Kadın	133	11,08	6,43		
Duyarlılık Alt Boyutu	Erkek	134	10,23	5,03	0,526	0,599
	Kadın	133	10,57	5,53		
Problem Çözme Alt Boyutu	Erkek	134	8,46	3,96	0,184	0,854
	Kadın	133	8,56	4,36		
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	Erkek	134	51,67	16,64	0,444	0,657
	Kadın	133	52,64	18,89		

Çocuk cinsiyet grupları açısından Young internet bağımlılık ölçeği genel boyutu, paylaşıma açık olma alt boyutu, engelsiz dinleme alt boyutu, saygı-kabul alt boyutu, duyarlılık alt boyutu, problem çözme alt boyutu ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyutu için anlamlı farklılık elde edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 9. Gelir düzeyi açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları

	Grup	**n**	**S.O**	**X^2**	**p**	**Fark**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	(1) Düşük	34	126,21	2,365	0,500	
	(2) Orta altı	33	122,94			
	(3) Orta	176	139,17			
	(4) Orta üstü/Yüksek	24	122,33			
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	(1) Düşük	34	140,37	15,466	0,001*	4-3
	(2) Orta altı	33	137,95			
	(3) Orta	176	124,67			
	(4) Orta üstü	**24**	187,94			
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	(1) Düşük	34	124,74	0,834	0,841	
	(2) Orta altı	33	141,36			
	(3) Orta	176	134,04			
	(4) Orta üstü/Yüksek	24	136,73			
Saygı-Kabul Alt Boyutu	(1) Düşük	34	152,43	9,791	0,020*	
	(2) Orta altı	33	127,80			4-3
	(3) Orta	176	126,51			4-2
	(4) Orta üstü/Yüksek	**24**	**171,38**			
Duyarlılık Alt Boyutu	(1) Düşük	34	145,28	5,311	0,150	
	(2) Orta altı	33	134,14			
	(3) Orta	176	127,84			
	(4) Orta üstü/Yüksek	24	162,98			
Problem Çözme Alt Boyutu	(1) Düşük	34	136,76	2,802	0,423	
	(2) Orta altı	33	141,80			
	(3) Orta	176	129,22			
	(4) Orta üstü/Yüksek	24	154,38			
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	(1) Düşük	34	139,79	7,794	0,051	
	(2) Orta altı	33	136,88			
	(3) Orta	176	127,03			
	(4) Orta üstü/Yüksek	24	172,96			

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Yukarıdaki verilere göre, Paylaşıma Açık Olma alt boyutunda gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($\chi 2(3)=15,466$, $p=0,001$). Fark analizleri sonucunda, Orta üstü/Yüksek gelir düzeyindeki ebeveynlerin (S.O. = 187,94) Orta gelir düzeyindeki ebeveynlere (S.O. = 124,67) göre anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Saygı-Kabul alt boyutunda gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($\chi 2(3)=9,791$, $p=0,020$). Fark analizleri sonucunda, Orta üstü/Yüksek gelir düzeyindeki ebeveynlerin (S.O. = 171,38) Orta gelir düzeyindeki (S.O. = 126,51) ve Orta altı gelir düzeyindeki (S.O. = 127,80) ebeveynlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek sıra ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Young İnternet Bağımlılık Ölçeği genel boyutu ($\chi 2(3)=2,365$, $p=0,500$), Engelsiz Dinleme alt boyutu ($\chi 2(3)=0,834$, $p=0,841$), Duyarlılık alt boyutu ($\chi 2(3)=5,311$, $p=0,150$), Problem Çözme alt boyutu ($\chi 2(3)=2,802$, $p=0,423$) ve Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği genel boyutu ($\chi 2(3)=7,794$, $p=0,051$) puanları açısından gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 10. Öğrenim düzeyi açısından Kruskal Wallis-H testi sonuçları

	Grup	**n**	**S.O**	**X^2**	**p**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	(1) İlköğretim	86	143,76	2,350	0,503
	(2) Lise	103	126,57		
	(3) Üniversite	70	132,83		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	135,00		
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	(1) İlköğretim	86	125,50	3,069	0,381
	(2) Lise	103	132,49		
	(3) Üniversite	70	144,34		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	154,44		
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	(1) İlköğretim	86	136,30	4,310	0,230
	(2) Lise	103	124,15		
	(3) Üniversite	70	141,45		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	170,94		
Saygı-Kabul Alt Boyutu	(1) İlköğretim	86	133,09	0,420	0,936
	(2) Lise	103	133,84		
	(3) Üniversite	70	133,41		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	151,00		
Duyarlılık Alt Boyutu	(1) İlköğretim	86	127,43	1,640	0,650
	(2) Lise	103	138,93		
	(3) Üniversite	70	136,95		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	115,31		
Problem Çözme Alt Boyutu	(1) İlköğretim	86	133,51	0,021	0,999
	(2) Lise	103	133,93		
	(3) Üniversite	70	134,31		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	137,44		
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	(1) İlköğretim	86	128,87	0,693	0,875
	(2) Lise	103	134,83		
	(3) Üniversite	70	138,07		
	(4) Yüksek Lisans/ Doktora	8	142,88		

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Yukarıdaki verilere göre, Young İnternet Bağımlılık Ölçeği genel boyutu ($\chi2(3)=2,350$, $p=0,503$), Paylaşıma Açık Olma alt boyutu ($\chi2(3)=3,069$, $p=0,381$), Engelsiz Dinleme alt boyutu ($\chi2(3)=4,310$, $p=0,230$), Saygı-Kabul alt boyutu ($\chi2(3)=0,420$, $p=0,936$), Duyarlılık alt boyutu ($\chi2(3)=1,640$, $p=0,650$), Problem Çözme alt boyutu ($\chi2(3)=0,021$, $p=0,999$) ve Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği genel boyutu ($\chi2(3)=0,693$, $p=0,875$) ebeveynlerin eğitim durumu ile incelenen boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 11. Medeni durum açısından t-Testi sınaması sonuçları

	Grup	**n**	**$\bar{X}$**	**Ss.**	**t-ist**	**p**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	Evli	242	33,24	11,93	1,398	0,163
	Bekar	25	36,88	16,27		
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	Evli	242	6,70	3,37	0,989	0,332
	Bekar	25	7,80	5,44		
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	Evli	242	15,52	2,43	0,467	0,641
	Bekar	25	15,76	2,93		
Saygı-Kabul Alt Boyutu	Evli	242	10,57	5,45	1,687	0,104
	Bekar	25	14,08	10,25		
Duyarlılık Alt Boyutu	Evli	242	10,21	4,81	1,143	0,264
	Bekar	25	12,20	8,54		
Problem Çözme Alt Boyutu	Evli	242	8,35	3,82	1,272	0,215
	Bekar	25	10,04	6,52		
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	Evli	242	51,36	15,83	1,390	0,177
	Bekar	25	59,88	30,24		

Medeni durum grupları açısından Young internet bağımlılık ölçeği genel boyutu, paylaşıma açık olma alt boyutu, engelsiz dinleme alt boyutu, saygı-kabul alt boyutu, duyarlılık alt boyutu, problem çözme alt boyutu ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyutu için anlamlı farklılık elde edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 12. Çocuk sayısı açısından ANOVA sınaması sonuçları

	Grup	n	X̄	Ss.	F-ist	p	Post-hoc
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	**(1) 1**	**43**	**39,12**	**16,41**	4,320	0,005*	1-2
	(2) 2	106	31,32	10,69			
	(3) 3	81	34,10	11,78			
	(4) 4 ve daha fazla	37	32,51	11,32			
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	**(1) 1**	**43**	**8,77**	**5,51**	5,310	0,001*	1-3
	(2) 2	106	6,48	3,39			
	(3) 3	81	6,32	2,65			
	(4) 4 ve daha fazla	37	6,51	2,57			
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	(1) 1	43	15,42	2,04	1,614	0,187	
	(2) 2	106	15,53	2,60			
	(3) 3	81	15,93	2,50			
	(4) 4 ve daha fazla	37	14,86	2,47			
Saygı-Kabul Alt Boyutu	**(1) 1**	**43**	**14,72**	**9,93**	7,517	0,000*	1-3 1-4
	(2) 2	106	10,60	5,82			
	(3) 3	81	9,75	3,62			
	(4) 4 ve daha fazla	37	9,81	3,49			
Duyarlılık Alt Boyutu	**(1) 1**	**43**	**13,00**	**8,05**	4,494	0,004*	
	(2) 2	106	10,17	5,09			
	(3) 3	81	9,70	3,71			
	(4) 4 ve daha fazla	37	9,57	3,75			
Problem Çözme Alt Boyutu	**(1) 1**	**43**	**10,88**	**6,49**	6,471	0,000*	1-3 1-4
	(2) 2	106	8,41	4,02			
	(3) 3	81	7,83	2,60			
	(4) 4 ve daha fazla	37	7,54	2,76			
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	**(1) 1**	**43**	**62,79**	**28,66**	6,829	0,000*	1-3 1-4
	(2) 2	106	51,19	16,62			
	(3) 3	81	49,53	10,98			
	(4) 4 ve daha fazla	37	48,30	11,56			

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Çocuk sayısı açısından Young internet bağımlılık ölçeği genel boyutu, paylaşıma açık olma alt boyutu, saygı-kabul alt boyutu, duyarlılık alt boyutu, problem çözme alt boyutu ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyutu için anlamlı farklılık elde edilmiştir ($p<0.05$). Young internet bağımlılık ölçeği genel boyut skoru

çocuk sayısı 1 olan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (39,12±16,41), paylaşıma açık olma alt boyut skoru çocuk sayısı 1 olan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (8,77±5,51), saygı-kabul alt boyut skoru çocuk sayısı 1 olan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (14,72±9,93), duyarlılık alt boyut skoru çocuk sayısı 1 olan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (13,00±8,05), problem çözme alt boyut skoru çocuk sayısı 1 olan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (10,88±6,49) ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyut skoru çocuk sayısı 1 olan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (62,79±28,66) olarak elde edilmiştir.

Tablo 13. Çalışma durumu açısından t-Testi sınaması sonuçları

	Grup	**n**	**$\bar{X}$**	**Ss.**	**t-ist**	**p**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	Evet	120	35,03	13,66	1,687	0,093
	Hayır	147	32,41	11,20		
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	Evet	120	7,81	4,55	3,979	0,000*
	Hayır	147	5,99	2,34		
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	Evet	120	15,70	2,44	0,956	0,340
	Hayır	147	15,41	2,52		
Saygı-Kabul Alt Boyutu	Evet	120	12,57	8,00	3,863	0,000*
	Hayır	147	9,54	3,46		
Duyarlılık Alt Boyutu	Evet	120	11,45	6,57	2,827	0,005*
	Hayır	147	9,54	3,73		
Problem Çözme Alt Boyutu	Evet	120	9,33	5,29	2,802	0,006*
	Hayır	147	7,84	2,77		
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	Evet	120	56,86	22,91	3,765	0,000*
	Hayır	147	48,31	10,71		

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Çalışma durumu açısından; paylaşıma açık olma alt boyutu, saygı-kabul alt boyutu, duyarlılık alt boyutu, problem çözme alt boyutu ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyutu için anlamlı farklılık elde edilmiştir (p<0.05). Paylaşıma açık olma alt boyut skoru çalışan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (7,81±4,55), saygı-kabul alt boyut skoru çalışan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek

(12,57±8,00), duyarlılık alt boyut skoru çalışan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (11,45±6,57), problem çözme alt boyut skoru çalışan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (9,33±5,29) ve ebeveynin çocuğuyla iletişimi ölçeği genel boyut skoru çalışan katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (58,86±22,91) olarak elde edilmiştir.

Tablo 14. Anketi dolduran ebeveyn açısından t-Testi sınaması sonuçları

	Grup	**n**	**$\bar{X}$**	**Ss.**	**t-ist**	**p**
Young İnternet Bağımlılık Ölçeği Genel Boyutu	Anne	199	32,50	11,94	2,460	0,015*
	Baba	68	36,75	13,27		
Paylaşıma Açık Olma Alt Boyutu	Anne	199	6,50	3,39	2,182	0,031*
	Baba	68	7,71	4,11		
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	Anne	199	15,47	2,54	0,754	0,451
	Baba	68	15,74	2,31		
Saygı-Kabul Alt Boyutu	Anne	199	10,58	5,84	1,445	0,150
	Baba	68	11,82	6,83		
Duyarlılık Alt Boyutu	Anne	199	10,13	4,93	1,286	0,202
	Baba	68	11,19	6,16		
Problem Çözme Alt Boyutu	Anne	199	8,36	3,89	0,992	0,322
	Baba	68	8,94	4,85		
Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği Genel Boyutu	Anne	199	51,05	16,49	1,561	0,122
	Baba	68	55,40	20,87		

*p<0,05 için anlamlı farklılık

Anketi dolduran ebeveyn grupları açısından Young internet bağımlılık ölçeği genel boyutu ve paylaşıma açık olma alt boyutu için anlamlı farklılık elde edilmiştir ($p<0.05$). Young internet bağımlılık ölçeği genel boyut skoru anketi dolduran ebeveynin baba olduğu katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (36,75±13,27) ve paylaşıma açık olma alt boyut skoru anketi dolduran ebeveynin baba olduğu katılımcılarda anlamlı şekilde yüksek (7,71±4,11) olarak elde edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Teknoloji bağımlılığının ve sosyal medyanın aile ilişkileri üzerindeki etkilerini inceleme amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, 2024 yılında çocuklu ebeveynler arasından uygun örnekleme yoluyla seçilen 267 çocuklu ebeveynin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırmanın bulgular literatür çalışmaları ile birlikte tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, ebeveynlerin internet bağımlılığı ile çocukla iletişimleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn çocuk iletişimi ölçeği ters puanlanmaktadır. Bu nedenle çalışma ebeveynlerin internet bağımlılığının çocuk ile ilişkisini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Regresyon analizde ebeveynlerde internet bağımlılığının ebeveyn çocuk iletişimi etkilediği saptanmıştır. Bu durum, literatürdeki mevcut çalışmalarla örtüşmekte ve ebeveynlerin dijital dünyaya aşırı yöneliminin, çocukla kurulan etkileşimin niteliğini düşürdüğünü göstermektedir (Xu ve ark., 2014; Lo ve ark., 2020; Yusuf ve ark., 2020). Araştırmalar, özellikle çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveyn-çocuk arasındaki sağlıklı iletişimin, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri açısından kritik bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır (Sanders ve ark., 2016; Zhen ve ark., 2019). Bu bağlamda, ebeveynin internet karşısında aşırı vakit geçirmesi, yalnızca fiziksel değil, duygusal olarak da çocuğun ihmal edilmesi anlamına gelmekte ve iletişimde soğukluk, tepkisizlik ve ilgisizlik gibi belirtilerle kendini göstermektedir.

Özellikle anne ya da babanın çevrim içi ortamda uzun süre vakit geçirmesi, çocuğun duygusal ihtiyaçlarının fark edilmemesine ve zamanla çocuğun da internet ortamına bir kaçış ya da telafi alanı olarak yönelmesine neden olabilmektedir (Choi ve ark., 2018; Huang ve ark., 2010). Nitekim Xu ve arkadaşları (2014), ebeveynlerin internet bağımlılığının çocukla kurdukları iletişimi zayıflattığını, bunun da çocukta internet bağımlılığına yatkınlığı artırdığını göstermektedir. Ayrıca, anne ile kurulan

ilişkinin niteliği özellikle ergenlerde bağımlılık riskini azaltmada belirleyici olmaktadır (Cai ve ark., 2020).

Bu çalışmanın bulguları, literatürde belirtilen bu yönelimleri destekler niteliktedir. Ebeveynin internet bağımlılığı, çocuğun gelişimsel sürecine yönelik ilgi ve sorumluluğun azalmasına; iletişim sıklığının düşmesine ve çocuğun kendisini ikinci planda hissetmesine yol açmaktadır. Bu tür bir iletişim boşluğu, yalnızca çocuğun duygusal gelişimini değil, aynı zamanda sosyal yeterliliklerini ve öz düzenleme becerilerini de olumsuz etkileyebilmektedir (Setiawati ve ark., 2021; Li ve ark., 2022). Çocuk, evde yeterli duygusal yakınlık ve destek göremediğinde bu ihtiyacını çevrim içi ortamlarda karşılamaya çalışmakta, bu da zamanla aşırı kullanım davranışlarını tetikleyebilmektedir.

Bu bulgunun ortaya çıkmasında çeşitli psikososyal ve yapısal etkenlerin rol oynadığı düşünülmektedir. Öncelikle, ebeveynlerin dijital teknolojiyi yalnızca bilgi edinme veya iletişim amaçlı değil, aynı zamanda stresle başa çıkma, yalnızlık hissini giderme veya gündelik hayatın zorluklarından kaçınma aracı olarak kullanmaları, dijital ortamda geçirilen sürenin kontrolsüz biçimde artmasına neden olmaktadır (Kuss ve Griffiths, 2015). Bu durum, zamanla ebeveynin çocukla geçirdiği nitelikli zamanı azaltmakta ve aile içi duygusal bağların zayıflamasına yol açmaktadır. Ayrıca günümüzün hızlı tempolu yaşam koşullarında, ebeveynlerin iş-yaşam dengesi kurmakta zorlanması ve ev içi rollerin dijital cihazlar aracılığıyla yönetilmeye çalışılması da çocukla doğrudan ve yüz yüze kurulan iletişimin önüne geçmektedir (Radesky ve ark., 2016).

Bir diğer neden ise, ebeveynlerin dijital okuryazarlık eksikliği ve medya kullanım sınırlarını belirlemekte yetersiz kalmalarıdır. Bu eksiklik, hem kendi kullanım davranışlarını düzenlemelerini engellemekte hem de çocuk için sağlıklı bir dijital model olma işlevlerini zayıflatmaktadır (Livingstone ve Helsper, 2008). Ebeveynin ekran karşısında geçirdiği uzun süreler, çocuk tarafından dikkat çekici ve normalleştirilmiş bir davranış olarak algılanmakta, bu da çocuğun hem dijital araçlara yönelimini hem de ebeveynle olan bağının zayıflamasını pekiştirmektedir. Bunun yanı sıra, özellikle pandemi sonrası dönemde artan dijitalleşme ve evden çalışma gibi faktörler, ebeveynlerin ekranla temasını olağanlaştırmış; bu da çocukla iletişimi ikincil bir konuma itmiştir. Bu etkenler, ebeveynin çocukla kurması gereken duygusal,

bilişsel ve davranışsal bağların zayıflamasına neden olarak, çalışmada ortaya konan bulguyu açıklamaya yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, ebeveynin internet kullanım alışkanlıkları bireysel bir davranış biçimi olmaktan çıkarak, doğrudan aile dinamiklerini etkileyen bir faktör haline gelmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre, erkek ebeveynlerin internet bağımlılık düzeyleri kadın ebeveynlere göre anlamlı derecede yüksektir. Bu bulgu toplumsal cinsiyet rollerine ve dijital teknoloji kullanım alışkanlıklarına ilişkin literatürle örtüşmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, erkeklerin interneti daha yoğun ve problemli biçimlerde kullanmaya daha yatkın olduklarını ortaya koymaktadır. Yen ve ark. (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, erkek bireylerin internet bağımlılığına yönelik risk düzeylerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, Dong ve ark. (2011) erkeklerin çevrimiçi oyunlar ve sosyal medya dışında kalan dijital platformlarda daha fazla zaman geçirdiklerini ve bu durumun bağımlılık riskini artırdığını belirtmiştir. Bu durum, erkek ebeveynlerin interneti genellikle stresle baş etme, iş odaklılık ya da bireysel alan yaratma gibi gerekçelerle daha yoğun kullanmalarından kaynaklanabilir. Kadın ebeveynlerin ise dijital araçları daha çok aile içi iletişimi sürdürme ve sosyal bağları güçlendirme amacıyla kullandıkları görülmektedir (Ko ve ark., 2005). Dolayısıyla, kadınların internet kullanım motivasyonları daha çok ilişkisel iken, erkeklerin kullanımı daha bireysel odaklı ve riskli davranışlara açık olabilmektedir.

Araştırmanızda elde edilen bu bulgu, ebeveynin cinsiyetine göre internet kullanım düzeylerinin farklılaşabileceğini ve dolayısıyla çocuklarla olan iletişimi de farklı düzeylerde etkileyebileceğini göstermektedir. Erkek ebeveynlerin yüksek düzeyde internet bağımlılığı göstermesi, çocukla geçirilen kaliteli zamanın azalmasına ve iletişimin zayıflamasına neden olabilir. Bu bulgu, ebeveyn eğitim programlarında cinsiyete duyarlı yaklaşımların önemini vurgulamak açısından da değerlidir.

Çocuk yaşı açısından, 10 yaş altı çocukların ebeveynlerinin *Saygı-Kabul* alt boyutu ve genel iletişim puanları anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur." bulgusu, ölçek maddelerinin ters puanlandığı dikkate alındığında, aslında bu ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları iletişimde saygı, kabul ve genel iletişim kalitesinin daha düşük olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, puanların yüksekliği, olumsuz iletişim örüntülerine işaret etmektedir. Bu durum çeşitli açılardan açıklanabilir. Öncelikle

küçük yaştaki çocuklar, daha fazla ilgi ve yönlendirmeye ihtiyaç duyduklarından ebeveynler üzerinde daha fazla fiziksel ve zihinsel yük oluşturabilirler. Bu yoğun temas süreci, ebeveynlerde tükenmişlik ve sabırsızlık gibi duygulara neden olabilir (Crnic ve Low, 2002). Bu da ebeveynin, çocuğun bireyselliğine yeterince saygı gösterememesi, eleştirel ya da otoriter tutumlar sergilemesi gibi sonuçlar doğurabilir. Ayrıca, küçük yaş grubundaki çocukların davranışsal düzenleme becerilerinin henüz gelişmemiş olması, ebeveynin daha çok müdahale eden ve yöneten bir iletişim biçimi benimsemesine neden olabilir. Bu da karşılıklı kabul ve anlayışın önüne geçerek iletişimi tek yönlü ve denetleyici bir yapıya büründürebilir. Baumrind (1991) bu noktada otoriter ebeveynlik tutumunun küçük yaş gruplarında daha sık görüldüğünü, bunun da iletişim kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, ebeveyn-çocuk ilişkileri ve internet bağımlılığı düzeyleri, ebeveynlerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç, eğitim düzeyinin tek başına ebeveynlik biçimleri veya dijital bağımlılık üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır. Literatürde de benzer şekilde, bireylerin internet bağımlılığı ya da aile içi iletişim becerilerinin yalnızca bilişsel ya da akademik yeterliliklerle değil; duygusal farkındalık, ebeveynlik rolleri, stresle başa çıkma biçimleri ve yaşam koşullarıyla daha yakından ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Kuss ve Griffiths, 2015; Anderson ve ark., 2017).

Bazı araştırmalarda, yüksek öğrenim düzeyine sahip bireylerin dijital araçları daha yoğun ve profesyonel amaçlı kullandıkları; ancak bu kullanımın zamanla bağımlılık boyutuna ulaşabileceği belirtilmiştir (Montag ve ark., 2015). Öte yandan, daha düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynlerde de internetin eğlence ve zaman geçirme amacıyla kullanılması, benzer düzeyde bağımlılık riskini ortaya çıkarabilmektedir. Aynı durum, ebeveyn-çocuk ilişkileri açısından da geçerlidir. Eğitim seviyesi yüksek bireylerin daha bilinçli iletişim kurması beklenmekle birlikte, pratikte bu farkın tutarlı biçimde yansımadığı görülmektedir. Bu durum, eğitim düzeyinin iletişim kalitesi üzerinde belirleyici tek unsur olmadığını, diğer psikososyal etkenlerin de önemli rol oynadığını göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, ebeveyn-çocuk ilişkileri ve ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeyleri, gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu

durum, aile içi iletişim kalitesi ve dijital medya kullanım biçimlerinin yalnızca ekonomik koşullara indirgenemeyeceğini göstermektedir. Nitekim literatürde de benzer bulgulara sıklıkla rastlanmaktadır. Kuss ve Griffiths (2015), bireylerin internet bağımlılığı geliştirme risklerinin sosyoekonomik durumdan çok; kişilik özellikleri, duygusal ihtiyaçlar ve başa çıkma becerileri gibi psikososyal etmenlerle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Anderson ve arkadaşları (2017), teknolojik bağımlılıkların her gelir düzeyinde görülebileceğini, asıl belirleyici unsurun internetin ne amaçla ve nasıl kullanıldığı olduğunu vurgulamaktadır.

Gelir düzeyi farklılıkları, bireylerin teknolojiye erişim biçimlerini etkileyebilir; ancak bu erişim, bağımlılık gelişimini otomatik olarak tetikleyen bir faktör değildir. Yüksek gelir düzeyine sahip ebeveynlerin yoğun iş temposu nedeniyle çocuklarıyla daha az zaman geçirmeleri ve dijital ortamları bir nevi "bakıcı" olarak kullanmaları mümkünken; düşük gelir düzeyine sahip ailelerde ise dijital araçlar daha çok eğlence ya da zaman geçirme aracı olarak kullanılabilmektedir (Park ve ark., Cho, 2018). Her iki durumda da ebeveynin çocuğuyla kurduğu iletişim biçimi ve rehberliği belirleyici rol oynamaktadır. Benzer şekilde, ebeveyn-çocuk ilişkileri açısından da gelir düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmemesi, iletişim kalitesinin ekonomik göstergelerden çok ebeveynlik yaklaşımları, duygusal yakınlık ve aile içi rol paylaşımı gibi faktörlerle şekillendiğini göstermektedir. Frontiers in Psychology'de yayımlanan meta-analitik çalışmalarda da ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kalitesinin dijital bağımlılık üzerinde koruyucu bir etki yarattığı ve bu etkinin gelir düzeyinden bağımsız olduğu ortaya konmuştur (Zhou ve ark., 2021).

Araştırma bulgularına göre, yalnızca bir çocuğa sahip olan ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeyleri, 2 veya 3 çocuk sahibi ebeveynlere kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, aile içi sorumluluk paylaşımı, zaman yönetimi ve ebeveynlik rollerine ilişkin farklılıklarla açıklanabilir. Birden fazla çocuğa sahip ebeveynlerin günlük yaşamlarını daha yoğun şekilde organize etmeleri gerektiğinden, dijital ortamlarda geçirilen zamana yönelik doğal bir sınırlama oluşabilir. Nitekim yapılan bazı çalışmalar, çocuk sayısındaki artışın ebeveynin dijital medya kullanımına yönelik davranışlarını dengeleyici bir faktör olarak etkilediğini göstermektedir (Yao ve ark., 2021).

Özellikle tek çocuklu ailelerde, ebeveynin boş zamanının daha fazla olması veya çocuğun kendi kendine zaman geçirebilme kapasitesinin artması, ebeveynin interneti bir kaçış ya da kişisel alan yaratma aracı olarak kullanmasına neden olabilmektedir. Bununla birlikte, tek çocuk sahibi ebeveynlerde, aşırı koruyuculuk ya da yalnızlık hissi gibi psikososyal faktörler de dijital ortamlara yönelimi artırabilmektedir (Liu ve ark., 2024). Bu bağlamda internet, ebeveyn için hem bir rahatlama hem de sosyal bağ kurma aracına dönüşebilmektedir. Öte yandan, çok çocuklu ailelerde ebeveynlik yükü artarken, bu yük beraberinde dijital bağımlılık riskini azaltabilecek fiziksel sınırlamalar da getirmektedir. Crnic ve Low (2002), çocuk sayısının artmasının ebeveynin zamanını daha planlı ve yapısal kullanmasını gerektirdiğini, bunun da ekran başında geçirilen süreyi sınırlayabildiğini ifade etmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre, çalışmayan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları iletişim düzeyleri, çalışan ebeveynlere kıyasla anlamlı biçimde daha yüksektir. Bu sonuç, ebeveynin iş yükünden ve zaman baskısından bağımsız olması sayesinde çocukla daha fazla zaman geçirebilmesi ve iletişim fırsatlarının artmasıyla açıklanabilir. Literatürde de benzer şekilde, ebeveynin evde geçirdiği sürenin artmasının, çocukla kurulan ilişkinin niteliğini olumlu yönde etkileyebileceği ifade edilmektedir (Milkie ve ark., 2015).

Çalışan ebeveynler, özellikle tam zamanlı istihdam durumunda, iş kaynaklı stres, zaman kısıtlılığı ve zihinsel yorgunluk gibi etkenler nedeniyle çocuklarıyla etkili ve kaliteli iletişim kurmakta zorlanabilmektedir. Bu durum, ebeveynin çocuğa yönelttiği dikkat ve duygusal duyarlılığı sınırlayarak iletişim kalitesinde düşüşe neden olabilir (Bianchi, 2011). Öte yandan, çalışmayan ebeveynlerin çocuklarıyla daha fazla etkileşimde bulunma fırsatına sahip olması, duygu paylaşımı, aktif dinleme ve empatik yaklaşım gibi iletişim becerilerinin daha sık ve etkili biçimde kullanılmasına olanak sağlayabilir. Ancak bu bulgu, çalışmayan her ebeveynin iletişim açısından daha avantajlı olduğu şeklinde genellenmemelidir. İletişimin kalitesi, yalnızca zamanla değil, aynı zamanda ebeveynin iletişim becerileri, duygusal yeterliliği ve bilinçli ebeveynlik tutumlarıyla da doğrudan ilişkilidir. Ayrıca bazı çalışmalarda, özellikle çalışmayan ebeveynlerde tükenmişlik, sosyal izolasyon veya psikolojik sıkıntıların da ebeveyn-çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebileceği ifade edilmiştir (Craig ve Mullan, 2011). Bu nedenle, elde edilen bulgu zaman ve dikkat fırsatlarının artmasıyla

açıklanabilirken, ebeveynin psikososyal durumu da bu sürecin kalitesini belirleyen önemli bir değişken olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

5.2. Sonuç

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeylerinin aile içi iletişim ve ebeveyn-çocuk ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler yarattığı görülmüştür. İnternet bağımlılığı düzeyi yüksek olan ebeveynlerin, özellikle Paylaşıma Açık Olma gibi etkili iletişim unsurlarında daha düşük etkileşim kurdukları, bunun da çocukla sağlıklı ve açık bir iletişim geliştirme sürecini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Bu durum, dijital teknolojilerin kontrolsüz ve yoğun kullanımının aile dinamiklerinde zayıflamalara yol açabileceğini ve ebeveyn-çocuk arasındaki duygusal bağı zedeleyebileceğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeyi ve çocuklarıyla olan iletişimleri üzerinde çeşitli demografik değişkenlerin anlamlı etkiler ortaya koyduğunu göstermektedir. Cinsiyet değişkeni açısından, erkek ebeveynlerin Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği genel boyutu ve Paylaşıma Açık Olma alt boyutunda kadınlara kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek puanlar aldığı belirlenmiştir. Ancak, diğer iletişim alt boyutlarında (Engelsiz Dinleme, Saygı-Kabul, Duyarlılık, Problem Çözme) ve genel iletişim ölçeğinde cinsiyete dayalı anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Yaş değişkenine göre ise, 20-30 yaş grubundaki ebeveynlerin hem Paylaşıma Açık Olma hem de Duyarlılık alt boyutlarında diğer yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna karşılık, Young İnternet Bağımlılığı genel boyutu ve iletişimin diğer alt boyutlarında yaşa bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çocuk yaşı açısından, 10 yaş altı çocukların ebeveynlerinin Saygı-Kabul alt boyutu ve genel iletişim puanları anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Ancak, internet bağımlılığı ve iletişimin diğer boyutları çocuk yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Çocuk cinsiyeti değişkeni bağlamında, incelenen tüm ölçek ve alt boyutlar açısından anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Gelir düzeyi değişkeninde ise, orta üstü/yüksek gelir grubundaki ebeveynlerin Paylaşıma Açık Olma ve Saygı-Kabul boyutlarında diğer gelir gruplarına kıyasla daha yüksek puanlar aldığı görülürken;

genel internet bağımlılığı ve diğer iletişim alt boyutlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Ebeveynlerin eğitim durumu ve medeni durumlarına göre ise, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği genel boyutları ve tüm alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak çocuk sayısı açısından, çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin hem internet bağımlılığı düzeylerinin hem de iletişim becerilerinin diğer gruplara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışma durumuna göre ise, çalışan ebeveynlerin Paylaşıma Açık Olma, Saygı-Kabul, Duyarlılık, Problem Çözme ve genel iletişim puanlarının çalışmayanlara kıyasla anlamlı şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Son olarak, anketi dolduran ebeveynin baba olduğu durumlarda internet bağımlılığı ve paylaşıma açıklık düzeyleri anlamlı biçimde daha yüksek çıkarken, diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

5.3. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, ebeveynlerin internet bağımlılığı düzeylerinin ebeveyn-çocuk iletişimi üzerinde olumsuz etkiler yarattığı görülmüştür. Bu çerçevede, aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Ebeveynlere Yönelik Farkındalık Eğitimleri Düzenlenmelidir: Dijital medya kullanımının aile içi ilişkiler üzerindeki olası zararlarına ilişkin ebeveynlerin farkındalığını artırmaya yönelik seminer, atölye ve rehberlik programları düzenlenmelidir. Bu programlarda, dijital bağımlılığın belirtileri, sınır koyma yöntemleri ve sağlıklı teknoloji kullanımı hakkında bilgi verilmelidir.
- Ebeveyn Danışmanlığı ve Psikoeğitim Programları Yaygınlaştırılmalıdır: Özellikle internet kullanımını kontrol etmekte güçlük yaşayan ebeveynlere yönelik psikolojik danışmanlık ve psiko-eğitim programları ile destek sağlanmalıdır. Bu programlarda ebeveynlik becerileri, iletişim teknikleri ve dijital denge kurma stratejileri ele alınmalıdır.
- Ebeveyn-Çocuk Etkileşimini Artıracak Aile Temelli Etkinlikler Teşvik Edilmelidir: Aile üyeleri arasındaki yüz yüze etkileşimi güçlendirecek sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler desteklenmeli; teknoloji kullanımına ayrılan

sürenin azaltılması teşvik edilmelidir. Bu tür etkinlikler hem duygusal bağı pekiştirecek hem de iletişimi doğal yolla geliştirecektir.

- Okul Rehberlik Servisleri ve Toplum Merkezleri Ebeveynleri Destekleyici Rol Üstlenmelidir: Okul rehberlik servisleri ve yerel toplum merkezleri, ebeveynleri bilinçlendirme ve destekleme konusunda aktif rol almalı; dijital ebeveynlik konusunda bilgilendirici materyaller ve rehber kitapçıklar sunmalıdır.
- İlgili Kamu Politikalarında Dijital Ebeveynlik Vurgulanmalıdır: Aile politikaları geliştirilirken, dijital çağda ebeveynlik konusu özel olarak ele alınmalı ve ebeveynlerin dijital okuryazarlık düzeylerini artırmaya yönelik ulusal stratejiler oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

Akbulut, Y. (2013). Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-68.

Akdenizli, C. (2019). *Ortaokul düzeyinde uygulanan türkiye bağımlılıkla mücadele eğitiminin (TBM) etkililiği ve öğrencilerin eğitim ile ilgili görüşleri* (Yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi, İzmir.

Anderson, E. L., Steen, E., ve Stavropoulos, V. (2017). Internet use and problematic internet use: A systematic review of longitudinal research trends in adolescence and emergent adulthood. *International Journal of Adolescence and Youth*, 22(4), 430–454.

Aral, N. ve Durualp, E. (2010). Dil gelişimi. R. Zembat (Ed.), *Okul öncesinde özel eğitim yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Arnas, Y. A. (2005). 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Türk Online Eğitim Teknolojileri* Dergisi, 3(7), 59-66.

Arseven, İ. (2020). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ile öz-düzenlemeli öğrenme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (82), 173-196.

Arslan E. (2014). Çocukluk çağında bilgisayar ve internet kullanımı. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi,* 4(3), 195-201.

Ateş, M. A. ve Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2019). KKTC'de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 62-90.

Aytaç, Ç., Çen, S., ve Yüceol, G.P. (2018). Ebeveyn-Çocuk İlişkisi Ölçeğinin Türkçe uyarlamasi: Geçerlilik ve güvenilirlik çalişmasi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*

Aziz, M., Erbad, A., Brahim Belhaouari, S., Abdelmoneium, A. O., Al-Harahsheh, S., Bagdady, A., VE Ali, R. (2022). The interplay between adolescents' Internet addiction and family-related factors: Three common patterns. *International Journal of Adolescence and Youth*, 27(1), 418-431.

Balcı Ş, Gülnar B. (2009). Üniversite öğrencilerinin arasında internet bağımlılığı. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 5-22.

Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development,* 37(4), 887-907.

Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56–95. https://doi.org/10.1177/0272431691111004

Bayhan, S. P. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bee, H., ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Berson, I. R., ve Berson, M. J. (2003). Digital literacy for effective citizenship (advancing technology*). Social Education*, 67(3), 164-168.

Bianchi, S. M. (2011). Family change and time allocation in American families. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, *638*(1), 21–44. https://doi.org/10.1177/0002716211413731

Bostancı, A. (2020). *Teknolojik Araçların 10-12 yaş çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik ebeveyn tutum ve davranışlarının belirlenmesi: (Konya ili örneği)*, (yüksek lisans tezi), KTO Karatay Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation*. New York: Basic Books.

Bozdağ, H. (2006). *Kadının eğitim durumunun aile içi iletişimine etkisinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Brown, L. L. (2011). When to ıntroduce your child to a smartphone or tablet. Kasım 20, 2019 tarihinde For Parents: https://www.pbs.org/parents/thrive/when-to introduce-your-child-to-a-smartphone-or-tablet adresinden alındı.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik.* İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Büyükbaykal, G. (2012). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 86 0(28), 31-44. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/iuifd/issue/22861/244105

Cai, J., Wang, Y., Wang, F., Lu, J., Zhou, X., ve Li, L. (2020). The association of parent-child communication with internet addiction in left-behind children in china.. https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-44979/v1

Cengiz Saltuk, A. ve Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma: *Yeni Medya Elektronik Dergi - eJNM* , 4, 106-120.

Ceyhan, E. (2016). *İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri ve duygusal düzenlemeyle ilişkisi* (yüksek lisans tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Ceyhan, E. , Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). Problemli İnternet Kullanımı Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(1), 387-416.

Choi, S. W., Kim, D. J., Choi, J. S., Ahn, H., Choi, E. J., Song, W. Y., ... ve Kim, S. (2018). Comparison of risk and protective factors associated with smartphone addiction and Internet addiction. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(4), 308–314. https://doi.org/10.1556/2006.4.2015.043

Chou, C., Condron, L., ve Belland, J. C. (2005). A review of the research on ınternet addiction. *Educational Psychology Review*, 17(4), 363-388.

Colwell, J., ve Kato, M. (2003). Investigation of the relationship between social isolation, self esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. *Asian Journal of Social Psychology*, 6(2), 149-158.

Craig, L., ve Mullan, K. (2011). How mothers and fathers share childcare: A cross-national time-use comparison. *American Sociological Review, 76*(6), 834–861. https://doi.org/10.1177/0003122411427673

Crnic, K., ve Low, C. (2002). Everyday stresses and parenting. In *Handbook of parenting* (Vol. 5, pp. 243–267). Lawrence Erlbaum Associates.

Cüceloğlu, D. (1996). *İnsan ve davranış*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Çakar, M. T. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin teknoloji kullanımlarının çocukların teknoloji kullanımı üzerine etkisi* (yüksek lisans tezi), Okan Üniversitesi, İstanbul.

Çalık, F. (2023). *Öğrencilerin iletişim becerileri ile teknoloji bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Spor eğitimi veren yükseköğretim kurumları örneği* (yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Çelik ÇB. ve Odacı H. (2012). Kendilik algısı ve benlik saygısının problemli internet kullanımını üzerindeki yordayıcı rolü. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 7(1), 433-441.

Demircan, N. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerinin teknolojik pedagojik içerik bilgisi ile bilgi iletişim teknolojisi kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (509659).

Demirel, M., Yörük, M. ve Özkan, O. (2013). Çocuklar için güvenli internet: Güvenli internet hizmeti ve ebeveyn görüşleri üzerine bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7) , 54-68

Demirel, S. (2022). *İlkokul öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı düzeyleri ile problem çözme becerileri, akran zorbalığı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dong, G., Lu, Q., Zhou, H., ve Zhao, X. (2011). Precursor or sequela: pathological disorders in people with Internet addiction disorder. *PLoS ONE*, 6(2), e14703. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0014703

DSM-V. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders american psychiatric association.* Arlington: American Psychiatric Publishing.

Durak Batıgün A., ve Kılıç N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.

Engelhardt, C. R., ve Mazurek, M. O. (2014). Video game access, parental rules, and problem behavior: A study of boys with autism spectrum disorder. *Autism*, 18(5), 529 –537. https://doi.org/10.1177/1362361313482053

Güngör Aytar, A., Artan, İ. ve Boztepe, H. (2014). *Her yönüyle okul öncesi eğitim*. Ankara: Hedef Yayıncılık.

Güven, G. (2006). *Kütahya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programlarının incelenip değerlendirilmesi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Haugland, S. W. ve Wright, J. L. (1997). Young children and technology: A world of discovery. New York: Allyn & Bacon.

Huang, R. L., Lu, Z., Liu, J. J., ve Zhang, M. Y. (2010). Internet addiction and its related factors among middle school students in China. *Addictive Behaviors*, 34(2), 182–186. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2008.10.010

Huang, X., Zhang, H., Mengchen, L., Wang, J., Zhang, Y., ve Tao, R. (2010). Mental health, personality, and parental rearing styles of adolescents with internet addiction disorder. *Cyberpsychology Behavior and Social Networking*, 13(4), 401-406. https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0222

Işıkoğlu Erdoğan, N. (2019). Dijital oyun popüler mi? Ebeveynlerin çocukları için oyun tercihlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi* Dergisi, 46(46), 1-17. https://doi.org/10.9779/pauefd.446654

İnci, E. (2016). *Fiziksel Gelişim*. M. E. Deniz (Ed.), Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (s. 219-266). Ankara: Maya Akademi.

Karahan, B. (2021). *Ebeveyn rehberliğinde ekran kullanımının okul öncesi çocuklarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Kartal, G. ve Güven, D. (2015). Okul öncesi eğitimde bilgisayarın yeri ve rolü. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 23(1), 1-11. https://dergipark.org.tr/tr/pub/buje/issue/3822/51408 19-3

Kaya, B. E. ve Sarıtaş, A. D. (2017). Ana babaların duygu sosyalleştirme uygulamaları ve erken çocukluk döneminde duygusal ve sosyal gelişim. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(2), 1365-1388. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/dtcfdergisi/issue/66796/1044715

Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimdeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 193-204.

Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 253-256.

Kır, S.E. (2024). *Okul öncesi eğitim alan çocukların bağlanma düzeylerinin ebeveynleriyle olan ilişkilerine ve ekran kullanım alışkanlıklarına göre incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kırık, A. M. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: Nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.

Kıygı E. (2018). *Üsküdar üniversitesi öğrencilerinde internet bağımlılığı ve öfke arasındaki ilişkinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kim, Y., Park, J. Y., Kim, B., S., Jung, I. K., ve Lim, Y. S. (2010). The effects of ınternet addiction on the lifestyle and dietary behavior of Korean adolescents. *Nutrition Research and Practice*, 4(1), 51-57.

Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. C., Chen, S. H., ve Yen, C. F. (2005). Gender differences and related factors affecting online gaming addiction among Taiwanese adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 193(4), 273–277. https://doi.org/10.1097/01.nmd.0000158373.85150.57

Koezuka, N., Koo, M., Allison, K. R., Adlaf, E. M., Dwyer, J. J., Faulkner, G., ve Goodman, J. (2006). The relationship between sedentary activities and physical inactivity among adolescents: Results from the Canadian Community Health Survey. *Journal of Adolescent Health*, 39(4), 515-522.

Kol, S. (2017). *Erken çocuklukta teknoloji kullanımı*. Ankara: Pegem Akademi.

Kurtoğlu Erden, M. ve Uslupehlivan, E. (2021). Dijital çağda değişen ebeveynlik rolleri: Teknoloji kullanımında anne babalar rehber mi engel mi olmalı?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 447-474.

Kuss, D. J., ve Griffiths, M. D. (2015). Internet addiction in psychotherapy. *Palgrave Macmillan*.

Küçük, M. (2011). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Lam, L. T., ve Peng, Z. W. (2010). Effect of pathological use of the internet on adolescent mental health: a prospective study. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(10), 901-906.

LaRose, R., Lin, C. A. ve Eastin, M. S. (2003). Unregulated ınternet usage: addiction, habit, or deficient self-regulation?. *Media Psychology*, 5(3), 225-253.

Li, X., Ding, Y., Bai, X., ve Liu, L. (2022). Associations between parental mediation and adolescents' internet addiction: the role of parent–child relationship and

adolescents' grades. *Frontiers in Psychology*, 13. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1061631

Liu, Q., Wang, Z., ve Zhang, H. (2024). Parental phubbing and child behavior: The role of digital dependence and parent–child intimacy. *Computers in Human Behavior*, *145*, 107856. https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107856

Livingstone, S., ve Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581–599. https://doi.org/10.1080/08838150802437396

Meral, D. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Milkie, M. A., Nomaguchi, K. M., ve Denny, K. E. (2015). Does the amount of time mothers spend with children or adolescents matter? *Journal of Marriage and Family*, *77*(2), 355–372. https://doi.org/10.1111/jomf.12170

Montag, C., Błaszkiewicz, K., Lachmann, B., Sariyska, R., Andone, I., Trendafilov, B., ve Markowetz, A. (2015). Recorded behavior as a valuable resource for diagnostics in mobile phone addiction: Evidence from psychoinformatics. *Behavioral Sciences*, 5(4), 434–442.

Mota, J., Ribeiro, J., Santos, M. P., ve Gomes, H. (2006). Obesity, physical activity, computer use, and TV viewing in Portuguese adolescents. *Pediatric Exercise Science*, 18(1), 113-121.

Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Özdinçler, A. R., ve Yasacı, Z. (2018). Dijital teknoloji kullanımının çocukların gelişimi ve sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Türkiye Yeşilay Cemiyeti Dergisi,* 5(2), 227-247.

Nathanson, A. I. (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research*, 26(2), 124 143. https://doi.org/10.1177/009365099026002002

Nirun, N. (1994). *Sistematik sosyoloji yönünden aile ve kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Nunnally, J. C. ve Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.

O'Keeffe, G. S. (2011). Clinical report: The impact of social media on children, adolescents, and families, *Pediatrics*, 127(4), 800-804. https://doi.org/10.1542/peds.2011-0054

Ocak, A. (2023). *Okul öncesi öğretmenlerinin eğitimde teknolojik araç gereç kullanımına yönelik tutumları ile ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Oğuz, B.N. (2020). *Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Oğuz, B.N. ve Kutluca, A.Y. (2020). Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 252-268.

Orzack, H. M. (1998). Computer addiction: What is it? *Psychiatric Times*, 5(8), 2-3.

Ögel, k. (2015). *Bağımlı aileleri için rehber kitap/alkol, uyuşturucu, bilgisayar, sigara ve diğer bağımlılıkları olanların yakınlarına bilgiler,* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Öğ, A. (2024). *Okul öncesi dönemi çocuklarda teknoloji kullanma durumlarının ebeveynlerinin teknoloji kullanım alışkanlıkları temelinde değerlendirilmesi* (yüksek lisans tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Park, S., Kim, B., ve Cho, M. J. (2018). Socioeconomic status and its impact on children's emotional and behavioral problems: Evidence from a nationwide survey in Korea. *Psychiatry Investigation, 15*(1), 20–28. https://doi.org/10.30773/pi.2017.07.06.2

Polat, H., Bayram, K. Ö. K. ve Tekeli, M. R. (2019). 12-18 yaş arası çocuklarda sorunlu internet kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 20(2), 61-71.

Pourakbarıannıaz, M. (2023). *Teknoloji bağımlısı olan çocukların sosyal hizmet gereksinimleri* (Ankara – 22 Behmen İran Okulu Örneği), (Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Radesky, J. S., Schumacher, J., ve Zuckerman, B. (2016). Mobile and interactive media use by young children: The good, the bad, and the unknown. *Pediatrics*, 135(1), 1–3. https://doi.org/10.1542/peds.2014-2251

Ramirez, E. R., Norman, G. J., Rosenberg, D. E., Kerr, J., Saelens, B. E., Durant, N., ve Sallis, J. F. (2011). Adolescent screen time and rules to limit screen time in the home. *Journal of Adolescent Health*, 48(4), 379-385. https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.07.013

Saltuk, M. C. ve Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. Y*eni Medya Elektronik Dergisi*, 4(2), 106 120.

Sanders, M. R., Kirby, J. N., Tellegen, C. L., ve Day, J. J. (2016). The Triple P-Positive Parenting Program: A systematic review and meta-analysis of a multi-level system of parenting support. *Clinical Psychology Review*, 34(4), 337–357. https://doi.org/10.1016/j.cpr.2014.04.003

Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Shaffer, D. R. (2010). *Developmental psychology*. Canada: Wadsworth, Cengage Learning.

Sırakaya M. ve Seferoğlu SS. (2013). Öğretmen adaylarının problemli internet kullanımlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28(1), 356-368.

Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., ... ve Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: *Survey results from 19 countries*. EU.

Stea, T. H., Knutsen, T., ve Torstveit, M. K. (2014). Association between short time in bed, health-risk behaviors and poor academic achievement among Norwegian adolescents. *Sleep Medicine*, *15*(6), 666-671.

Sümer, N., Sayıl, M., ve Berument, S. (2016). *Anne duyarlılığı ve çocuklarda bağlanma*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Şendağ, S., ve Odabaşı, F. (2006). İnternet ve çocuk: Etik bunun neresinde?. *Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı*, 3, 1508-1515.

Tepeli, K. (2016). Fiziksel gelişim. M. E. Deniz (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim,* İstanbul: Nobel Yay.

Turan, Z., ve Göktaş, Y. (2011, September). Çevrimiçi sosyal ağlar: Öğrenciler neden facebook kullanmıyor. *In 5th International Computer & Instructional Technologies Symposium* (ss. 22-24).

Türkiye İstatistik Kurumu, (2021). *Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması*.

Tüzün, Ü. (2002). Gelişen iletişim araçlarının çocuk ve gençlerin etkileşimi üzerine etkisi. *Düşünen Adam Dergisi*, 15(1), 46-50.

Uçar, Ö. (2023). *İlkokul öğrencilerinin teknoloji kullanımı ile ilgili ebeveyn tutum ve görüşleri* (yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uhls, Y. T., Michikyan, M., Morris, J., Garcia, D., Small, G. W., Zgourou, E., ve Greenfield, P. M. (2014). Five days at outdoor education camp without screens improves preteen skills with nonverbal emotion cues. *Computers in Human Behavior*, 39, 387-392.

Ulusoy, A., ve Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *Uluslararası Sosyal Bilim Dergisi*, 2(28), 559-572.

Uras, N. (2022). *Pandemi sürecinde okul öncesi dönemdeki çocukların teknoloji bağımlılığı ve ekran maruziyetinin davranışları üzerinde etkisi* (yüksek lisans tezi), Kent Üniversitesi, İstanbul.

Usta, A. (2016). *Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Uzbay, G. T. (2018). *Hazdan bağımlılığa*. İstanbul: Destek Yayınları.

Uzun, A. E. (2023). Pozitif psikoloji ve pozitif psikoterapi yönelimli grupla psikolojik danışma programının teknoloji bağımlılığına etkililiğinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19, 15-30.

Valkenburg, P. M., Krcmar, M., Peeters, A. L., ve Marseille, N. M. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive mediation,""restrictive mediation," and "social coviewing". *Journal Of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66. https://doi.org/10.1080/08838159909364474

Weaver, B., ve Barbour, N. (1992). Mediation of children's televiewing. Families in Society: *The Journal of Contemporary Human Services*, 73(4), 236-242. https://doi.org/10.1177/104438949207300

Xu, J., Shen, L., Yan, C., Hu, H., Yang, F., Wang, L., … ve Shen, X. (2014). Parent-adolescent interaction and risk of adolescent internet addiction: a population-based study in shanghai. BMC Psychiatry, 14(1). https://doi.org/10.1186/1471-244x-14-112

Yalın, H. İ. (2007). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yao, M. Z., He, J., ve Ko, D. M. (2021). Family structure and Internet use: Does number of children matter? *Journal of Family Issues, 42*(4), 895–912. https://doi.org/10.1177/0192513X20925312

Yasin, B.Ş. (2024). *4-6 Yaş çocuklarda ebeveyn-çocuk ilişkisi, sosyal beceri ve teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), İstanbul Arel Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yazar, İ. F. (2021). *Ebeveynlerin, 4-6 yaş grubu çocuklarının teknoloji kullanımına dair görüşleri ile teknoloji kullanma alışkanlıklarının arasındaki ilişkinin incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Üsküdar Aydın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H., ve Ko, C. H. (2009). Social anxiety in online and real-life interaction and their associated factors. *CyberPsychology & Behavior*, 12(1), 7-12. https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0004

Yıldırım, B. (2021). *Okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıklarının incelenmesi* (yüksek lisans tezi), Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, İstanbul.

Yıldız, İ. ve Kanak, M. (2021). Çocukların dijital teknoloji kullanımı ve ebeveyn yaklaşımları: Kesitsel bir çalışma. *TJFMPC*, 15(2): 306-314.

Yıldız, M. C. ve Bölükbaş, K. (2005). İnternet kafeler, gençlik ve sosyal sapma. İçinde A. Tarcan Ed. *İnternet ve toplum*, ss. 38-549. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldızhan, E. (2016). Attachment theory and a glance at attachment disorders. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, *22*(1), 66-72.

Young, K. (2007). Cognitive behaviour therapy with ınternet addicts: Treatment outcomes and ımplications. *SyberPsychology and Behavior*, 10, 671-679.

Young, K. S. (2017). *Internet addiction in children and adolescents: Risk factors, assessment, and treatment*. Springer Publishing Company.

Yusuf, A., Rachmawati, P., ve Rachmawati, D. (2020). The correlation of internet addiction towards adolescents' social interaction. International Journal of Adolescent Medicine and Health, 34(5), 351-355. https://doi.org/10.1515/ijamh-2020-0110

Yusufoğlu, Ö. Ş. (2017). Boş zaman faaliyeti olarak akıllı telefonlar ve sosyal yaşam üzerine etkileri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2414-2434.

Yücel, N., ve Gürsoy, F. (2013). Ergenlerin akran ilişkileri ile yalnızlık düzeylerinde internet kullanımının etkisi. *İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*, 211-230.

Zhen, R., Liu, R., Hong, W., ve Zhou, X. (2019). How do interpersonal relationships relieve adolescents' problematic mobile phone use? the roles of loneliness and motivation to use mobile phones. *International Journal of Environmental Research and Public Health,* 16(13), 2286. https://doi.org/10.3390/ijerph16132286

Zhou, H., Zhang, M., ve Wang, X. (2021). Parent–child relationship and adolescent problematic Internet use: A meta-analytic review. *Frontiers in Psychology*, *12*, 604778. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.604778

EKLER

Ek 1: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Cinsiyetiniz:	Kadın ( ) Erkek ( )
Yaşınız:	
Çocuğun Yaşı	
Gelir düzeyiniz:	a. Düşük ( ) b. Orta Altı ( ) c. Orta ( ) d. Orta üstü ( ) e. Yüksek ( )
Öğretim düzeyiniz:	a. Okur yazar değil ( ) b. İlköğretim ( ) c. Lise ( ) d. Üniversite ( ) e. Yüksek Lisans/Doktora ( ) f. Doktora üstü ( )
Medeni haliniz:	a. Evli b. Bekar
Kaç çocuğunuz var?	a. 1 b. 2 c. 3 d. 4 ve daha fazla
Halen bir işte çalışıyor musunuz?	a. Evet ( ) b. Hayır ( )

Ek 2: Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği

		Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun sorumluluklarını yerine getirmesini kolaylaştırır					
2	Çocuğumun anlattığı konuların önemsiz olduğunu düşündüğümde genellikle şakaya vururum					
4	Kullandığım iletişim tarzı çocuğumun sınırlarını anlamasını kolaylaştırır					
5	Çocuğum için koyduğum kuralları onun anlayacağı şekilde açıklarım					
6	Çocuğumla iletişim kurarken onun ne hissediyor olabileceğini anlarım					
9	Bir durum hakkında gerçekten ne düşündüğümü çocuğumla paylaşırım					
10	Çocuğumu beni dinlemediğinde ona gözdağı vererek konuşurum					
11	Çocuğum düşüncelerini benimle paylaşır					
13	Çocuğum duygularını benimle paylaşır					
17	Çocuğuma bir sorumluluk verirken bunu ona en iyi şekilde ifade etmenin yollarını bilirim					
18	Çocuğumu fikirlerini ifade etmesi konusunda cesaretlendiririm					
19	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun motivasyonunu artırır					
21	Çocuğum benimle her konuyu rahatça konuşur					
23	Çocuğumla iletişim kurarken içten olmaya çalışırım					
25	Çocuğumla iletişim kurarken onun ne düşünüyor olabileceğini anlarım					
27	Çocuğumun konuşmak istediği konuyu dinlemek istemediğimde konuyu değiştiririm					

Ek 3: YİBO Ölçeği

Aşağıdaki sorularda size en uygun düşen şıkkı (X) ile işaretleyiniz.	**Hiçbir zaman**	**Nadiren**	**Ara sıra**	**Sıklıkla**	**Çok sık**	**Devamlı**
1. Ne sıklılıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?	0	1	2	3	4	5
2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?	0	1	2	3	4	5
4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?	0	1	2	3	4	5
5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?	0	1	2	3	4	5
6. Ne sıklıkla okula devamınız internetten dolayı olumsuz etkilenir?	0	1	2	3	4	5
9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?	0	1	2	3	4	5
10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?	0	1	2	3	4	5
11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?	0	1	2	3	4	5
14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçar?	0	1	2	3	4	5
15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşünür veya internete girmeyi hayal edersiniz?	0	1	2	3	4	5
17. Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?	0	1	2	3	4	5
18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?	0	1	2	3	4	5
20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip internete girince rahatlarsınız?	0	1	2	3	4	5